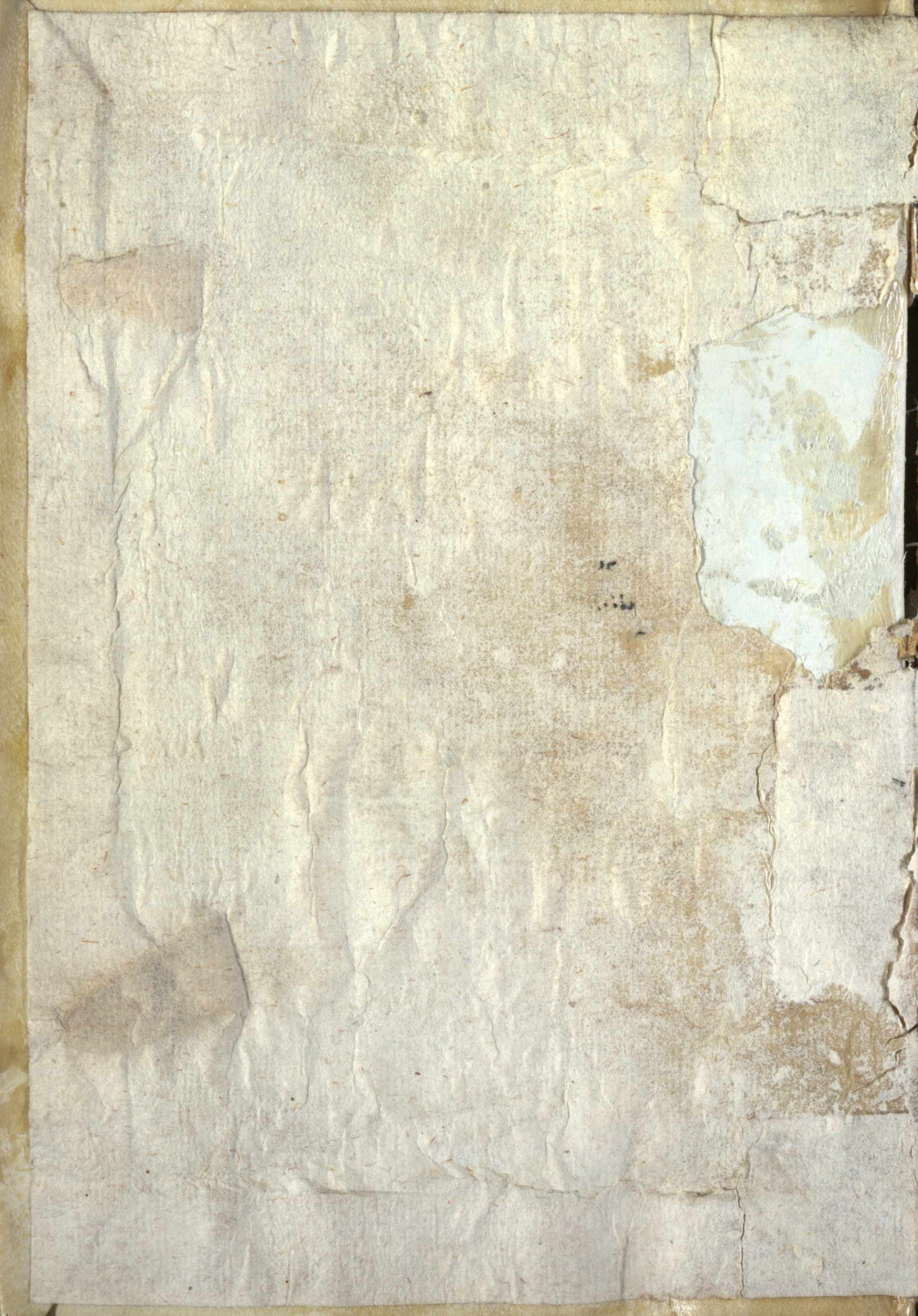

54

Defensio S. Thomae

Est. 12. Tab. 6^a. Kurn. 24.

R. 11

Fratri Didaci de Deça ordinis predicatorum
uite regularis: Serenissimi ac magni Hispaniarum
principis preceptoris. In defensiones sancti Lho-
me ab impugnationibus magistri Nicholai ma-
gistriq; Mathie ppugnatoris sui. Ad Illustrissi-
mum ac Reuerendissimum dominum: dominum
Petrum ad Dongo archiepiscopum Loletanum. Hispa-
nie totius primatem. sancte Romane ecclesie car-
dinalem dignissimum. Epistola.

Illustrissimo ac Reueren-
dissimo in christo patri domino: do-
mino Petro ad Dongo archiepi-
scopo Loletano. Hispaniarum prima-
ti: sancte Romane ecclesie car-
dinali dignissimo. frater Didac-
us de Deça ordinis predicatorum
uite regularis S. p. D. Non
satis constat pater optime an ve-

ritas plures habeat sectatores an impugnatores
Et quidem ambiguum non est quod a prima rerum con-
ditione: vix traxerit veritas sine aduersante mo-
rali. ipsa teste veritate ubi de prima ac pulcher-
rima inquit creaturarum. Ille homicida erat ab
initio et in veritate non stetit. Verum quod aliis sola
obsistunt ignorantia. Nam crebro: ut Seneca vi-
cit. mendacium specie veritatis obcludit. Et si-
cut tristem fronte amicus et blandam adulator
ostendit: sic verisimilitudine ut uel fallat uel fur-
ripiat: coloratur veritas. Hoc erroris exemplo ga-
late reprobati sunt: quibus Apostolus ait. Oin-
a ij

senfati galate q̄s uos fascinoit ueritati nō obe-
dire. Alij vō inanis glorie cupiditate repugnāt
his iuxta pphetam fastu quodam inflati sciētie
erecta aiunt ceruice. linguam nostrā magnifica-
bimus. labia nostra a nobis sunt. Neq̄ horum
studiu est inquisitionibus suis ueritatē assequi:
sed uictores uideri. Unde fit ut contentionū cer-
tamina sponte suscipiant exquirantq̄ atq̄ ex pa-
cis negocio: ripe inuictores expurgant. qui et eo
se maxime doctos arbitrati sunt: si doctioribus
ignorationem audacter obijciant. Ego certe ad-
miroꝝ ne dicam abominoꝝ quorundā doctoꝝ
impudentiam quorum omne studiu ⁊ cōmen-
tatio in eo posita esse uidetur: ut maioribus con-
tradican. Audiant isti maledictionē dei p pio-
phetam dicentis. Ue qui sapientes estis in ocul-
u uestris ⁊ coram uobis metipsis prudentes. Audi-
ant ⁊ cōminationes Apostoli in epistola ad Ro-
manos. his inquit qui ex contentione sunt ⁊ q̄
non acquiescūt ueritati: ira ⁊ indignatio ⁊c. Sꝫ
his plane longe deteriores sunt qui quadā ani-
mi amaritudine inuidieq̄ cruciatib⁹ excitati ue-
ritatem passim negant: premunt ac persequunt⁹
ut tantū alioꝝ acta lacerēt et extinguāt. hos
uocat Apostolus scribens ad Thimotheū: ho-
mines corruptos: mente reprobos: semper discē-
tes: ⁊ nunq̄ ad scientiam ueritatis peruenientes.
horum erat iugis pugna perpetuumq̄ certamē
cum nostro diuo hieronimo ut ipse deplorat.
quos ab indefesso latratu et rabie persecutiōis:
canes uocare consueuit. sed ⁊ scriptura eos par-
uulos. idest minores non gratis appellat dicens

Virum stultum interficit iracundia ⁊ paruulum
occidit inuidia. neq; enim possum⁹ inuidere: nī
si eis quos nobis in aliquo maiores esse puta-
mus. ipse quisq; sibi testimoniū perhibet q̄ eo
minor sit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur
enim hostis ille antiquus primo homini inuidē-
do surripuit: nisi quia amissa beatitudine: mi-
norē se mortalitati illi⁹ agnouit? Cur ⁊ Saul Da-
uid strēnum populi sui ducem persequabatur?
nisi q̄ eum magnis quotidie uirtutū augeri suc-
cessibus sensit? habet hoc nimirum inuidie estu-
antis uirus: q̄ cūcta que inuenerit bene gesta ali-
orum inficit ac consumit. hec cum ita sint: non
mirentur ignari. neq; iurati hostes ut ita loquar
insultent si diui Thome aquinatis probatas sen-
tētiās fideles atq; ueritate plenas: moribus ob-
trectatorum patere intelligūt. si quidē meminif-
se eos oportet id usu omnibus fere scriptorib⁹:
alia atq; alia rōne ut deductū est euenisse. quod
multorum exempla cunctis apta satis probant.
Sed hoc unum admirentur magis q̄ cernant
doctrinam eius probatissimā tam multorum nō
utiq; uulgarium iaculis propulsatā nō extingui.
non eueri. aut uel in modico unq; infringi potu-
isse. quod certe necdum ingenij sui maximi argu-
mentum est non exile: uerum q̄ e celo uim mētis
scribendiq; munus fide integerrimū nactus sit.
Illud itaq; sibi metipsis obiciant latratores: qđ
sancti doctoris dogmata magno ac excellenti in-
genio uiri ut ipsi aiunt impugnauere. nā id utiq;
nō fecissent: nisi ei⁹ apud omnes summū fuisset
iudiciū ⁊ uirtutis opinio: ut tāto sibi inde ma-

iozem compararent triumphū: si & quod eos se
fellit & fortissimū pugilem postrauissent. ex eorū
tamen oppugnationib⁹: celeberrimū apud mor
tales qui modo ceci non sunt aut ingrati: diuus
aquinas nomen assecutus est. horū nuper ma
gister Nicholas de lira & quidem uir doctissi
mus inuentus est. qui cum ueteris ac noue legis
postillator sederet: nonnulla sancti Thome the
oremata corrigenda annotauit. Cui cū dñs pau
lus Burgen. episcopus se sancti doctoris defenso
rē offerret: magister Nathias puincie Saxonie
minister: accerrimus Nicholai surrexit propu
gnator. & nunc rationibus eius ut ipse putat: ui
res accōmodando. nunc nouis quibusdā argu
tīs adinuentis: sententias sancti Thome labefa
ctare ac prope expugnare conatus est. Ego ue
ro non q̃ me maiorem alijs aut doctiorem existi
mē: neq; enim uires meas ignoro. Sed quo mi
litie mee disciplinam pro ueritate tuenda cui me
deuoui utcūq; adimpleam: ceptum pro scō Tho
ma adiui certamen. hunc tamen mihi dūtaxat
placuit imposuisse terminū. ut & aduersantiū ra
tiationes inualidas penitus ac ineptas ostē
derim. & sancti doctoris dogmata incōcussa pro
bauerim ueritate subsistere. Burgen. uero bene
dicta & q̃ causam sancti Thome tangere uisa sūt:
in sortem meā suscepi. cetera que ad rem nō per
tinent quecunq; illa fuerint uera aut falsa: inta
cta reliqui. Accipiet igit dominatio tua Reuerē
dissima opus hoc mee in illam fidei ac Reueren
tie locuples testimoniū. cui id iure optimo dedi
caui. Certo sciens nō parū illi ex tue dignitatis

splendore: momenti ⁊ roboris prouenturū. Nā
ut pretereā tue familie illustris antiquitatē. opes
immensas. singularē potentiā que tibi cum pau
cis sunt cōmunia: animi tui magnitudo. rara p
bitas. uirtutū ornamenta ⁊ omnis sciētie decus:
te omni obsequio dignū. teq; iudicē omniū litte
rarum efficiūt. Qd si in editione mea hac qd in
ciderit qd nō ad vnguē vt aiunt fuerit eliminatū:
pro ingenio tuo mirabili primas clarissime: ca//
stigationi non parcas. at mihi non satis perito:
pro solita humanitate indulgeas. Sin autē labor
meus tua gratia ac laude dign⁹ fiat: fructū hunc
ac premiū spero ⁊ opto. vt amplitudo tua muni
ficentissima in Diui Aquinatis honorē: libellus
istum q̄ multos iubeat fieri Eneis litteris. Vale
felix pontifex.

Circa librum Genesis.
Capitulo primo.

3

In capitulo primo libri Genesis super illud. Dixit autem deus: fiat luminaria etc. Cum postillator iuxta expositionem littere secundum tertiam opinionem vellet probabile ostendere ac defendere quod corpus solis factum fuerit quarta die ex nube lucida. que secundum tertiam opinionem fecerat tribus diebus precedentibus diem et noctem: Improbatur quamdam sancti Thome argumentationem. Ex prima parte questione. lxxvij. articulo ultimo. ad secundum inquit. Nec ualet quod contra hoc obicit frater Thomas prima parte summe sue dicens. quod non potest conuenienter dici quod in prima rerum productione aliquid sit productum satis cito corrumpendum. Ex quo concludit inconuenienter dici: solem factum ex illa nubecula. quia sic: fuisset corrupta. Non enim corrumpuntur proprie loquendo de corruptione secundum perfectam eius rationem: que transmutantur in melius. ut dicitur in libro de generatione. sicut non dicuntur elementa proprie corrumpi: quando ex eis fit corpus mixtum. quia corruptio proprio modo dicta: est uia ad defectum. hic uero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid imperfectum respectu solis. Ipse etiam Thomas incidit in id quod reprobat. quia in opere quarte diei: dixit quod aues et pisces facte sunt ex quatuor elementis. licet in

Genesis.

textu solum nominetur aqua. quod non potuit fieri: nisi per corruptionem formarum elementarium modo predicto. hec postillator in forma. ¶ Ad quorū primū respondet Burgen. q postillator falso imposuerit illud sancto Thome. cum per eam argumentationem quam postillator induxit: non improbet sanctus Thomas opinio- nem que corpus solis dixit esse factum ex nube lucida: sed aliā que prima fuit scilicet q nubes illa: facto sole in preiacentem materiā redisset. ad quam sequebatur nubeculam illā uere et proprie corrūpi cū in rem uiliozem mutata fuisset: scilicet in preiacentē materiā. q autem ex nube lucida non fuerit formatum corpus solis. que tertia opinio recitat a sancto Thoma: destruit per aliud medium. quia scilicet materia solis nō potuit prefuisse sub alia forma: si ponatur sol secundum naturam corpus incorruptibile. Unde satis constat q postillator non bene aduerterit dicta sancti Thome. hec Burgen. et bene. et ad intentionem sancti Thome. ¶ Verū magister ad Athias ordinis fratrum minorū Saxonie puincie minister egre ferens hic et ubiq; defensionem sancti Thome: putat quadam sophistica circuitiōe improbationem postillatoris non rectam: rationabilem ostendere dicēs. q improbatio tertie opinionis secundum sanctū Thomā innitit eidem medio quo pma opinio secundum eum destruitur. Probat hoc. quia ex obiectione sancti Thome contra tertiam opinionem: duo sibi uidetur sequi. primū est q ex illa luce sine sui corruptione: corpus solis fieri nō potuit. quia materia sol

non potuit prefuisse sub alia forma: sine corru-
 ptione prioris. cuius forme corruptio non erat
 conueniens. quoniam nihil fuit in principio co-
 ditum: cito post corrumpendum. quod dicit
 postillatozem in uerbis sancti Thome itime per
 sperisse. ¶ Secundum q̄ sequi uidetur inquit il-
 le ex dictis sancti Thome est. q̄ nulla materia ex
 istēs sub forma priori: potest esse sub forma po-
 steriori nisi priori corrupta. Et ideo reprobat
 tertiam opinionem quia forma solis specifica.
 formam lucis genericam non compatitur. pro-
 pter quod ex luce non potuit fieri sol: nisi for-
 ma lucis corrumperetur. quod est inconueniēs
 propter medium per quod prima opinio secun-
 dum sanctum Thomam fuerat improbata. hec
 magister d̄ Mathias. ¶ S̄ certe mirabile ē q̄ iste
 magister tam multas sibi texuerit inuolutiones.
 tanq̄ extraneum habuerit intellectum: ubi san-
 ctus Thomas plane aperuit mentem suam. Un-
 de uidetur magistri huius tota reductio: qua-
 dam extorsione pro sola volūate conficta. Qd̄
 enim primo dicit vtriusq̄ opinionis improba-
 tionem secundum sanctum Thomam eodem in-
 niti medio: falsum est. Cum ambas nō vna sed
 duplici argumentatione ac diuersa destruxerit.
 Et ad eius probationem dicit q̄ ex obiectione
 sancti Thome contra tertiam opinionem: non
 aliud sequitur. q̄ q̄ sanctus Thomas expressit
 scilicet q̄ corpus solis non potuit formari de nu-
 becula. Ad quam conclusionem vtitur ea ratio-
 ne dūtaxat: quia materia solis non potuit eē sub
 alia forma si ponatur corpus solis incorruptibi-

Genesis.

le ⁊ non ex quatuor elementis. Nam inde sequebatur q materia solis esset intransmutabilis. et ita q non fuit primo sub forma nubecule. ⁊ per consequens q ex ea non fuerit formatus sol. qz nihil aliud est aliqd ex altero cōposito fieri naturaliter: q materia vnius primo fuisse sub forma alterius vt habet ex primo de generatione.

Et cū magister adthias dicit q in dictis sancti Thome includit ista: materia solis nō potuit fuisse sub alia forma sine corruptione prioris: verum est. Sed est falsum q talem corruptionē fuisse in prima rerū productione: sit illud incōueniens ad qd tertiā opinionē prætēdit. s. Thome docere. Nec corruptio prioris forme nubecule: est mediū aut fundamētū sue argumētatiōis. sed cōditio appposita de icorruptibilitate solis. ex qua sequitur materiam solis nunq fuisse sub forma nubecule. aut sub alia forma. Et per consequens q ex nube non fuerit formatus sol. Unde ex illa conditione appposita. s. si ponatur corpus solis incorruptibile: aperte monstratur q non fuerit mens sancti Thome tertiam opinionem improbare. per hoc mediū videlicet qz nihil in prima rerū institutiōe productum ē: cito post corrūpēdū prout arguēs somniauit. Alias: frustra adiecta fuisset illa cōditio. quoniam ea appposita vel non appposita: non minus probaret tale mediū. Nam si corpus solis factum esset ex nube lucida put dicit tertia opinio: nō min⁹ seqret nubeculā corrūpi. ac p hoc aliqd in pma rerū pductiōe esse cōditū satis cito corrūpēdū. siue corpus sol ex ea formatū corruptibile eet: siue icorruptibile

Nihil enim ad illud propositum confert corru-
 ptibilitas solis aut incorruptilitas. Unde liqui-
 do cōstat q̄ sanctus Thomas nō eodem medio
 tertiam improbet opinionem quo et primam.
 neq; idem incōueniens ex utraq; obiectione pre-
 tendit. Sed medium argumentationis eius con-
 tra tertiam opinionem: sumitur sicut dictum est
 ex conditione adiecta scz si corpus solis pona-
 tur incorruptibile: ⁊ inconueniens ad quod re-
 ducit tertiam opinionem: est implicatio contra-
 dictionis. Nam tertia opinione concessa: sequi-
 tur materiam solis primo fuisse sub forma nube-
 cule ⁊. per consequens subiectum transmutatio-
 nis. alias: non fuisset transmutatio naturalis. stā-
 te autem conditione scilicet corpus solis esse in-
 corruptibile ⁊ non ex quatuor elementis: sequi-
 tur materiam solis non primo fuisse sub alia for-
 ma neq; subiectum transmutationis. Nam incor-
 ruptibilium corporū: intrāsmutabilis est mate-
 ria secundum formas. ¶ Confirmātur ista quia
 in questione de potentia dei. questione quarta
 de creatione materie informis. articulo secundo
 in ultima obiectione cōtra illud dictum scilicet.
 q̄ ex nubecula formatū fuerit corpus solis: hac
 eadem utitur argumētatione ⁊ non prima. in q̄t
 enim sic. Sed contra omne illud qd fit ex mate-
 ria precedente: habet materiā talē in qua possi-
 bilis est formarū successio. talis autē non est ma-
 teria solis nec alicuius celestium corporū eo q̄
 in eis non est contrarietas. ut probatur in pri-
 mo celi et mundi. ergo non potest esse q̄ ex illa
 luce: postmodum formatum sit corp⁹ solis. nec

Genesis.

sanctus Thomas. ¶ Ex supradictis satis uidet
q̄ nec dum medullam aut intima in uerbis san-
cti Thome postillator non uidit: sed neq̄ super-
ficiem eorum tetigerit. Ea autem que in defensi-
onem postillatoris magister Mathias multipli-
cat ac inuoluit: figmenta sunt. que nec ex uerbis
sancti Thome: neq̄ ex eius intentione proban-
tur. ¶ Sed utrū in quolibet composito sint plu-
res forme substantiales: uel una tantum. qđ ma-
gister Mathias tetigit: non est presentis nego-
tis examinare. cum super hoc nullam fecerit in
hoc passu sanctus Thomas mentionem. Est
enim nostri laboris intētio ea que postillator ex
dictis sancti Thome recitat improbanda: uera
atq̄ probata esse ostendere. obiectionesq̄ in cō-
trarium pro nostra capacitate dissoluere. Unum
tamen est q̄ articuli Oxonie condemnati nō po-
terunt nos in hac parte deterrere. aut linguam
uel calamum cohibere. ¶ Quod autem postil-
lator secūdo subiūgit q̄ scūs Thomas incidit in
id qđ reprobat: q̄q̄ nō repugnet improbationi
sancti Thome ō tertiā opinionē: q̄ tñ obiectiōi
ei⁹ ō p̄mā opinionē uidereſ obsistere: Respōdet
Burgen. q̄ scūs Thomas i ea argumētatiōe nō im-
probat q̄ in prima rerum institutione ex aliqua
natura produceretur species alia. sicut herbe et
plante ⁊ aues ⁊ pisces ex quatuor elementis. sed
dicit esse inconueniens q̄ aliqd tunc factum fue-
rit: quod postea esse desierit secundum totum.
ut q̄ totum unum elementum: aut alia queuis
species: producta fuisset et post modicum de-
sineret esse. hec Burgen. ¶ Et quāuis solutio

ista probabiliter sustineri posset: dicitur tamē me-
lius ⁊ magis ad intentionem sancti Thome. fal-
sum esse: q̄ sanct⁹ Thomas inciderit in id quod
improbauerat: Nam in productione herbarum
et plantarum aut auium ⁊ piscium ex quatuor ele-
mentis quā posuit sanctus Thomas: nulla fuit fa-
cta corruptio proprie dicta. cū ibi fuerit genera-
tio perfectioris ex imperfectiori. que transmuta-
tio neq̄ est: neq̄ a sancto Thoma reputat̄ corru-
ptio pprie dicta: sed mutatio quedam in meli⁹
que non repugnat prime rerū institutioni. Qd̄
expresse sanctus Thomas docet in hoc pposito
prima pte. q. lxxij. de opere septe diei. ad quin-
tū inquit enim. Ad quintū dicendū: q̄ cū gene-
ratio vnius sit corruptio alterius: q̄ ex corrupti-
one ignobiliorū generentur nobiliora: non repu-
gnat prime institutiōi rerū. Unde animalia que
generant̄ ex corruptione rerum inanimatarū vel
plantarū: potuerunt tunc generari. non autē que
generantur ex corruptione animalium: tunc potue-
runt produci: nisi potēcialiter tantū. hec sanct⁹
Thomas in forma. Unde contra primā opinio-
nem que posuit nubeculam in preiacentē materi-
am rediisse formato sole: recte utitur sanct⁹ Tho-
mas illo medio. quia sc̄z in prima rerum institu-
tione nihil fuit productum postea corrupēdū
Nam ibi fuisset corruptio in minus perfectū: sc̄z
in preiacentem materiam: que corruptio repu-
gnat pme rerū institutioni. Sed contra tertiam
opinionem que posuit transmutationes ex nube
lucida fieri in melius: sc̄z in corpus solis: nō eo
medio tanq̄ insufficienti. sed alia usus est argu //

mentatione. quare obiectio postillatozis non est
ad propositum sicut supra deductum fuit.

Circa capitulum quartum.

i n capitulo quarto. cum Burgeñ. induce
ret contra quandaz hebreozum expositi
onem. Unū satis notandū ex uerbis san
cti Thome secūda secunde questione. xciiij. ar //
ticulo ultimo. ad secundum. q̄ in prima etate
non fuit ydolatria propter recentem memoziā
creationis mundi. ex qua adhuc uigebat cog
nitio unius dei: magister Mathias qui doctrinā
sancti Thome nouit sponte declinare: dicit dubi
am esse hanc ipsius sententiā. Cum tamen postil
lator non modo hic contrariā nō tenuerit q̄uis
expositionem hebreoz quorundā opinatiue re
citauerit: Sed et expresse eā sententiā sancti Tho
me recitat in disputatione sua quam edidit utz
ex scripturis receptis a Iudeis possit efficaciter
probari saluatorem nostrum fuisse deū et homi //
nem. quaz dicit haberi ex quadā traditiōe apud
hebreos auctentica: nec tamen tali sententie cō
tradicit: sed magis eaz uidetur approbare. Inq̄t
enim dictus magister Mathias. nec fm dictum
est ita certum quin sententia magnorū patiat in
stantiam. Nec ratio sancti Thome ad id cogit.
quia si memoria recens creatiōis mundi exclusit
ydolatriam per mille et plures annos: memoria
seuere punitiōis per diluuiū debuit excludere ad
huc per plures annos. certum tamen est q̄ cito
post diluuium defluerunt ad ydola homines.
hec magister Mathias. ¶ Sz ad ista respōdet

¶ **¶** si dictum sancti Thome quorūdā ut hebre-
orum patiat instantiam: probabilius tamē est
et uerius q̄ eoz opinio cōtraria. sacre etiam scri-
pture magis est consonū. tum quia ex textu Ge-
nesis a creatione mundi usq; ad diluuium: nulla
de ydolatriis facta reperit mentio. Cum tamē de
homicidio. inuidia. atq; alijs uitis minoris gra-
uitatis: homines prime etatis expresse notētur.
Non enim est uerisimile q̄ de ydolatria grauissi-
mo peccatorū subtriceret: alijs uitis cōmemora-
tis. ¶ Cum etiā quoniā ydolatria ab ydolis no-
mē ducit. que ut magister historiārū refert in se-
cūda etate post diluuium exorta sunt a Nino re-
ge Assiriorum. uel ut alijs placet a Nēroth: qui
cogebat hoīes adorare ignem. Unde ysidorus
libro septimo Ethimo. ait. Nēroth interpretat̃
tirannus. iste enim prior arripuit insuetam in po-
pulos tyrannidem. et ipse aggressus est aduersus
deum impietatis edificare turrem. In eam etiam
sententiā satis uidetur declinare Augustin⁹. p̄f
de ciuitate dei caplo. p̄. inq̃t enim. Cū ergo que-
rimus in illis septuagintaduabus gentibus ciui-
tatem dei: non possumus affirmare illo tempore
quo erat illis labium unum. idest loquela una:
tunc iam genus humanum alienatū fuisse a cul-
tu ueri dei. ita ut in solis istis generationibus pi-
etas uera remaneret: q̄ descendūt de semine Sem-
per Arphaxat et tendunt ad Abraham. Sed ab
illa superbia edificāde turris usq; ad celum qua
impia significat̃ elatio: terrena apparuit ciuitas.
hoc est societas impioz. hec Augustin⁹. ¶ Et
cōfirmat̃ preterea. qm̃ scriptura uolēs assignare

causam tante cladis totius. s. perditionis hūane
 per diluuiū: vitia hominibus obiecit carnalia vi-
 cens. Vidētes filij dei filias hominū rē. ⁊ seq̃.
 Dixitq; deus. Nō permanebit spirit⁹ me⁹ in ho-
 mine in eternū quia caro est. i. vitijs carnalibus
 illectus. Sed verisile est q; potius obiecisset illis
 scriptura pro ratione tāte pene inferende: pctm
 ydolatrie grauissimū si tūc fuisset. ¶ Ad obiecti-
 onem autē arguentis q̃ rationē sancti Thome vi-
 cit q; nō est sile. quia memoria ⁊ cōsideratio cre-
 ationis vniuersi per se arguit vnitatē dei creatis.
 Ac eius summā perfectionē ⁊ bonitatē et excellē-
 tiam sup omnes creaturas ac per hoc q; sibi de-
 bitus sit cultus latrīe. Unde ⁊ philosophi natu-
 rali ratiōe ea de deo cognouerunt ex cōsideratio-
 ne ordinis vniuersi ⁊ sue institutionis. ¶ Memoria
 autē punitiōis seuerē: nō ita directe ⁊ de per se p-
 bat deū vnū summe bonū atq; eius naturā pfe-
 ctissimā sup oēs creaturas. Cū pene in q̃stū hu-
 iusmodi a mala causa ⁊ a plurib⁹ īfligi possint.
 ⁊ presertim in hominib⁹ secūde etatis potuit me-
 moria illius punitiōis nō esse sufficiēs ad exclu-
 dendū ydolatriā: q; intellectus hominū tūc ma-
 gis erat obtenebratus q̃ in prima etate. tū ex ma-
 iori elongatione a prima nature puritate. tum ex
 assiduitate peccādi. Unde ⁊ cā circūcisionis da-
 te tpe Abrahe ⁊ legis late tpibus a Moyse: afflig-
 natur a doctoribus obtenebratio mētis hominū
 ex vetustate peccādi ⁊ distantia naturalis ratiōis
 a pmo sui vigore. ¶ Habuerūt etiā hoies prime
 etatis auxiliū magnū quo in cultu veri dei persi-
 sterēt doctrinā. s. Ade qui plene instructus erat

in naturalibus et diuinis. Uixit enim Adā p me
dium tps fere prime etatis fm cōputationē hie
ronimi. cui successit sextus ab eo Enoch vir iu //
stissimus. cuius filiusa Natufalem mortuus ē pro
ut Hieronimus refert eodem anno quo diluuiū
inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vni
dei: facilliter potuit disseminari per totam p̄mam
etatē ante diluuiū. ¶ Et preterea memoria recen
tis creationis fuit memoria beneficij suscepti. q̄
naturaliter trahit beneficiatū in amorē et recog
nitionem benefactoris fm quem modū dicit Di
onisiū. iij. ca. de diuinis noībus. q̄ deus omnia
in se conuertit tanq̄ omniū causa. que recogni
tio principaliter consistit in exhibitiōe debiti cul
tus. s. honoris et reuerentie. Unde ore dei dicitur
mala. primo. Si ego p̄r: ubi honor meus? Quia
scz pater habet rationem principis. Sed memo
ria punitionis: directe et per se inducit timorem
seruilem. qui et si quandoq; manū cohibeat: mē
tem tamen directe et per se non reformat. ymo si
fuerit excessiuus: impedit rōis iudiciū et act⁹ iuo
luntarios causat suo mō. Un̄ nimir si mēoria seue
re punitiōis p⁹ diluuiū: nō sufficiēter cohibue
rit hoīes secūde etatis ab ydolatria quēadmo //
dū mēoria creatiōis recēs hoīes etatis p̄me. pre
serti cū de⁹ assicurauerit federe sempiterno Noe
cū tota posteritate dicēs. Ecce ego statuā pactuz
vobiscū et cū semine v̄ro p⁹ uos et ad oēm aiam
uiuētē q̄ ē rē. Seq̄t. et neq̄q; ultra interficiet oīs
caro aq̄s diluij. nec erit deiceps diluuiū disti
pās oēm terrā. h⁹ enī pmissiōis cōfidētia: potu
it eē occasio q̄ mēoria seuerē punitiōis scē per

Genesis.

dilunium nō satis retraheret hoies secūde etatis
ab ydolatria.

Circa capitulum. xxv.

In ca. xxv. vbi i replica s Burgē. magister
a Nathias dicit. nec p̄t Burgen. p̄bare intē
tū suū p̄ sc̄m tho. q̄ p̄cedit p̄ p̄pothesim
q̄ nō cōcedit: Aduertēdū ē q̄ nec sc̄us tho. illaz
cōcedit ymo magis in rei veritate negat. Inquit
enī sic p̄ma secūde. q. cij. ar. ij. ad scōz. Ad secun
dū dicēdū. q̄ rō illa p̄cederet si cerimonialia p̄
cepta eēnt dāta solū ad figurādū futurū. nō autē
ad p̄sentialiter deū colēdū. Un̄ ⁊ i corpore eius
dē articlī hec fuerat sc̄i Tho. determinatio q̄ ce
rimonialia ueteris legis nō solū habuerunt cām
figurālē: s; etiā litterālē. s. cultū dei p̄ tpe illo.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cū Burgen. circa cōtractus Jo
seph induceret ex doctrina sc̄i tho. secūda
secūde. q. lxxvij. ar. i. q̄ in emptōe ⁊ vēdi
tione equalitas iusticie obseruāda ē s̄ quoddaz
postillatoris dictū. s. q̄ tm̄ ualet res q̄tū vēdi po
test: a Magister a Nathias iqt. S; ego cū postilla //
toze uerius puto q̄ in cōmutatiua iusticia equa
litas fm̄ naturam seruari non possit quicqd̄ di //
cat sc̄us tho. p̄ Burgen. allegat⁹. q̄ totū aurum
mūdi fm̄ naturā nō ualet unū equū. cū tm̄ in or //
dine ad hūanos usus modicū aux ualet magnū
equū. hec mgr̄ a Nathi. cū alijs q̄ ad hoz decla //

rationem subiungit. ¶ In quibus uerbis duplici reprehensione dign⁹ hēt. primo q^{ia} ex mō suo loquēdi videt^r significare q^{od} scūs Tho. aliquñ dix-
erit. aut in loco preallegato senserit: q^{od} in cōmu-
tatiua iusticia obseruanda sit equalitas s^{ecundum} natu-
rā rei specificā. Lū tamē hoc sit manifeste falsū.
pmo orium huius docet eadē q^{uestiōne} arti. secun-
do ad tertiū inquit enim. Ad tertiū dicēdū q^{od} si-
cut Augustinus dicit. xj. de ciui. dei: preciū rerū
uenaliū nō cōsiderat^r s^{ecundum} gradū nature cū q^{uod}q^{ue}
pluris vendat^r vnus equus q^{uam} vnus seruus. Sed
cōsiderat^r s^{ecundum} q^{uod} res in vsu: hominis veniūt. Et
ideo nō oportet q^{od} venditor vel emptor cogno-
scat occultas rei vendite qualitates. sed illas so-
lum per quas reddit^r hūanis vsibus apta. puta
q^{uod} equus sit fortis et bene currat. et silr in ceteris.
has autē qualitates: de facili venditor et emptor
cognoscere possunt. Hec scūs Tho. i forma vbi
expresse tenet q^{od} preciū in cōmutatiua iusticia nō
consideret^r s^{ecundum} gradū nature rerū. Patet ergo q^{od}
modus loquēdi huius magistri fuerit ex falso in-
tellectu quē habuit in uerbis sci Tho. et vtinam
nō ex malo affectu. ¶ Itē secūdo videtur q^{od} iste
magister ppriā vocē ignorauerit. nā dicit q^{od} eq^{ualitas}
litas in cōmutatiua iusticia que est in cōtractib⁹
nō seruat^r. sed q^{od} p^{er} rationē iusticie mēsurat^r. q^{uod}d
enim aliud est s^{ecundum} ratiōem iusticie res mēsurari:
q^{uam} in earū cōmutatione equalitatē seruari. Lerte
nō aliud. neq^{ue} ex diffinitioē Aug⁹. quā pro se in-
ducit aliud habet. vt patet recte eā cōsideranti.
Sed vt mihi videt^r putat magister adthias q^{od}
q^{uod} in cōmutatiua iusticia mēsurantur res cōsi-

derata qualitate temporū. locorum. ac dignita-
tis rerum in respectu ad vsum hominū: q̄ ideo
in ea non obseruat equalitas. in quo plane de-
cipit. quia p̄mo non eēt iusticia cōmutatiua: si
illa omnia nō cōsiderarētur ⁊ singula que digni-
tatem aut valorem rerū exaugent. nec ē aliud eq̄
litem in iusticia cōmutatiua seruare: quam fm̄
omnes illas circūstantias res commutabiles cō-
mensurare. Unde scūs Tho. secūda secūde in q̄ //
stione preallegata. arti. secūdo. ad secūdū sic vi-
cit. Ad secūdū dicēdū q̄ mensuras rerū venaliū
necesse est in diuersis locis esse diuersas p̄pter di-
uersitatem copie ⁊ inopie rerū. q̄ vbi res magis
abundāt: consueuerunt esse maiores mēsure. In
vnoquoq̄ tamen loco ad rectores ciuitatis per-
tinet determinare que sunt iuste mēsure rerū ve-
naliū pensatis conditiōibus locorū ⁊ rerū. ⁊ ideo
has mēsuras publica auctoritate vel consuetu-
dine institutas: preterire non licet. Hec sanctus
Tho. Ex quibus etiam accipit verus intellectus
eius prouerbij legalis quod postillator introdu-
xit. s. q̄ tantū valet res quantū vendi potest. Nō
enim est verum si intelligat q̄tum vendi potest
de facto ⁊ beneplacito cuiuscūq̄ vendentis. S; //
quantū vendi potest de iure. i. seruata institutio-
ne publica auctoritate aut consuetudine firma //
ta. Unde ⁊ si quis nō cogatur ad vendēdū rem
suā: tñ si vendere vult: formā iuris ⁊ regulā iusti-
cie debet seruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ si licitū sit
emproxi ⁊ venditori se inuicē decipere infra vi //
midiū iusti precij fm̄ legem ciuilem que non po-
tuit prohibere quicquid est cōtra virtutem: lex
b iij

tamē diuina que nihil impunitum relinquit quod sit uirtuti contrarium: illicitum reputat si in emptiōe et venditiōe equalitas iusticie nō seruet. facit ad hoc glo. notabil. x. q. ij. hoc ius. ubi dicitur qd si in venditione plus offerat qd res ualeat: ecclesia nō debet recipere. sed tamen iustum pretium. Nam ecclesia in suis contractibus nō debet solum facere.

Circa capitulū nonū libri Exodi.

¶ In ca. ix. libri Exodi Burgen. 3 postillato re allegat sancti thome. dicentē secūda secūde q. lxxiij. ar. ij. qd cū actus hūani sint cau se quorūdam effectuum: oportet homines agere aliqua ut per actus suos impleant quosdā effectus secundum ordinem a deo dispositum. ¶ Ubi magister Mathias uolens postillatoris dicta defendere inquit. Sed et illud qd Burgen. ex dictis sancti thome. secūda secūde. q. lxxiij. applicat proposito: Uidet minus catholice dictū. uidelicet qd ex ordinatione diuina oportet homines agere ut effectus a deo instituti impleant. Nam ex eo sequitur in materia peccati: qd pharaoni peccatū obstinatiōis imputari nō debet. Quia secundum hoc: oportuit eū esse causā diuine glorificatiōis si causaliter teneri debet: ut uult Burgen. Hec magister Mathias cū alijs que ad huius declarationem contra Burgen subiungit ¶ Sed salua pace sua certe uerius ac honestius potuisset loqui si dixisset. qd Burgen. in eptis et extra mentem sancti thome dicta eius introduxerat. Nam illa de se et in proposito sancti thome uerissima sunt et catholice fidei omnino.

cōsona. pmo dicere contrarium esset ordinē cau-
 sarum qui optimum est in vniuerso destruere q̄
 dum diuine prouidentie effectus exequūtur: dei
 sapientiam commendabilem reddunt que eo ip-
 so ordine disponit omnia suauiter prout dicitur
 Sapientie septimo. ¶ Esset etiam aperte contra
 sacram scripturam. Dicitur enim ps. cii. Benedi-
 cite domino omnes uirtutes eius ministri eius q̄
 facitis uoluntatem ei⁹. Et ps. clviij. Ignis gran-
 do nix glacies ⁊ spiritus procellarum que faci-
 unt uerbum eius: facere uoluntatem aut uerbuz
 dei: est facere aliquid unde effectus dei implean-
 tur fm ordinem a deo dispositum quod erat di-
 ctum sancti thome. ¶ Esset preterea 3rium hui⁹
 ab humanis actibus meriti rationē auferre ⁊ fru-
 ctum orationis nostre negare quod est erroneū.
 non enim actus hominis meritoꝝ sunt uite eter-
 ne: nisi quia causa sunt ⁊ per eos impletur diui-
 na preordinatio de salute hominum. nec oratio-
 nes efficaces sunt ⁊ fructuose: nisi quia p eas im-
 pletur quod bonitas diuina disposuit precib⁹
 ⁊ orationibus cōdonare. prout Gregori⁹ dicit.
 Unde ⁊ secūda petri primo dicit. Quapropter
 fratres magis satagite ut per bona opa: certā ve-
 strā uocationē ⁊ electiōē faciatis. ista autē bona
 opa eē ab eterno pordinata a deo ut p ea uoca-
 tio ⁊ electio scōꝝ impleat: null⁹ fideiū dubitabit.
 ¶ Uerū ē q̄ Burgen nō recte applicat ad ppositū
 suū dictū sci tho. qđ i se uerissimū ē ⁊ catholicū.
 Quia scūs tho. loq̄t d actib⁹ hūanis posituiis.
 nō de actib⁹ pctōꝝ. q̄ in q̄tū culpabiles sunt: a
 deo nō ordināt ut fiāt. s; fieri pmittūt. Lōmissa
 b iiij

tū pctā peruersa hominū volūtate: verum ē q̄ a
 deo ordināt p penā. ⁊ q̄ ista fuerit doctrina sci
 Tho. loquēdo de actib⁹ pctōz: ex plurib⁹ locis
 pbat. Nā p̄ma pre. q. xxiij. arti. iij. ad secūdū in
 quit sic. Ad secūdū dicēdū q̄ aliter se hēt repro
 batio in causando q̄ p̄destinatio. Nā p̄destina
 tio est cā ⁊ eius quod expectat in futura uita in
 p̄destinatis. s. gle: ⁊ eius quod pcipit in p̄nti
 scz grē. Reprobatio uero nō ē causa eius quod ē
 in p̄senti. s. culpe. sed est causa derelictōis a dō
 Est tamen cā eius quod reddit in futuro. s. pe
 ne eterne. sed culpa puenit ex libero arbitrio ei⁹
 qui reprobāt ⁊ a grā deserit. Et fm hoc uerifi
 catur dictū pphete. s. p̄ditio tua ex te israel. Hec
 sanctus Tho. Eandē sententiā tenet ⁊ genti. cap.
 clxj. ⁊ clxij. Idē dicit ⁊ in hoc p̄posito sup eplas
 pauli. sup illud. Dicit autē scriptura pharaoni.
 Ro. ix. Alit enim. Aliter suscitāt de⁹ ad bona. ali
 ter ad mala. Nā ad bona: inclināt hominū uolū
 tates directe ⁊ per se tanq̄ actor bonorum. Ad
 malū autē: dicit inclināre uel suscitāre hoīes oc
 casionaliter in q̄tū. s. deus homini aliqd p̄pōit
 uel interius uel exterius quod q̄tū ē de se: indu
 ctiū est ad bonū. sed hō p̄pter suā maliciā per
 uerse utit ad malū. Job. xxiij. Dedit ei deus lo
 cū penitentie. ⁊ ille abutit in supbia. Hec ibi san
 ctus Tho. Et parū. j. cōcludit ad p̄positū no
 strū dicens. ⁊ hoc mō circa pharaonē accidit. q̄
 cū a deo excitaret ad regni sui tutelā: abusus est
 hac excitatione in crudelitātē. Hec scūs Tho. ⁊
 infra super illud Apostoli. Et quē uult indurat.
 Inquit. Nō dicit indurare quasi imitando mali

ciā: sed nō apponēdo grām. ¶ Erubescat ergo
magister Mathias uolēs quadā dissimulatione
culpabili: ineptā Burgeñ. applicationē in bñdi
cta sci Tho. retorquere. Sz 7 in fine replice sue 3
Burgeñ. ubi dicit. Unde si dictū sci Tho. uerita
tē habere posset in positiuis: verius plane dixi
set. 7 si dictū sci Tho. in positiuis ueritatē habe
at necessario. prout ex supradictis satis constat.

Circa capitulum vigesimum.

In capitulo. xx. Burgeñ. in magna sua di
gressione introducit quādā sci tho. asser
tionē de preceptis dilectiōis dei 7 primi.
quā dicit ipse nō plene satisfacere questiōi sue. sz
de intellectu verborū sci tho. 7 q̄ p ea satis dicit
ad questionē: vide infra Leni. ca. xij.

Circa capitulū vigesimūtertium.

In ca. xxiij. sup illud. Insontē 7 iustū non
occides: postillator recitat verba sci tho.
secūda secūde. q. lxxij. ar. vi. Ad tertiū vi
centis. q̄ cū innocēs per falsos testes cōuincit
iudex non debet eū interficere si sciat eius inno
centiā. sed diligentius examinare testes. ut inue
niat occasionē liberādi innocentē. Si autē hoc nō
pōt: debet eū remittere ad superiorē. Si autē hoc
nō pōt: nō peccat fm allegata sentētiā ferens. qz
ipse nō occidit innocentē: sed illi qui eū asserunt
nocentē: ¶ Cōtra quā sniaz Inqt sic postillator.

Saluo tñ meliori iudicio videat̃ ōriū. q̃ dicit Au-
gustin⁹ li. de libero arbi. Qūo apud diuinā p-
uidentia a pctō liberi sunt q̃ p his reb⁹ q̃s con-
tēni oportet hūana cede polluti sunt: q. d. nul-
lo mō. Et p res cōtēnedas intelligit Aug⁹. oīa il-
la que hoies iūti amittere pñt. Inter q̃s est uita
corporalis. ⁊ multo fortius dignitas tp̃alis q̃cū-
q̃ ⁊ potestas iudicādi. hec postillatoz. ¶ Ad q̃
rñdet Burgen. q̃ auctoritas Augustini p postil-
latozē allegata: nō ōriat̃ determinatiōi sci tho.
Nam ferre sentētiā mortis ō eū qui cōuincit̃ in
iudicio per testes diligēter examinatos: nō ē pec-
catū. licet sciat̃ a iudice innocenter cōdemnari.
Unde ppter hoc nō ē dimittenda dignitas tp̃a-
lis. hec Burgen. ⁊ bñ. q̃ autē sentētiā ferre ō ta-
lem nō sit pctm: declarat Burgen. per ea q̃ scūs
tho. dicit in parte sup̃a allegata. q. lxxij. ar. ij. ī
corpe q̃stiois. vbi pulcre deducit q̃ rōe iudicare
ptineat ad iudicē fm q̃ fungit̃ publica potesta-
te ⁊ nō fm id q̃ ipse nouit tanq̃ priuata p̃sona.
¶ Sed contra rationem Burgen. simul etiā ō di-
stinctionē quā scūs tho. facit de priuata ⁊ publi-
ca p̃sona in iudice: instat magister dNathias di-
cēs. Sz Burgen. cōiter pro scō tho. certamē assu-
mēs: hic nō plus dicit q̃ scūs tho. in locis alle-
gatis p ipm ⁊ postillatozē. Sed ad auctoritatem
bñ Augustini p postillatozē allegatā: minus cō-
ueniēter dicit. Nā fm declaratiōem postillatoz̃is
manifeste cōcludit̃ ō positionē sci tho. ⁊ cōiter
iuristarū. q̃uis enī in cōiter accidētib⁹ iudican-
dū sit fm allegata ⁊ pbata: nullo tñ iure cautum
est. pmo diuino iure phibitū: iudicare ō agnitā

Exodi.

ueritatem. nec uidere meo ualet illa distinctio
 q̄ iudex duplicem personam dicit. s. priuatam ⁊
 publicam. nam si priuata peccat: publica nō exi
 mitur nisi sit manifesta lex que eam excuset. Non
 est autem lex puto humana nec diuina que dicat
 iudicandum contra ueritatem agnitam. Non ui
 detur igitur aliqua lex excusans siciudicantem.
 Hec magister Mathias in forma. ¶ Sed mihi ui
 detur q̄ sufficienter responsum fuerit ad aucto //
 ritatem Augustini per ea q̄ Burgen. ex verbis sci
 tho. induxit diffuse. Sed ut magis in speciali ad
 singula descendamus: dicat q̄ btūs Aug⁹ loq̄t
 in casu quo iudex contra iura aut ordine iuris p
 uerso: ferret sententiā s̄ innocentē timore aliquo
 mundano agitatus. ne. s. vita corporali. faculta //
 tib⁹. dignitate aut potestate iudicādi puer. Pa
 tet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas con
 temni oportet. Sed ubi iudex ferret sententiam
 contra innocentē p̄ testes sufficiēter examinatos
 conuictum: non habens ad superiorem recursū.
 nec aliud quod agat s̄m iura: nō id faceret pro
 his rebus tpalibus cōtēnendis. sed zelo coactus
 legū obseruādarū s̄m q̄s tenet ex debito officij
 sibi cōmissi iudicare ⁊ quas nō licet ei preterire.
 Et in tali casu loquitur scūs thomas. Unde au //
 ctoritas Augustini nō ē ad ppositū. Et cū dicit
 magister Mathias q̄ nullo iure cautū ē ymo di
 uino iure phibitū iudicare s̄ agnitā ueritatē: ui
 co q̄ si intelligat s̄ ueritatē in forma iudicij agni
 tam seruato ordine iuris scilicet per leges pu //
 blicas diuinas uel humanas. et per instrumen //
 ta testesq̄ legitimos ac diligenter examinatos:

verū est. Sed nō militat cōtra scūm Tho. Nam
in pposito suo iudex ferens cōtra innocentē sen
tentiā: non iudicat contra veritatem sibi agnitā;
isto modo: pmo fm veritatē sibi agnitā in for
ma iudicij. Si vero intelligat cōtra veritatem si
bi agnitā aliter q̄ in forma iudicij. i. fm ppriam
consciētiā ⁊ tāq̄ priuate persone: falsum ē quod
dicit. Nā lege diuina nō inuenit phibitū eē iudi
cibus tale iudiciū ⁊ legibus hūanis est cautū q̄
disponunt iudices iudicare fm allegata ⁊ pba
ta. vt lege civili. ff. de offi. presi. illicitas. §. veri
tas. lege canonica. ij. q. i. vnus ex vobis. ⁊ caplo
Deus om̄ps. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambrosi⁹ di
cit bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit ⁊ ppo
sito domestice voluntatis. sed iuxta leges ⁊ iura
pronūciat. statutis iuris obtēpat. nō indulget p
prie uoluntati. nihil preparatū ⁊ meditatū de do
mo defert. sed sicut audit: ita iudicat. obsequiū
legibus: nō aduersat. examinat cause merita: nō
mutat. Hec Ambrosius ubi glo. tenet q̄ etiam si
conscientia iudicis nō cōcordet: pōt nō delega
re cām. sed determinare fm allegata. qz aliud fa
cit aliquis in eo q̄ iudex est: aliud i eo q̄ homo
est. Ad quod facit. vj. q. iij. si tm̄ eps. extra de of
fi. indi. oz. si sacerdos. ⁊ multū apte de offi. ⁊ po.
iu. dele. pastoralis. §. qz uero. vbi glo. dicit sup
uerbo. tenet eandē. cōtra hugonē ⁊ eius seq̄ces
qui dicūt. q̄ iudex nō debet ferre sentētiā fm al
legata si hēat cōscientiā lesam in contrariū. Hec
glo. Cū autē dicit magister Mathias nō sibi vi
deri q̄ valeat distinctio scī Tho. de duplici pso
na iudicis publica. s. ⁊ priuata: dico q̄ ⁊ si sibi

Leuitici.

nō videat forte obcecatus passione: non sequit
rectā nō esse iurib⁹ satis pbatā. nam illa exp̄sse
habet in glo. supra allegata. iij. q. vij. Judicet.
Eā etiā distinctōne facit Aug⁹. ad Bonifaciū co//
mitē. et hētur. xxiij. q. iij. si ecclā. in fine. Ea etia
distinctōe de duplici vnius hominis psona. i. q
vnus duplici fungat persona: vtī capitulū su
pra allegatū. si sacerdos. in fine. Unde nō debe//
ret videri isti magistro distinctio sancti Thome
quasi noua quedā adinuentio. Et cū arguit con
tra distinctiōem q si priuata psona peccat: pu//
blica nō eximit. dicit q posito sed non cōcesso
q persona priuata peccaret in casu nro: ipse si//
bi respōdet dicēs. nisi sit manifesta lex que eā ex
cuset. quod est in pposito prout supra dedu//
ctū fuit. Et tamē nō est verū q i casu sancti Tho
me priuata psona peccat. qm̄ illa nō occidit aut
iudicat innocentē cū nō habeat iudiciariā pote
statē super eum.

Circa librum Leuitici. Capi. pmo:

In capi. primo Leui. sup illud. ponetq; su
per caput hostie man⁹: Burgen. 3 postil
latoz ait. per hāc manuū impositionem
potius videt denotari q hō offerens illud ani
mal esset dignus occisione pro suis peccatis et q
loco illius illud animal oblatum vel immolatur
occideret. vt in pma secūdo. q. cij. ar. iij. ad quē
tū. Cōtra quē magr Nathias inq̄t. Cū postil
latoz exponeret ipositionem manuū offerētis sup

caput hostie: Burgen. allegādo sc̄m tho. dicit il
 lā impositionē poti⁹ debere intelligi q̄ hō offe//
 rēs: se p̄stet p̄ peccatis suis dignū morte. ⁊ q̄
 p̄ occisionē aīalis p̄ ip̄m oblātū: vita eius redime
 ret. sed ista expositio est falsa ⁊ 3̄ glo. ordinariā
 dicentē rē. Hec magister aDathias. ¶ In quib⁹
 uerbis plane cōvincit q̄ neq̄ sc̄m Lho. legit: ne
 q̄ dicta Burgen. bñ aduerterit. Nā sc̄s tho. i lo
 co supra notato: nullū de impositionē manuū of
 ferētis sup̄ caput hostie uerbū fecit. neq̄ Burgē.
 super expositioē huius impositionis manuum:
 allegat sc̄m Lho. sed in confirmationē ei⁹ quod
 secundo subiunperat. s. q̄ loco hominis qui pro
 p̄ctis suis dignus erat morte: aīal oblātū uel im
 molatum occideret. De ip̄a enī occisiōe aīalis p̄
 cise locutus est sc̄s tho. in eo loco: nō de manu
 um impositionē. Et intelligēda sunt uerba sancti
 tho. nō q̄ aīalis occisio semper offerentē dignū
 morte significaret: sed q̄n p̄ peccato offerebat.
 Nā ⁊ in eodē ar. in solutione. ad. viij. distinguens
 triplex sacrificiorum genus: dicit q̄ holocaustū
 quod totū cōburebat: offerebat deo specialiter
 ad reuerentiam maiestatis ipsius. ⁊ in amorē bo
 nitatis eius. ⁊ tertium sacrificiū quod hostia pa
 cifica uocabatur: deo offerebatur uel p̄ gratiaꝝ
 actione: uel pro salute ⁊ prosperitate offerentiū.
 ⁊ tamen utrobique animal oblātū occidebat. Un̄
 crederē q̄ fuerit magistro aDathie occasio dece//
 ptiōis q̄ Burgen. utrūq̄. ⁊ de manuū impositionē:
 ⁊ de aīalis oblātū occisiōe: sub uno orōis contex
 tu posuit. Sed si legerat sc̄m tho: singula singul
 adaptarat.

Circa capitulū decimūnonū.

In ca. xix. sup illud. Locut⁹ ē dñs ad moy
 sen. Burgen. q̃ plurimis uerbis egit ad de
 claratiōem eorū q̃ hoc in loco sup addūc
 ad explicāda uel pfecti⁹ adiplēda pcepta deca//
 logi. Ex q̃b⁹ quasi in medio digressiōis ifert. q̃
 pceptum de dilectiōe p̃mi put in lege diuina
 tradit: nō ē de pceptis iuris naturalis p̃mo p se
 notis. Cuius tñ s̃rium dicit ipse sc̃m tho. sensisse
 p̃ma secund. q. c. ar. iij. ad p̃mū ubi dixit. q̃ pre
 cepta de dilectiōe dei ⁊ p̃ximi: sunt p̃ma ⁊ coia
 legis nature q̃ sunt p se nota rōi humane uel per
 naturā uel p fidē. Confirmat Burgen eam fuisse
 sancti Thome positionem: ex eadem. q. articulo
 ff. ubi sanctus thomas dicit q̃ quedā sunt pre//
 cepta rectissima ⁊ adeo manifesta: q̃ editiōe nō
 indigent. sicut mandata de dilectione dei ⁊ p̃o
 ximi. Unde admiratur Burgen. ut ipse inquit. q̃
 sanctus Thome talem dederit in loco allegato
 doctrinam. ¶ Sed certe maiori admiratione di
 gnum uidetur q̃ Burgen. talem in uerbis sancti
 thome habuerit intellectum q̃ scilicet illa duo
 precepta de dilectione dei ⁊ p̃ximi prout Deu
 tronomij sexto et Mathei vigesimosecundo da//
 ta sunt: sint prima et cōmunia precepta legis na
 ture per se nota rationi humane que quia com//
 munissima sunt ac manifesta: editione non in //
 digent. Nam de pceptis iam actu editis atq̃
 traditis ut allegatur: qua mente diceret sanctus
 thomas q̃ editione non indigent. significans q̃

nec edita sunt. Doceret plane in eodē orōis con-
 textu duo cōtradictoria simul esse vera. ¶ Et pre-
 terea expresse disputat scūs Lthomas vtrū de ca-
 ritate debuerit dari aliquod pceptū secūda secū-
 de. q. xliiij. arti. pmo. et concludit q sic. et articlo
 secūdo cōcludit q duo fuerint data pcepta. s. de
 dilectiōe dei et de dilectiōe pxiimi. Non ergo fu-
 it mens sancti Lthome dicere q precepta de vile-
 ctione dei et pxiimi prout diuina lege tradita sūt:
 sint pma et cōmunia legis nature pcepta que qz
 per se nota sunt: editione nō indigent. Unde ru-
 dis plane est Burgen. ymaginatio. ¶ Dicenduz
 ergo est q scūs Lthomas vbi dixit duo precepta
 dilectiōis esse prima et cōmunissima precepta le-
 gis nature. Que rationi hūane per se nota sunt
 ac per hoc q editione nō indigent: loquit de ill
 pceptis qstū ad substātiā actus absolute. i. de vi-
 lectione dei et pxiimi sine modo determinato p
 ut inest homini naturaliter. Est enim de vitami-
 ne legis nature omni rationali creature: q dili-
 gat deū sup oia: in qstū ē vniuersale bonū. ac pxi-
 cipiū primū et prima causa sui eē. totiusqz perfe-
 ctionis naturalis. Item est de vitamine rationis
 naturalis: q homo primū diligat. qui intelli-
 tur oīs hō. in quātū sibi filis est sm naturā spe-
 cificā. sm illud Ecclesiastici. xiiij. oē animal dili-
 git sibi file. Docet hoc scūs Lthomas in plurib⁹
 locis et multū plane prima pte. q. lx. arti. iij. et v.
 Itē prima secunde. q. cix. arti. iij. Unde hoc mo-
 do loquendo: dilectio dei et dilectio pxiimi sunt
 de primis et cōmunib⁹ legis nature pceptis ra-
 tionis hūane per se notis que exteriori nō indigēt

Leuitici.

editione ⁊ prefertim adiuncta fide a quibus oīa
precepta decalogi deducuntur sicut conclusiones
immediate ex primis principijs. prout scūs tho.
tradit prima secūde. q. c. ar. iij. ad primū. Sed in
lege diuina Deutro. vj. ⁊ adat. xxiij. tradita sunt
precepta de dilectiōe dei ⁊ p̄xiimi nō q̄tū ad sub
stantiā act⁹ absolute sed q̄tū ad modū determi
natū. s. q̄ deus diligatur ex toto corde ex tota aīa
aut mēte. ⁊ ex tota fortitudine. ⁊ p̄xiimū diligat
quisq̄ sicut seipm. Iste enim modus diligēdi de
um ⁊ p̄xiimū: non inest homini a natura s; ex gra
tia. Unde indiguit expressa editione p̄ modū pre
cepti. cum sit de necessitate salutis. Et inde est q̄
duo precepta de dilectione dei ⁊ p̄xiimi: dicūt
precepta caritatis. quia in eis nō solum substan
tia actus: sed ⁊ modus ille diligendi qui ē mod⁹
caritatis: cadit in p̄cepto. ita q̄ sine caritate: ista
duo precepta dilectionis impleri nō possunt. p̄
ut pulcre deducit scūs tho. p̄ma secūde. q. c. ar.
f. Unde Aug⁹. dicit in li. de p̄fectione iusticie q̄
hoc preceptū. diliges dñm deū tuū: in plenitudi
ne caritatis patrie implebit. ⁊ q̄ per hoc prece
ptū indicat nobis. non quid faciendū sit: s; po
tius quo tendendū sit. Ex qua auctoritate seq̄r
q̄ dilectio dei cadit sub precepto q̄tū ad modū
caritatis qui i eo importat. cū dicit. ex toto cor
de ⁊c. Alias in via posset p̄fēcē impleri. quod
tamē negat Aug⁹. Idem exp̄sse tenet scūs tho. se
cūda secūde q. xliij. ar. vj. ⁊. q. clxxxiiij. ar. ij. ad
secūdū inquit. p̄fectio diuine dilectionis vni
uersaliter quidē cadit sub p̄cepto. ita q̄ etiā p̄
fectio patrie nō excludit ab illo p̄cepto. Idem

tenet in de virtutib⁹. q. ij. ar. x. ad p^mū. Et q^d isto
 modo intellexerit scūs tho. p^rcepta de dilectione
 dei et p^rimi data fuisse lege diuina: patet. qm̄ se
 cūda secūde. q. xliiij. ubi spālē de his p^rceptis
 tractatū facit: uocat ea p^rcepta caritatis. Et sub
 tali p^retitulatione de eis disputat in tota questi
 one. Si enim darentur ista p^rcepta in lege diui
 na de dilectione naturali dei et p^roximi uel q̄tuz
 ad substantiam actus absolute: false dicerentur
 p^rcepta caritatis. cum sine caritate eē possit ea
 dilectio. Unde et eadē. q. secunda secūde ar. p^ri.
 Cū tertio loco obijceret ad probanduz q^d nō fu
 erint danda p^rcepta de dilectione dei et p^rimi.
 ex eo q^d inter p^rcepta decalogi non continent^r:
 non soluit obiectionem per hoc q^d sunt de p^rmis
 et cōmunissimis p^rceptis naturaliter notis quē
 admodum prima secunde. sed soluit. quia om̄
 nia p^rcepta decalogi ordinātur ad ista duo de
 dilectione dei et p^roximi tanq̄ ad finem. p^rp^rter
 quod in omnibus includuntur. Hoc intelligen
 dum est per modum quo finis includitur in his
 que ad finem disponunt uel ordinantur. Omnia
 enim p^rcepta decalogi: ordinabilia sunt et dispo
 nunt ad duo p^rcepta caritatis. non tamen sicut
 ad finem adequatum aut cōnaturalem: sed sicut
 ad finem excedentem et supernaturalem. quem
 admodum et uirtutes morales ad uirtutes theo
 logicas disponunt ac ordinantur. Et hoc modo
 Apostolus dicit prima Thimo. primo. q^d finis
 p^rcepti est caritas. prout sanctus thomas in po
 stilla exponit. ¶ Sequitur ex p^rmissis q^d ista duo
 p^rcepta: sunt secundum doctrinam sancti Tho

me precepta caritatis prout Deutronomis septo
 ⁊ dathai vigesimo secundo tradita sunt. Quod
 ⁊ ipse deducit in eodem articulo. ¶ Habetur ex
 presse premissa dilectionis dei ⁊ proximi distin //
 ctio ex dictis sancti thome prima secunde. q. cix
 articulo quarto. ad primum ⁊ tertiu. Et secunda
 secunde. q. xciiij. ar. ij. ad primum. Et. q. xxvj. ar
 ti. iij. ⁊ pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex
 predictis q Burgeñ. deceptus fuerit. non aduer
 tens distinctionem quam sanctus thomas habu
 it de dilectione dei ⁊ proximi. ¶ Quod autem
 Burgeñ. obicit de philosophis ⁊ peripatheticis
 qui cū d dictamine naturali ratiōis maxime scru
 tati fuerit: posuerunt amicitiam inter viros virtu
 osos esse precise: non habet difficultatem. quia
 amor aut dilectio naturalis quam ponit sanctus
 thomas primum principium cōmunissimū p se
 notum: non est amicitia proprie loquendo. Nā
 amor ille naturalis non est uirtus cum se exten //
 dat usq; ad irracionales creaturas suo modo. vn
 de ⁊ inuenitur in bonis ⁊ malis hominib⁹. Ami
 citia autē perfecta prout philosoph⁹ dicit octa
 uo Ethicorum uirtus est. aut non sine uirtute.
 Quod etiam concedit Burgeñ. Nimirum ergo si
 in solis uirtuosis reperiatur. ¶ Item amor aut di
 lectio naturalis fundatur uel super causalitate eē
 ⁊ nature quibus omnes creature comparantur
 ad deum: uel super proprie nature communica //
 tione per quam quelibet creatura compatur ad
 omnes que sunt sue speciei. S; amicitia prout de
 ea loquitur Burgeñ. fundatur super cōmunicati
 one uirtutis. Ac per hoc merito non ponitur a

phis nisi inter hoies vtuosos. qre obiectio Burgen. nō ē ad ppositū. cū aliud sit de naturali dilectione. ⁊ aliud de amicitia. pmo nec idē iudiciū est de omni genere amicitie. put scūs tho. ꝛ ducit secunda secunde. q. xxvj. ar. viij.

Circa libzū Deutro. capi. iij.

In Deutro. ca. iij. Burgen. uolēs pbarre quandā postillatoris cōsequentia mi// nus efficacē: induxit dictū scī tho. pma pte. q. lxx. ar. ij. Ad. iij. q. nihil phibet dici digniorem creaturam: propter inferiorem esse factam non fm q. in se cōsiderat: sed fm q. ordinat ad integritatem vniuersi. Ex quo dicto Burgen. infert contra postillatorem q. etiam si corpora celestia sint facta propter hominē: ex hoc nō tollitur quin sint homine digniora. ¶ Cōtra quē magister Mathias sic ait. nec deductio scī tho. quā Burgen. adducit: valet. per scolā enī parisiē. reprobatur ⁊ ad errorem reducit q. celū sit dignius hoie ꝛc. Nec ille cū ceteris. ¶ S; hic reuera valde improprie locutus est magister Mathias. nō enim deductio cui obsistit scola pisiē. scī Tho. est nec eius dici debet. sed Burgen. quam deducit ex quodam dicto sancti tho. quod uerissimū est q. q. deductio Burgen. ex eo: extra mentē sancti tho. fuerit. nūq. enim sanctus tho. voluit aut docuit celum eē quid dignius hoie in genere videntium. Cū in eadē solutiōe per Burgen. allegata dicat q. hō fm aīam pferat corporib⁹ lūinariū.

Deutronomij.

prmo nec celum fm doctrinā sci tho. causalitates
habet aut influētiā directe supra hoīem in q̄tuz
hō est. ⁊ ab alijs inferioribus se: distinguit. fal
se ergo magister a Nathias significat q̄ scūs tho
mas aliud in hoc articulo senserit uel docuerit a
scola parisiē. licuit igit magistro a Nathie p de
fensiōe postillatoris pbare deductiōem burgeñ
ex dictis sancti tho. fuisse ineptam ⁊ longe a san
cti thome pposito. aut alias consequentiam po
stillatoris defendere. Nam dictum sancti thome
per burgeñ. allegatum: uerissimum est. neq̄ enī
negari pōt q̄ aliqua sint corpora perfectiora ut
celestia: facta propter esse ⁊ conseruationem cor
porum imperfectiorum. s. istorum inferiorū pro
ut talia sunt partes vniuersi ad cuius perfectio
nem ⁊ consistentiā: corpora celestia condita sūt
sicut ad quēdam finē in genere creaturarū. q̄q̄
omniū creaturarū deus sit vltimus finis.

Circa capitulū. xxiij.

In ca. xxiij. circa questionem motam per
postillatorem. an. s. repudium vxoris fu
isset in ueteri lege illicitum: cum postilla //
tor recitaret duas opiniones famosas: Burgeñ.
uolens probare longa digressionē q̄ opinio di
cens repudium fuisse licitum sit magis consona
littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandam san
cti thome auctoritatem dicētis prima secūde. q.
cij. ar. v. ad terciū. matrimoniū fuit in ueteri lege
prout erat in officiū nature. nō prout ē sacmētū
cij

cōiunctionis xpi ⁊ ecclie q̄ nōdū erat scā. Un̄ in
ueteri lege dabat libellus repudiij. quod est cō
tra sacramenti rationem. hec scūs tho. ¶ S3 ma
gister aNathias in replica sua 3 Burgeñ. inq̄t sic
in ca. xxiij. ubi postillator disputat de libello re
pudiij ⁊ diuortio sicut ⁊ scotus circa quartū sen
tentiārū ⁊ communiter doctores: sol^o burgē. cū
scō tho. se procaciter determinat ad partem mi
nus probabilem uolens q̄ in ueteri lege repudi
um erat non modo licitum: sed etiam a deo pre
ceptum exp̄sse. hec magister aNathias in forma.
Cuius tñ questionis disputationem remittit ad
ea que scripsit infra aDat. xix. Sed qm̄ ibi nō re
fert ipse magister sicut hic q̄ Burgeñ. cū scō tho
ma teneat in q̄stiōe de repudio i ueteri lege par
tem min^o pbabilem. s. fuisse licitū: oportuit hic
id qd̄ de sancto thoma tetigit: examinare. ¶ Et
certe mirabile est ne dicam abominabile q̄ ma
gister aNathias tam effronte ac aperte imponat
sancto thome illud falsissimum. cum ipse nunq̄
dixisse reperiatur q̄ repudium in ueteri lege fue
rit a deo preceptum. nec solum hoc: sed neq̄ in
partem minus probabilem. ut ipse magister fal
so refert se determinauit. s. q̄ repudium fuerit in
ueteri lege licitum. Nam quarto sentētiarum di
stinctione. xxiij. q. ij. ar. ij. subar. ij. eam questio
nem disputat ex proposito. In cuius determina
tiōe recitatis duabus opiniōibus q̄s hic postil
lator tetigit: in fine secūde opinionis q̄ tenet re
pudiū fuisse licitū ex pmissiōe diuina: iquit sic.
Et quis hoc pbabiliter dicat: tñ primū cōmu
ni^o sustinet. hec scūs tho. fuerat prima opinio

Deutronomij.

q̄ repudium in ueteri lege fuisset illicitum. per //
missum tamen ad maius malum uitandū. s. vxo //
ricidiū. Ecce q̄ expresse apparet q̄ scūs tho. ma //
gis se determinat in p̄babiliorē ptē. q̄ tenet hic //
postillator. s. q̄ repudiū fuerit in ueteri lege illi //
citu. q̄uis dicat aliā opinionē hēre p̄babilitatē //
qđ ⁊ cōiter doctores dicūt. Itē p̄ma secunde. q. //
cv. ar. iij. arguit sic. viij. loco. p̄terea iter uiz ⁊ //
vxoꝝ sicut ē maxima familiaritas: ita debet eē fi //
des firmissima. sed hoc nō p̄t eē si matrimonium //
dissolubile fuerit. incōuenienter igit̄ dñs p̄misit //
Deu. xxiiij. q̄ aliquis posset vxoꝝ dimittere scri //
pto libello repudiij. ⁊ q̄ etiā ulterioꝝ eā recuperare //
nō posset. Ecce argumētū. Sequit̄ respōsio. Ad //
viij. dicēdū q̄ lex p̄misit repudiū vxoꝝis. non qz //
simpliciter iustū eēt. sed p̄pter duriciā iudeoꝝ. //
vt dñs dicit mat. xix. Sed de hoc oportet pleni //
tractari cū de matrimonio ageꝝ. Hec scūs tho. i //
forma. vbi patet q̄ magis se determinat in opi //
nionē que repudiū dicit fuisse illicitum. ¶ Item //
contra gentiles li. iij. cap. xxiiij. in fine sic ait. Per //
hoc autem excludit̄ consuetudo dimittentiū vx //
oꝝ. quod tamen in ueteri lege p̄missum fuit iu //
deis p̄pter eorum duriciā qz. s. p̄ni erant ad oc //
cisionem vxoꝝ. Permissū ergo fuit min⁹ malū: //
ad excludēdū maius malū. Hec scūs tho. in for //
ma. Ex quibus aperte constat q̄ magis teneat re //
pudium fuisse illicitum in ueteri lege. nō enī po //
ruit planius oñdere mentem suam q̄ dicere sicut //
hic. q̄ permissum fuit minus malum: ad exclu //
dendū maius malum. Erubescat igitur ma //
gister Nathias qui plane hoc in loco aut non le //
cuij

gisse. aut non intellexisse scñ tho. vel maliuolum
fuisse salua pace sua comprobatur. Sed neq; au
ctoꝛitatem doctoꝛis sui scoti fideliter introducit
significans q; in eam opinionem se determinet:
que repudiũ dicit fuisse illicitum. nam in loco
per eũ allegato. iiii. sentẽtiarũ. vi. xxxij. q. ij. vtrũ
q; recitat opinionẽ. nec se in aliquã partẽ expꝛes
se determinat. pmo nec alteram earũ pꝛetulit. alte
ri. sed eo magis uidet; declinare in eam partem
que repudiũ dicit fuisse licitũ: q; multo plures
ad eius probabilitatem induxit rationes. ⁊ ar
gumenta in contrariam partẽ magis sollicitẽ dis
soluere conatus est. ¶ Auctoꝛitas autem sc̃i tho
me quam Burgeñ. pro se introduxit: pꝛopositus
eius non probat. cum ibi pꝛecise dicat sc̃us tho.
q; in ueteri lege dabatur libellus repudiij. s; vtrũ
id licitum fuerit aut illicitũ: nõ determinat neq;
pꝛosequitur.

Circa q̃rtũ librum Regũ Ca. xx.

In quarto li. Regũ ca. xx. sup illud. vis ut
ascendat vmbꝛa. x. lineis. Burgeñ. allegat
sanctũ tho. pꝛima p. q. cv. ar. vl. dicentes
q; inter miracula: summum gradum tenent ea q̃
nullo modo natura facere põt. ut sunt retroces
sio solis. gloriificatio corpis hũani ⁊ similia. Sed
magister adthias qui doctrinã sancti tho. vl in
modico ferre nõ ualet. etiã si agnitã ueritatẽ im
pugnare deprehendat: obsistit dicẽs q; dictus
illud sc̃i tho. auctoꝛitati augustini õdicit qui in

Regum.

primo de trini. ca. vii. in q̄t. adaximū miraculū ēē
suscitare mortuū. ¶ In quo plane magister ad a-
thias cōuincit manifestā impugnare ueritatem.
Nam si mirabilia nominant prout Augustinus
dicit. xxi. contra faustū Cum deus aliquid fa-
cit contra cognitum nobis solitūq; cursum natu-
re: cōsequēs ē q̄ miracula dicāt per compatiōē
ad facultatē nature quā excedūt. Nā ex cōpatōē
ad diuinā potentiā: nihil est qd̄ possit appellari
miraculū. qm̄ quodcūq; sc̄m: minimū est diuine
potētie cōpatū. Cū se q̄t q̄ fm̄ hoc dicat aliqd̄
maius miraculū: q̄ magis excedit facultatem na-
ture. sed quis negauerit id magis fieri supra na-
turā rei quod naturam excedit. ⁊ q̄tum ad sub-
stantiā sc̄i. ⁊ q̄tū ad modū fiendi: q̄ qd̄ excedit
naturam q̄tū ad modū fiendi precise: quoz ta-
mē primū in solis retrocessione aut statione con-
tingit. secūdū uero in corporoz mortuoz uiuifica-
tione. Et cōfirmat p̄ ea que aug⁹. dicit. xxi. de ci-
ui. dei ca. vii. ubi ex proposito cōferēs de mira-
culo ait sic. quid ita dispositum est ab auctore
nature celi ⁊ terre: quēadmodū cursus ordina-
tissimus siderū? quid tā ratis legibus fixisq; fir-
matum? Et tñ qm̄ ipse uoluit q̄ summo regit im-
perio ac potestate quod cōdidit: stella p̄ cete-
ris magnitudine ac splēdore notissima: colorem.
magnitudinē. figurā ⁊ quod ē mirabili⁹ sui cur-
sus ordinē legēq; mutauit curuauit. Hec augusti-
nus. ⁊ post pauca exēplificat de statiōe solis tpe
Josue ⁊ de eius retrocessione tpe Ezechie. ex q̄
auctoritate aug⁹. hēt q̄ nihil ita dispositū ē aut
tā ratis legibus fixisq; firmatum: quēadmodum

curfus siderū. ⁊ ex hoc ꝑcedit aug⁹ ad ꝑbandū
 excellentiā miraculoꝝ q̄ scā sunt circa sidera. se //
 quic enim si nihil tam fixum ⁊ firmatū ē q̄ cur //
 sus sidez: q̄ nihil tā magnū ē aut tā mirabile q̄
 ipsum stellarū cursum mutare. ¶ Ad auctozita //
 tem augustini in ḡrium facilis est rñsio. Nō enī
 augustinus in eo loco ꝑtendebat gradus ⁊ dif //
 ferentias in miraculis assignare. sed uolens om //
 nipotentiam filij ex effectibus demonstrare ac ꝑ
 hoc patris ⁊ filij summam equalitatem ꝑbare:
 dixit an quicq̄ maius miraculum est inter mira //
 bilia: corporum mortuorum resuscitatione: qua
 si diceret. certe non est maius miraculum quod
 scz ꝑe magnitudine sua magis arguat omniꝑo //
 tentiam dei q̄ resuscitatio mortuorum que scā ē
 per filium. ita ut maioritas referat nō ad mira //
 culum in se: sed ad comprobationem uel attesta //
 tionem diuine omnipotentie. ut sit sensus q̄ ni //
 hil est maius mirabile resuscitatiōe mortuorum
 idest magis diuinā ostēdens omnipotentia. qz
 hoc miraculum dei omnipotentiam arguit: quē
 admodum ⁊ alia. Nā ⁊ si grad⁹ sint in miracul //
 oia tñ diuinā oipotentia attestāt. vicit enim au //
 gustinus in epla ad Volusianū. q̄ in reb⁹ mira //
 biliter scis: tota rō scī ē potentia facientis.

Circa librū Job In prologo.

In ꝑlogo libri Job postillatoꝝ inquirens
 que fuerit intentio auctozis in hoc libro
 recitat positionem sancti tho. qui hunc li

brum subtiliter et eleganter exposuit dicentis quod
 intentio sancti Job in hoc libro fuit supposito
 quod res naturales diuina prouidentia regantur: declara
 re ulterius etiam actus humanos diuina prouidentia re//
 gi. ¶ Hanc sancti thome assertiōem postillator declinat
 dicens eam non fuisse sancti iob intentionem. quoniam totus iste li
 ber procedit per modum cuiusdam disputationis inter
 iob ex una parte et amicos eius ex altera. quod tamen in hoc
 conueniebant cum iob ut ipse dicit quod actus humani re//
 giunt diuina prouidentia cum niterentur probare eum a deo
 iuste punitum pro peccatis suis. ergo non erat intentio iob
 idipsum eis per rationes et disputatiue ostendere. Nam in
 tentio disputantis est aliquos: non est probare id in
 quo cum eo conueniunt. sed aliud in quo ab eo dis
 sentiunt. Unde dicit postillator quod intentio sancti iob in
 hoc libro fuit quod aliquando in partem malis eueniunt bo
 na et iustis aduersa secundum ordinem diuine prouidentie
 ad quam pertinet punire mala et premiare bona in
 hac uita et in futura. Ad quod probandum proce
 dit ex concessio ab eis. scilicet quod actus humani diuina
 prouidentia reguntur. Hec postillator in senten
 tia. ¶ Ad que respondet burgen. quod licet aduer
 sarij iob concederent actus humanos diuina prou
 dentia regi: Sic tamen ponebant modum regendi: quod non
 competeat deo. in quantum dicebant quod deus pre
 miat iustos et iniustos punit solum in bonis et ma
 lis temporalibus huius uite prout patet in processu
 etiam secundum postillatorem. Nam hic modus regen
 di non competit diuine iusticie. unde prouiden
 tiam dei circa actus humanos: simpliciter nega
 bant ponentes eam illo modo quo deo non pos
 set competere. licet prouidentiam dei concederent in

cōfuso. Hec burgen. et bene et ad intentionē sancti tho. ¶ Intellexit enim scūs tho. amicos Job negasse prouidentia dei circa actus humanos. non in se: sed in eo ad quod seq̃r. s. in suo effcū. est enim effectus quidam diuine prouidentie: q̃ malis in hac uita bona interdū eueniant: et iusti sine culpa sua affligantur. Ad horum scilicet exēcitium et p̃bationem ac maiorem glām et in exēplum aliorum. s̃m illud Apli. Ro. v. Glōria // mur in tribulationibus sciētes q̃ tribulatio patientia opatur. patientia autē p̃bationē. p̃batō uero sp̃em. Et Jacobi p̃mo. b̃tūs vir q̃ suffert tēptatiōem qm̃ cū p̃batus fuerit accipiet coronā uite etc. Ad aliorū uero maiorem penā s̃m illud sapiētie. xiiij. Creature dei in odiū facte sunt et in temptationem aīe hominū et in muscipulā pedibus insipientiū. Unde cum amici Job negarent hunc ordinem diuine sapientie. quo disponit aliquando iustos in hac uita nō pro culpa sua flagellari: quod et postillator cōcedit: seq̃r q̃ dei prouidentia circa actus hūanos ex consequenti negabāt. quod scūs tho. notauit. et q̃ iste fuerit intellectus sci tho. patet ex eo q̃ fundamētū amicorū Job dixit fuisse iustorum afflictionē in hac uita. Alit enim sic. id autem q̃ precipue prouidentia dei impugnare uidet̃ circa res hūanas: ē afflictio iustorum. Nam q̃ malis interdū bona eueniāt et si irrōnabile uideat̃ et p̃uidētie d̃riū: tñ utrūq̃ hēre p̃t excusatōem ex mis̃ratōe diuina. S̃z q̃ iusti sine cā affligāt̃: certitudinalr uidet̃ subruere p̃uidētie fūdamētū. Hec. s. tho. ex q̃b̃ māifeste appet q̃ itētio ei⁹ fuit q̃ amici iob explicite

⁊ immediate negarent afflictionē iustoz in hac
 uita. quod erat implicite destruere fundamentū
 prouidentie diuine: Nō enim intellexerisset sanct⁹
 tho. q. esset intentio Job pbare amicis quasi ne
 gātibus absolute ⁊ simpliciter prouidentia dei cir
 ca act⁹ hūanos. cū dicat ca. v. expresse heliphat
 eam asseruisse prouidentia dei. sup illud. qui po
 nit humiles. ⁊ ibi. beat⁹ homo qui corripit ⁊ c.
 Sed ē modus loquēdi sci tho. in hoc loco. sicut
 si fidelis quis credēs totā sacram scripturā: ne
 garet per ignoratiā beatum petrum fuisse pisca
 torem. certe talis uere diceretur negare sacre scri
 pture ueritatem. quia negat aliqd ex quo sequi
 tur sacram scripturā falsum dixisse etiam si illud
 neget ignorans q. in sacra scriptura contineat.
 Ita etiam amici Job cōcedentes diuinam prouidē
 tiam circa actus humanos in confuso: potuerūt
 eam uere negare implicite tñ ⁊ ex consequēti ne
 gantes in particulari aliquē modum uel ordinē
 diuine prouidentie quē habet circa actus huma
 nos: quēadmodū iudei negātes explicite deum
 eē hoc modo. s. trinū ⁊ unum: ex consequēti ne
 gāt uere deū eē. ⁊ negantes hūc modū incarnati
 onis filij dei. s. per natiuitatem ex uirgine: ex con
 sequenti ⁊ implicite negarēt incarnationem filij
 dei absolute. Ex premissis satis respōsum est ad
 ratiōem postillatoris. non enim Job ⁊ amici ei⁹
 conueniebant in concedendo diuinam prouidē
 tiam circa actus humanos. nā amici Job conce
 debant diuinā prouidentia tali modo: ex quo se
 quebatur implicite ⁊ ex cōsequēti nullam eē dei
 prouidentia circa actus humanos. ¶ Qd̄ autēz

magister Mathias dicit q̄ si propter implicitatē
negationem intentio Job fuisset p̄bare deū esse
p̄uiforē actū humanorū: debuisset p̄mo p̄bare
deū eē q̄d sic ip̄licite negassēt amici ei⁹ cū nihil
aliud sit deum esse: q̄ deum esse iustum: nullam
penitus hēt rōem. q̄ etiā si scūs tho. uellet signi
ficare q̄ intentio Job fuerit probare p̄uidentia
dei eē absolute ⁊ simpliciter circa act⁹ hūanos:
non ideo sequeretur q̄ p̄mo debuisset p̄bare de
um eē. quod etiā ip̄licite negabāt. Nā ad p̄bā
dum cōclusionē nō cōcessam: sufficit in omni ar
gumentatione probare p̄ncipium p̄mū ⁊ im
mediatū. ex quo sequitur talis conclusio. neq̄ est
necessariū p̄bare oīa p̄ncipia mediata ⁊ remota
q̄ quadam deductiōe a p̄mo ad ultimū negāt
cōclusiōe negata. nisi forte p̄ncipiū p̄mū fuis
set negatū quod nō est in proposito. alias q̄li //
bet sciētia debuisset p̄bare oīa rerū p̄ncipia us //
q̄ ad primas animi conceptiōes ad probandas
proprias conclusiones. quia omnia quodam or
dine negantur una conclusiōe negata. q̄ eēt sci
entias omnes confundere. ⁊ tamen uerum est q̄
sanctus tho. intellexit fuisse intentionem Job p̄
bare per rationes p̄uidentiam dei circa actus
humanos eo modo quo eius amici illam nega //
bant scilicet directe ⁊ exp̄licite: secūdum aliq̄
modum ⁊ ordinem sicut declaratum est. ⁊ ex cō
sequenti ⁊ ip̄licite: probare absolute ⁊ simpli
citer diuinam p̄uidentiam de actibus huma //
nis quam illi ip̄licite ⁊ ex cōsequenti negabāt.

Circa capitulum tertium.

In ca. iij. scūs tho. exponēs uerba Job q̄
b^o maledixit uite sue ⁊ natiuitati dicit q̄
uerba iob in hoc caplo: nō fuerūt uerba
impaciētis ⁊ blasphemi. sed illa ptulit uolēs si
gnificare dispositionē partis sensitue abhorre //
scētis miseras in q̄bus erat. cui ē uita talib^o mi
serijs subiecta tristabilis ⁊ odiosa. ⁊ tñ fm rōem
uitā suā cū illis miserijs acceptabat per uirtutes
patientie ⁊ sub spe p̄mij uite future. hāc expōsi
tionē sci tho. postillator referēs: dicit pati calū //
pniā ex eo quia amici Job cum essent sapientes
⁊ uiri litterati nūq̄ cōtradixissent Job hoc mo //
do loquēti. cū scirēt passiones tristabiles eē sim
pliciter sensitue partis. Un fm hāc expōsitionē
dicit ipse tota eoz disputatio s̄ iob: pcederet in
equoco. cū nitant̄ oñdere iob ex impaciētia ma
ledicū ⁊ blasphemū tāq̄ ex erronea rōe loquētē.
quod uidet incōueniēs dici de uiris sapiētibus.
¶ Propter quod ipse postillator aliter expōit di
cens. q̄ iob illa uerba ptulit nō q̄si ex se ⁊ de mē
te prop̄a: sed cōcludēs s̄ amicos suos ex cōcessis
ab eis ⁊ ducēs ad icōueniēs. Negabāt enī amici
iob ut dicit postillator punitionem peccatorum
⁊ remuneratiōem bonoz in futura uita. ⁊ ex hac
sententia erronea quā nouerat Job: cōcludebat
s̄ eos q̄ uita sua tot ⁊ tātis miserijs subiecta: s̄
sibi odibilis ⁊ onerosa. ⁊ p cōsequens natiuitas
sua cōceptio ⁊ educatio si de hoz tollerantia: nī
la in futurum est expectanda p̄miatio. hēc po //
stillator in sūma. ¶ S; burgeñ. oñdens expōsiti
onē sancti tho. uerā ⁊ magis rationabilē respon //
det ad obiectionē postillatoris dicēs. falsum eē

q̄ stāte expositiōe sc̄i tho. disputatio Job ⁊ ami-
corū eius pcederet in equiuoco. qm̄ eorū dispu-
tatio circa hoc erat principaliter q̄ Job dicebat
se ēē flagellatū sine culpa. amici uero asserebant
ipsum flagellatū ēē in penā culpe sue sicut ex pro-
cessu patet. ⁊ ita disputatio eorū nō erat in equo-
co sed sibi inuicē de directo ⁊ dicebāt. alia autē q̄
in hac disputatione iuterposita sunt: nō erāt de
principaliter intētis sed de secūdario supueniēti-
bus. vnde ⁊ infra ca. xxxij. ubi cessauit disputatō
triū amicorū dicit sic. omiserūt autē tres uiri isti
respondere Job. eo q̄ iust⁹ sibi uideret. i. qz nō
poterāt ipsum cōuincere de iniusticia sua. Amici
ergo Job qz p̄cipaliter pretēdebāt in disputa-
tione probare Job p culpa sua flagellatū: nō sūt
psecuti vtrū uerba q̄ in caplo hoc interposuit:
fuisent plata s̄m partē sensituiā uel alias q̄si nō
curantes de illis. ⁊ sic nec ipi disputabāt in equo-
co: nec Job eos detinuit in uerbis ad ppositum
nō expectātib⁹. vtriusqz enī ptis intētio: uersa //
bat principaliter circa iusticiā Job qm̄ ip̄e pro-
ponebat. alij ⁊ dicebant. Quod autē postillator
dicit q̄ Job in hoc caplo ex sentētia erronea ami-
corū suorū quā nouerat cōcludit vitā suā odibi-
lē ⁊ onerosam ducēdo eos ad incōueniens: dicit
burgen. ēē irrationabilr dictū. tū qz qn̄ hoc ca //
plm̄ pposuit: nihil legit audiuisse ab amicis cuz
ipse fuerit p̄mus loquēs de hac materia. nec de //
buisset eis ip̄onere q̄ aliqđ erroneū credidissēt:
non habens de hoc certā noticiā. tum etiā quia
si hoc modo loqueret. s. ex aliorū positione ut
eos duceret ad incōueniēs: debuisset iterponere

aliquam dictiōem que significaret q̄ hoc loque
retur ex aliorum positione nō ex sua. quod tamē
non facit. sed simpliciter loquitur tāq̄ ex prop̄a
opinionē sicut scūs tho. exponit. Nec burgen. ⁊
bene. ¶ Et certe mirabile est vnde postillator ex
positionē suā adinuenerit ac firmauerit cū neq̄
in uerbis iob vel amicorū eius neq̄ in modo lo
quēdi: vllum habeat fundamētū. Sz ⁊ plane ex
positio sua damnat per quā rōem putat exposi
tionem sancti tho. excludere. Nā stante exposi
tione postillatoris disputatio iob ⁊ amicorū eius
manifeste pcederet in equiuoco. Probat qm̄ si
iob uerba maledictiōis ptulit. nō ex se sed cōclu
dens q̄ amicos suos ex cōcessis ab eis ⁊ deducē
do ad incōueniens: hoc illi nūq̄ intellexerūt nec
ipse se exposuit i tota disputatiōe. ymo amici ei⁹
uerba iob acceperant tanq̄ blasphemantis ⁊ im
patientis. ⁊ de hoc ipsum reprehenderūt. Un̄ in
sequenti caplo rīdēs ei eliphaz p̄m⁹ ait. nūc au
tem uenit super te plaga: ⁊ defecisti. tetigit te:
⁊ cōturbatus es. vbi timor tuus. fortitudo tua ⁊
paciētia tua ⁊ pfectio viarū tuarū. Et i caplo. v
dicebat. virū stultū interficit iracūdia. quod po
stillator exponens dictum esse contra iob: inq̄t.
ille enim uere stultus ē: qui a uirtute paciētie ca
dit ppter aduersitatis pōd⁹. Itē baldach suites
cap. xviij. rīdēs ipi iob qui in caplo pcedente
miserias suas declamauerat: iquit. qd̄ pdis aīaz
tuā in furore tuo: vbi postillator ait. q. dicat ta
lia dixisti ex impetu furoris tui: q̄ aīaz a sapiētia
⁊ uirtute deicit ⁊ sic eam destruit ⁊ pdit. Ecce q̄
amici iob etiā s̄m expositionē postillatoris: neq̄

q̄ intellexerūt eum dixisse uerba sua maledica ex
 eoz suppōe ut eos duceret ad incōueniens. s̄ ac
 ceperunt illa tāq̄ blasphemantis ⁊ impaciētis.
 Sequit̄ ergo ex his q̄ eoz disputatio stāte expo
 sitione postillatoris: manifeste p̄cederet in equi
 uoco. ac per hoc q̄ postillator in idē inconueni
 ens incidit: ad quod putat sc̄m tho. deducere.
 ¶ Sed neq̄ expositio sua ullā uidet̄ habere pro
 babilitatem. Nam amici iob penā ac p̄miū futu
 re uite negātes: nullū incōueniēs putarēt q̄ uita
 iob tam multis doloribus ac tantis miserijs sub
 iecta: sibi eēt odibilis ⁊ onerosa. p̄mo sponte il
 lud amitterēt. p̄sertim cum uiderent iob in tali
 ac tanto miserie statu: de quo nō apparebat pos
 sibilis liberatio via humana prout ipse postilla
 tor concedit. Probatur illud. qm̄ non eē ⁊ mors
 in q̄tum penalis ac miserie uite ablatiua sūt: sub
 ratione cadunt appetibilis. Tollit enim mors ut
 sic miseriam. que est omnium malorum maximū
 ac per hoc rationem hēt boni ⁊ appetibilis. Un
 de ⁊ dñs aNat. xxxvj. dicebat. Bonum erat ei si na
 tus non fuisset homo ille. Et Ecclesiastici. xli. ait
 sapiens. O mors bonum est iudiciū tuū hominī
 indigenti ⁊ qui minorat̄ virib⁹ defecto etate ⁊c̄
 per quem modū dicit̄ Apocal. ix. In dieb⁹ illis
 querent homines mortem ⁊ non inuenient eam.
 desiderabunt mori ⁊c̄. Non ergo amici iob ha
 buissent pro inconuenienti q̄ uita ipsius tantis
 astricta miserijs: esset sibi nolita ⁊ odiosa. ac eti
 am q̄ appeteret non fuisse. frustra itaq̄ foret et
 nihil momēti hēret argumētatio sc̄i Job stāte ex
 positione postillatoris. cū illud concluderet: q̄

ultra ab aduersarijs cōcederet. Nec pbat rōna
 biliter postillator: amicos iob hēre p icōueniēti
 uitā ipi⁹ sibi eē p illo statu odiosā ac nolitā: ex
 eo q̄ eū ad pniā iducebāt dicētes q̄ si hō ue//
 re penitet: a q̄busuis miserijs liberabit^r a dño.
 Nā utrūq; horū simul stare potuit. ⁊ q̄ agnosce
 rent uitā iob tot miserijs subiectā eē sibi p tunc
 odiosā: ⁊ q̄ illi ad pniā sub spe salutis recupe
 rāde suaderēt. Un̄ nulla rōne p̄babile fit q̄ iob
 vir sapiētissimus uerba sua pferret maledica ar
 gumentando ut amicos duceret ad incōueniēs:
 quod neq; illi neq; aliquis satis doctus p incō
 uenienti hēret. Inq̄t enī hiero. sup illud. Bonū
 erat ei ⁊c. mat. xvj. multo meli⁹ ē nō subsistere:
 q̄ male subsistere. patet ergo ex his inualidū eē
 fundamētū qd̄ postillator in sua habuit expōe.
 ¶ S; ⁊ ipe iob cām sue impaciētie ⁊ v̄borū male
 dicoz q̄ ptulerat: nō aliā dixit eē q̄ flagella dñi
 q̄ sustinebat. Aut enim capitulo. vj. vnde ⁊ ver//
 ba mea dolore sunt plēa: q; sagitte dñi i me sūt.
 quarum indignatio ebibit spūm meū. Et capi//
 tulo. vij. cum premitteret penas quas pacie //
 batur: dicit. q̄obrem elegit suspendium anima
 mea ⁊ mortem ossa mea. desperaui. Ecce ex om //
 nibus premissis q̄ causaz qua maledixit uite sue
 ⁊ natiuitati ⁊ alia uerba impatientie ptulit: assi
 gnat fuisse flagella ⁊ dolores acerrimos quibus
 premebatur. neq; vnq; pro causa assignauit sal //
 sam amicorum opinionem de nulla retributio //
 ne fienda pro meritis ac demeritis in vita futu //
 ra prout postillator exponit. Unde satis vide //
 tur q̄ fuerit expositio eius ficticia. ¶ Verum

magister mathias pro postillatore decertās cre-
 dit se respondere ad ea que burgen. pro expo-
 sitione sci thome contra postillatorem supra no-
 tauit. Unde ex tota deductione burgen. colligit
 tria puncta. primum est q materia principalis
 disputationis iob fuit q flagellaretur sine cau-
 sa. Secundum q iob asseruit se iustum ⁊ per con-
 sequens sine causa flagellatum. Tertium q ami-
 ci iob solum impugnabant iusticiam iob quas
 ipse pretendebat. Alia autem que disputationi in-
 terposita sunt: q sint accessoria in disputatione.
 Hec tria dicit magister math. burgen. posuisse q
 bus cōprehēdit tota ei⁹ digressio. ¶ Ad q ma-
 gister math. rñdet dicēs q p̄mū dictū ē simplici-
 ter falsū neq eē imponēdū tā cōmēdabili uiro
 sicut iob. pbat illud eē falsū. qz aliqd in rerū na-
 tura fieri sine cā: vna oīm philosophorū uoce re-
 probat. ¶ Ad secūdū sibi rñdet falsū eē q iob
 se fore iustū asseruit. Nā hoc faciēs: foret iniu-
 stus quemadmodū ip̄e iob dicit. ix. h⁹. ⁊ prima
 Jo. i. Si dixerimus qz pctm nō hēmus ip̄i nos se-
 ducimus ⁊ ueritas in nobis non ē. Un̄ dicit ma-
 gister mathias q uerba illa que ad innocentiam
 uel iusticiam iob tendere uidentur: non aliter ac-
 cipienda sunt nisi sicut uerba xpi de ceco nato.
 Jo. ix. neq hic peccauit nec parentes eius ⁊c. qz
 iob non dixit simpliciter se non peccasse. Nam
 hoc esset temerarium. sed dixit se nō peccasse ut
 flagellaretur. ¶ Simili modo dicit q tertium di-
 ctum burgen. stare non pōt quia amici iob non
 intendebant eum probare iniustum: sed habe-
 bant hoc tanq̄ euident ex flagellis iuxta errores

illoꝝ quo neminem dixerunt flagellari sine culpa. Ad quod concludendū tendit eorū disputatio. Concludit ergo magister adathi. q̄ materia disputatiōis in hoc libro: fuit neminē puniri in p̄nti nisi p̄ p̄ctis. cui errori iob se opposuit ⁊ nō p̄ iusticia sua. s̄ p̄ iniuria deo scā per derogatiōē disputauit. In cuius signū infra ca. vltimo deus illos tres amicos increpās nō dicit eos cōtra iob locutos: sed d̄ deū ⁊ dei iusticiā. ideo dicit ibi. iratus ē furor me⁹ in te ⁊ in duos amicos tuos q̄ nō estis locuti corā me rectū. i. dogma uel rum s̄m glo. Si enim locuti fuissent d̄ iusticiam iob dicit ipse. ut sonat tertiū dictū burgen. non possent reprehendi quasi non rectum locuti fuissent. cum ⁊ iob reprehensibilis erat ⁊ p̄ deū reprehensus. ut patet infra. xxxviij. ¶ Ad primam obiectiōem burgen. d̄ postillatoꝝ rīdet magister adathi. q̄ amici iob fuerūt uiri insignes. ideo fama prodente potuit iob scire eorū opiniones ⁊ doctrinas. ⁊ fortasse tpe p̄speritatis se cōtulit cū eis: sic q̄ eum non latebāt errores illoꝝ. ¶ Ad secundum rīdet q̄ quando maledixit iob diei ⁊ satis dedit intelligere q̄ ex suppositione errorū quos nouerat maledicebat creaturis dei. nā cū esset uoce dñi laudat⁹ ut iustus ⁊ rectus: creature dei maledicere non potuit absolute. ¶ Laborat consequenter magister adathias refellere ratios quam sanctus tho. assignat de eo q̄ tam particulariter iob uite sue ⁊ natiuitati maledixit dicēs primo q̄ nō uidet sibi conueniens sacram scripturā poematib⁹ ⁊ poetis cōpare. cū multa soleat mētiri poete. ¶ Secūdo q̄ nō uidet sibi be

ne inferri ex dco bti hiero. passus iste e metricus:
 ergo poeticus. qz multa sunt poetica psalica. mlt
 taqz metra no poetica. hec mgt math. o burgeñ
 7 in piudiciu expois sci tho. qda alia notauit o
 burgeñ. quoz mea non interest cu doctrina sci
 tho. no tagat. C hec aut que recitata sunt ex di
 ctis mgti math. qz facile heant absolutoez: ex di
 cedis patebit. primu enim qd ex dictis burgeñ.
 colligit: certe false sibi impositu e. no eni in vbis
 burgeñ. inuenit dictu q materia disputationis
 iob fuerit q flagellaret sine ca sed q flagellaret
 sine culpa. mix e ergo quare aut vnde id sibi im
 posuerit. Sed 7 si dixisset sine ca: no certe eet ma
 le dictu. Na sesus eet. i. sine ca culpabili. qm fm
 regula hiliarij. iiii. li. de trini. intelligetia dcoruz
 ex causis e assumenda dicendi. Satis enim costat ex
 coi vsu loquedi etia sacre scripture q cu dicitur
 qs puniri sine ca: intelligatur. i. sine culpa. qz vt
 coiter ca pene culpa e. Tali eni mo loquedi vsus
 e ipe iob infra. ix. ca. dicēs. 7 multiplicabit vul//
 nera mea etia sine ca. i. sine culpa. sic etia ps. iij.
 dicit. qm tu pcussisti oēs aduersantes mihi sine
 ca. sic 7 in multis locis sacre scripture. No debu
 isset igit mgt math. ex illo mo loquedi: calumni
 am o burgeñ. suscitare. etia si illud dixerat. C Sz
 neqz scdm dcm rōnabiliter ipugnat. na qd bur//
 gen. dicit iob se fore iustu asseruisse: veru ee con
 stat ex plibus locis hº libri. sed psertim ex capi.
 xvj. ubi expsse dicit. No peccaui 7 in amaritudi
 nibº moratº oculus meº. Et. xxvij. ca. dicit iob.
 neqz eni rephe dit me cor meū i oi uita mea. Item
 ca. xxxij. inqt heliu loques o iob. dixisti ergo in

aurib⁹ meis ⁊ uocē uerboꝝ tuoꝝ audiui. mūd⁹
 sū ego ⁊ absq³ delicto imaculat⁹ ⁊ nō ē iūqtas in
 me. Claret ergo ex his q³ iob se iustū eē asseruit.
 Et cū mḡr math. dicit hec uerba ⁊ filia intelligē
 da eē nō absolute q̄si diceret iob se nullū habu //
 isse pctm: s; sub hoc sensu q³ nō habuerit pctm
 quo dign⁹ eēt sic flagellari: dico q³ ipso eodem
 sensu accipiēda sunt uerba burgen. sicut enī iste
 locut⁹ ē simplr sine determinatōe: ita ⁊ iob. pmo
 ⁊ magis absolute. Qua ergo sapientia mirabili
 mḡr math. iudicauit vba burge. eē rephēsiōe di
 gna: cū diceret uerba iob merito eē exponēda:
 videtur plane q³ non rectis oculis id diffinierit.
¶ Quod aut dicit mḡr math. 3° tertiū dcm bur
 gen. q³ amici iob nō intendebant eū pbare iniu
 stū nec circa hoc disputabāt 3° eū s; hēbant hoc
 tanq³ euident ex flagellis: manifeste falsum ē nō
 solum ex processu disputationis ubi singule ob
 iectiones ⁊ responsiones circa iustificationē iob
 versantur pro ⁊ contra prout diligenter conside
 ranti patebit: sed ex fine disputationis. Dicit enī
 ca. xxxij. omiserūt autē tres viri isti rīdere iob :
 eo q³ iustus sibi uideret. Ex quibus uerbis ap
 tissime cōstat disputationem eoꝝ versari circa iu
 stificationem iob cum ea cōcessa ab aduersariis
 cessauerit eorum disputatio. Nam tunc rationa
 biliter cessat disputatio: qn̄ altera pars 3^odictio
 nis de q³ fuerat disputatio: cōcedit ab aduersa //
 rio. Un̄ ⁊ heliu disputationem psecut⁹ ē qm̄ ad //
 huc pte ipsius iob nō cōcesserat s; tenebat iob iu
 stū nō fuisse. pmo p sua iūsticia fuisse flagella //
 tum. ⁊ ita super iustificatione iob cepit disputa

re dicēs sequēti caplo dixisti ergo in aurib⁹ me
 is mūdus sum ego ⁊ absq; delicto ⁊c. Sz ⁊ po/
 stillator in eo caplo. xxxij. plane dicit q; materia
 disputatiōis iob ⁊ amicorū eius fuerit uerbū iob
 quo dixerat se iustū eē. Inq̃t enī sic. cessatio autē
 huius disputatiōis: fuit eo q; tres amici iob su //
 pra positi auditis uerbis iob quib⁹ innocētiā
 suā multipliciter declarauerat: reputauerūt eū
 esse iustū. ⁊ ideo merito tacuerunt quia cū eo di
 sputare ceperāt: eo q; ante cōtrarium tenebant
 scz ipsum a deo fuisse propter suā iniusticiā
 flagellatū. Helii autē adhuc idē tenebat ⁊ iu //
 sticiā quam iob pro se declarauerat simulataz
 ⁊ non uerā credebat. hec postillator in forma.
 Ex quibus apparet q; mgr Mathias gratis rep
 henderit burgen. cū māifeste falsa assumpsit i
 eius reprehensionem ⁊ suo postillatori aduersā
 tia. ¶ Signum autem quod magister math. ad //
 ducit ad probandum q; iob se opposuerat ami
 cis p iniuriā in deum commissā ⁊ nō pro defen
 sione iusticie sue: nullā hēt apparentiā. Naz
 cū deus sit ueritas prima a qua oē uerū depen //
 det ⁊ ē: quicqd ḡ aliquā ueritatē dicit: pōt di //
 ci nō rēm coram deo. ⁊ ita q̃cqd ḡ ueritatē a iob
 ppositā dicebat: merito coram deo non rēm
 esse dictum est. Un̄ q; amici iob opposuerāt cō
 tra iusticiā eius pro cuius defensiōe ille certa //
 bat: non erat rectum corā deo. quoniam non sic
 se habebat rei ueritas. Et cum dicit magister ma
 thias q; iob uere reprehēibil erat ⁊ a dō fuit re
 prehensus infra ca. xxxviij. ⁊ per consequens q;
 non erat uera iustificatio eius: dico q; ad hoc re

spondet postillator quem ipse defensare contendit super eodem. xxxviii. ca. dicens q̄ quis dca iob pro quibus a deo reprehendit uera essent: tamen quia habuerunt speciem mali ⁊ poterat generare scandalum: quia ex modo loquendi uidebatur dicere aliqua in derogatione diuine iusticie ⁊ presumptuose: ideo reprehendit a deo. Idem dicit in summa ca. vi. exponens illud. si // cur seruus meus iob. ¶ potest etiam rñderi p ea que glo. dicit super illud. neq̄ enim reprehēdit me cor meū. ca. xxvij. inquit enim. Sed quo pacto a corde suo reprehendi se negat: qui superius dicit. Peccaui: Peccauit quidem uel cogitando: sed nequaquam se a corde suo reprehendi confitetur. quia et si illicita cogitando rectitudinē defuit: fortiter tamē defuit cogitatiōi. hec glo. ¶ Solutio autem quam magister Nathias dat ad primam Burgen. obiectionem quantum habet insufficiētie: ex aduerbio fortasse cui responsio ipsa innitit plane habetur. Non enim multum habet ueritatis: quod proponitur uerū eē fortasse. ⁊ tamen posito q̄ illud probabile fuerit: non adhuc saluari uidetur expositio postillatoris. quoniam et si iob uel fama pdece uel alias conferens cum amicis potuit errorem ipsorum nouisse de futura uita: debuit dubitare an adhuc pro tempore quo ad eum uisitandum conuenerant: in errore suo persisterent. Deuisset perfectio iob vir doctissimus grauis ac prudentissimus audire pmo eos errorem suū pponentes. uel ipis tacētibus: exquirere ab eis an forte cōceptū errorem quē olim habuerāt: pro tūc tenerēt. Cū nō

videtur q̄ vir sanctus exemplar patientie in tot
 ⁊ talia amaritudinis ac maledictōis uerba p̄ci //
 pitanter prorumperet ad amicorum confusione
 ⁊ reprehensionem: nondum cognito per certitu
 dinem q̄ illi partem tenerent aduersam in erro
 re suo perseverantes. maxime cum ore dei lauda
 tus fuerit infra ca. vl. de rectitudine sua observa
 ta. ¶ Et p̄terea nullo pacto uerisimile ē q̄ sedēs
 iob in sterq̄linio percussus vlcere pessimo a plā
 ta pedis usq̄ ad verticem capitis: qui ut dicit
 ca. precedēte testa saniem radebat: tantā sensuū
 ac mentis possideret tranquillitatem: q̄ ipse p̄i
 or disputationem contra amicos sponte suscita
 ret super eorum erroribus quos nouerat alias.
 ¶ Item nec probabile est q̄ amicos suos p̄ con
 solatione eius pariter ueniētes fletu magno ac
 scissis uestibus p̄ compassione plorantes. pul
 uerem super capita spargentes ad diuine misera
 tionis remedium ipi iob impetrandū. sedētesq̄
 in terra septem diebus cū eo ⁊ noctibus septem
 nullum uerbum ei loquentes uidentes eius ue //
 hementem colorē: ipse ad disceptationem super
 eorum erroribus ut eos cōuinceret atq̄ reprehē
 deret: cōcitarēt ipis p̄ dolore eius mēte cōster //
 natis. Talis certe disputatio: imprudentie ipsi
 ingratitudini atq̄ impaciētie: merito posset im //
 putari: quod de tanto viro existimare fas nō ē:
 Unde aperte constat q̄ responsio magistri ma //
 thie ad primam rōem burgen: nullā habeat effi
 caciā. sed neq̄ uerisimilitudinē. ¶ Neq̄ secū
 da responsio eius alicuius est momenti. Nō enī
 ex eo q̄ maledixit iob diei ⁊ c. signum fuit q̄ ex

amicorum erroribus quos olim nouerat: loqueretur. cum ex alia causa potuerint maledictiones ille procedere absq; preiudicio iusticie sue ⁊ rectitudinis: volēs. s. significare dispōez ptis sēsitūe miseras i q̄b⁹ erat abhorrēscētis put. s. tho. exponit. ¶ Et q̄ ipsa uerba iob maledica non fuerint sufficiens signū q̄ ex amicorum opiniōe erronea loqueret: ex hoc manifestum est q̄ amici sui audiētes uerba illa: nihil tale cognouerūt. sed acceperunt ea ut blasphematoria ⁊ ex impatencia prolata. prout supra ex littera ipsa deductum fuit. Necesse igitur habuisset iob supposita expositiōe postillatoris aliquod aliud signūz uerbis suis interponere quod sufficienter ostenderet ipsum ex suppositione errorum illorum fuisse locutū. Quod cum non fecerit: euidenter cōcluditur q̄ uerba iob nō id pretendebāt quod postillator cōcepit: neq; ali⁹ intellect⁹ in v̄bis illis facile dari pōt salua ipsius iob iusticia ac rectitudine iuxta uerbū dei ca. vlti: nisi is quē habuit scūs thomas. ¶ Ad illa que obicit magister mathias contra rationem sancti thome quā assignat de tam particulari et acerrima maledictione iob: dicitur ad primum. q̄ sanctus Thomas non compat sacram scripturam per omne modum poematibus aut poetis. sed dicit ex auctoritate beati hieron: q̄ in libro iob scriptura vtrūq; modis aut rōibus poematib⁹. qđ ad dignitatē sacre scripture p̄tinet. cū dñā sit cui omnes scientie humane famulantur. ⁊ a q̄ sumpserūt exordium prout Cassiodorus ait. et habetur in dec. xxxvij. vi. l. legimus. s. sed econtra legitur.

Inq̃t enim. Ois splēdor rethorice eloquētie. oīs
mod⁹ poetice locutiōis q̃libet varietas decore p
nunciatiōis: a diuinis scripturis sūpsit exordiū.
Uñ Judi. ix. scriptura modū loquēdi hēt poeta
rū. cū dicit. ierūt ligna ut vngerēt sup se regē. vi
ferūtq; oliue. impa nobis rē. Itē ibi. si dormia
tis inter medios cleros pēne colūbe deargēte
r posteriora cor̃si ei⁹ in pallore auri rē. ps. lxxij.
Sic r in multis locis sacre scripture repit mod⁹
loquēdi poetarū. Uñ r Ap⁹. p̃ma Corin. xv. et
ad titū p̃mo puerbis q̃busdā vti⁹ poetarū. Et
Actu. xvij. ip̃e ap⁹. inq̃t. Sicut r q̃dā ṽroz poe
tarū dixerūt. ip̃ius enī r gen⁹ sumus. q̃ si poete
in suis carminibus multa mētiant: sacre scriptu
re nō nocet. nā talia ī testimoniū sue ueritatis nō
inducit. sed illa p̃cise: que uera poete docuerūt.
q̃ nō modo nō illicita: sed r ualde nobis utilia
sunt. Ex eis q̃ppe ut inq̃t beda r hēt dec. xxxvij
di. turbat. si q̃ inuēta sūt utilia: q̃si sua sumere li
cet alioquin neq; etiā ip̃e magister gētiū aliquot
uersus poetarū suis uel scripturis uel dictis indi
disset. ¶ Ad secundum dicit q̃ scūs thomas nō
infert ex hoc solo q̃ uersus q̃b⁹ liber iste cōscri
pt⁹ ē sunt metrici: q̃ ideo sint poetici. s; ex eo q̃
metrici sūt r cū hoc figuris ac colorib⁹ cōstāt. q̃
mod⁹ loquēdi: poetarū ē prout ysidorus tradit
ethimo. libro. viij. capi. vij. Uñ verba scī tho.
sunt hec. Et sic patet q̃ liber iste per modū poe
matis conscriptus est. Uñ p totū hūc libz figu
ris r colorib⁹ vti⁹ q̃b⁹ poete uti cōsueuerūt. hec
s. tho. ¶ Ea aut̃ q̃ mgr aDat. fingit se iducere p
cōsolatiōe burgē. ex d̃cis postillatoris Iheremie

xx: magis in rei ueritate uidentur sophistarū uerba q̄ cōsolatoris. Nā oīa q̄ ad p̄positū nr̄m postillator ibi dicit. p̄s et plenus sc̄s tho. scripserat hic et in multis alijs locis a quo ip̄e postillator accepit. S; neq; p̄ illa q̄ ibi postillator tradit poterat r̄nderi ad obiectiōem suā quam hoc loco s̄ sc̄m tho. fecerat ex suo falso p̄supposito. Cū neq; eius neq; sui defensoris indigemus auxilio nos qui doctrinam sc̄i tho. tenentes: colim⁹ ueritatem. Hoc unū tñ negari non pōt q̄ postillator hoc loco impugnat qđ hiere. xx. docet apte ubi uerba iob ex hoc caplo inducit fm̄ intellcū sc̄i tho. exposita. Ait enī sup̄ illud hiere. maledicta dies r̄c. Nō sunt impaciētis et despantis uerba: sed in hoc exp̄mit horrorem sensualitatis respectu mali imminētis. Qđ tñ pacienter tollerabat. sicut sc̄us iob exēplar paciētie dixit. Pereat dies in qua natus sum r̄c. Et sic est sensus. maledicta dies r̄c. i. si sequeretur sensualitatis horroz: tpi natiuitatis mee maledicerē. Hec postillator in forma.

Circa p̄dictū capitulū tertiū.

¶ Ne eodē caplo. iij. sup̄ illud maledicant ei qui maledicūt diei r̄c. Postillator recitat duas sc̄i tho. expōes dicēs. Hoc thomas exponit dupliciter. Cūo mō q̄ p̄ leuiatā intelligitur magnus piscis qui alio nomine uocat̄ cetus quem propter sui magnitudinem piscatores non audēt inuadere de die ut dicit sed de nocte

tantum. et ideo quando intendunt eius captionem
 si superueniat dies: maledicunt ei et sic suscitare le-
 uiatan: est eum inuadere. Alio modo ut per leui-
 atam intelligatur diabolus quem suscitare habent
 mali homines ei obedientes. et isti odiunt lucem
 diei. secundum quod dicitur Johannis tertio. om-
 nis qui male agit odit lucem. ¶ Sed prima
 expositio non uidetur uera quia audiui ab illis
 qui nouerunt captionem illius piscis quod nun-
 quam inuaditur de nocte sed magis in clara die
 ita quod piscatores alonge possint contra eum te-
 la directe proijcere. quod si appropinquaret: essent
 in periculo submersiois ex motu illius piscis ma-
 re notabiliter perturbantis. Secunda uero expositio
 uidetur mystica et ideo pono aliam litteralem
 quam ponunt hebrei dicentes quod hec est uera litte-
 ra. maledicant ei qui maledicunt diei expectantes
 orbari de societate sua etc. hec postillator. ¶ Con-
 tra quem burgen. volens primam sancti thome
 expositionem defendere: dicit quod et si piscis ille
 magnus non possit capi nisi de clara die putat po-
 stillator dicit sibi fuisse narratum a piscatoribus:
 tamen si contingeret quod aliqua dies in qua pisca-
 tores captioni illius piscis intenderent finire
 ante eius captionem: maledicerent illi diei.
 eo quod non fuit protensa usque ad finem sui ope-
 ris. et de talibus intelligitur illud qui maledi-
 cunt diei qui parati sunt suscitare leuiatan secun-
 dum proprium motuum sancti thome licet mu-
 tetur tempus congruum ad captionem utrum

nor uel dies. quia hoc consistit in facto. ideo nō
 variat motuum expositionis. Hec burgeñ.
C Sed quia iste modus dicendi burgeñ. et si sal
 uet textus ueritatem: non tamen saluat ea que
 sanctus Thomas circa eius expositionem dicit:
 ideo aliter videtur dicendum q̄ et si piscis ille
 magnus scilicet cetus de die capiatur prout cō//
 muniter aut in partibus in quibus postillatoz
 de captione eius interrogauit: non ideo sequi//
 tur q̄ aliquando uel in alijs regionibus in qui
 bus sanctus Thomas de illius captione percō//
 tatus est: non capiatur de nocte. ut sic commo
 dius et securius: sub noctis silentio et obscurita
 te repente ipsum dormientem inuadant. ne ipse
 de die alonge uidēs et presentiens inuasores uel
 tela quibus mactatur: fugiat uel mare pre ma//
 gnitudine sua et ferocitate conturbans: horribi
 les excitet undas ita ut inuasorum nauem sub
 mergat. Nam ut fertur a piratis et piscatoribus
 tantus ac tam grauis est somnus ceti: q̄ magni
 tudo eius mirabilis ac pinguedo multo magis
 somno q̄ cibo nutrimentali fouetur. Unde fili//
 um eius mox cum nascitur: per annum dicunt
 dormire. Exemplum erit ad propositum no//
 strum quoniam et si aues ut cōmuniter et apud
 nos ac anialia cetera de die capiāt: nō ideo tol
 litur quin aliquando uel secundum regionum
 diuersitatem sub noctis tenebris capi possint.
 Non enim vnus modus certus est capienda //
 rum auium aut ferarum etiam que sunt eius //
 dem speciei. neq̄ in omni regione neq̄ in omni

tpe idem ē modus neq; ubiq; eadē sunt instru-
 menta. igit' neq; necesse ē q' idē mod' sit deter-
 minat' ita q' nō alius: pisces capiēdi in oī tpe ⁊
 in oī maris regiōe etiā si eiusdē spēi pisces sint. s;.
 captiōis eoz ⁊ ars ⁊ instrumenta fm diuersitatē
 tpm regionū ⁊ mariū poterunt uariari. Cū satis
 leui ratione postillator s; expositionem sci tho.
 ductus ē. ¶ Sed neq; multū utilis aut necessaria
 erat disputatio sua circa eiusmodi piscis captu-
 ram in qua tñ non modicā ipse facit vim. Nam
 poterat textus legi eā bene siue de die fieret illi'
 piscis captura siue de nocte. ¶ Ad id autē q' po-
 stillator dicit secūdam expōem sci tho. misticam
 eē ⁊ nō l'ralem: Rñdet burgen. ⁊ bñ q' falsum ē.
 qm parabolice locutōes aut figuratiue: sensū lit-
 teralē faciūt. Et accipit' hec rñsio ex his q' sanct'
 tho. tradit pma p. q. p. ar. vl. ⁊ quolz. vij. ar. xv.
 Nō enim uoces pabolice aut figuratiue ad l'ram
 significāt figurā s; figuratū. Nā cū scriptura no-
 minat' dei brachiū: nō ē l'ralis sensus q' in deo sit
 mēbrum huiusmōi corporale quod ē figura qm
 uoces primo designāt: sed litteralis sens' ē q' sit
 in deo uirtus operatiua que ē figuratū. Unde in
 proposito nro sub figura leuiatā: dyabolus ad
 litteram intelligit' ⁊ nō fm sensum spūalē. q; ut
 scūs tho. notauit ex auctoritate beati hieronimi
 totus iste liber fere coloribus ⁊ figuris poeticis
 constat. Ipse etiam postillator infra. xl. capitulo
 per leuiatā ad litterā intelligit' demonē. quod tñ
 hic nō bene aduertens improbauerat.

Circa capitulum quartum.

¶ In capto. iiii. sup illud. porro ad me dcm
 est uerbū absconditū. scūs tho. sub dubio
 relinqt vtrū reuelatio quā sibi eliphat di
 cit scām fuisse: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ
 burgen. inq̃t rōnabiliter scūm eo qđ nihil refert
 in pposito an hec reuelatio fuerit uera uel ficta.
 ¶ Sed magister math. dicit necessariū fuisse cō
 siderare an uera fuerit illa reuelatio uel falsa. et
 cōcludit cū postillatore qđ fuerit cōficta ab eli
 phat nulla in re exīte reuelatōe. Probāt hoc qđ
 alias deus p talem reuelationem auctorizaret di
 cta ipsius eliphat quoz tamen multa falsa sunt
 cū dñs in fine libri dixerit ad eū. iratus est furoz
 meus in te ⁊ in duos amicos tuos qđ nō estis lo
 cuti rectum coram me. ¶ Item quia reuelatio il
 la inducit ad falsum intellcū. s. qđ nullus a deo
 punit in pñti: absq; culpa precedente. falsū au
 tem non potest a deo reuelari. hec mgf mat. p^o
 postillatorē. ¶ Sed certe ambo in hac eoz argu
 mentatione decipiūt. Supponunt enim qđ reue
 latio eliphat si vera fuit ⁊ non ab eo cōficta: qđ
 fuerit a deo. quod tñ nō ē necessariū. Nam reue
 lationes etiam per angelos malos fieri possunt
 in quibus multa astruūt falsa ⁊ ad falsum intel
 lectum ⁊ iterum ad malum finem. Sepe enim sa
 thanas se trāffigurat in angelum lucis vt ap^o. di
 cit secunda Corin. xj. ⁊ visibiliter ⁊ inuisibiliter:
 ymagines circa fantasiā formando faciens appa
 rere quod nō ē. ⁊ aliqn uocē audibilem forman
 do. conceptus ⁊ ymaginatiōes proponendo et
 inspirādo. sensus exteriores illudēdo ⁊ alijs mo
 dis sibi possibilibus. Nā dyabolus in uirtutes

corporeas aut corporeis organis affixas impme
 re pōt. fm hanc demonum reuelatōem ppheta //
 bant prophete de quibus dñs dicit Jere. xliij. ⁊
 in pphetis samarie. vidi saturitatem. ⁊ ppheta
 bant in baal ⁊ decipiebāt pplm meū isrl. Talis
 etiā dicit reuelatio q̄ scā est vxori pilati adat.
 xxvij. prout etiā postillatori ibi expōit. Un qz re //
 uelatiōes hoībus fieri pnt per demones: monet
 btūs iohānes pma Jo. iij. dicēs. carissimi nolite
 oī spiritui credere. sed pbate spūs si ex deo sint.
 Ad huiusmōi demonū reuelatiōes valz ⁊ nccāria
 est grā que ab aplo dicitur discretio spirituum.
 ¶ Quia ergo reuelatio eliphat poterat fieri opa
 tione demonis: ideo merito scūs tho. reliq̄t sub
 dubio an uera fuerit uel ab eo cōficta. tū qz iu //
 dicari nō poterat p certo. Nam oīa q̄ ptulit eli
 phat ⁊ falsa ⁊ ad falsū intellcū: potuerūt eē ⁊ cō
 ficta ab eo nulla exñte sibi scā reuelatiōe: ⁊ etia;
 habita per reuelatiōem nō a deo sed a demone:
 ut probatū est. Lū etiā qz siue ficta uel uera eēt
 talis reuelatio: nihil refert ad ppositū. ¶ p̄ ita
 q̄ nullitas argumētatiōis postillatoris ad pbādū
 certitudinalr fuisse fictam cū pcedat ex fūdamē
 to nō certo s; ualde dubio. s. q̄ reuelatō eliphat
 si uera fuit ⁊ nō ab eo cōficta: q̄ fuerit a deo. Et
 q̄uis in capitulo sequēti cū diceret eliphat ⁊ ad
 aliquē scōz conuertere: aliquo mō significauerit
 se spiritu dei habuisse illā reuelatōem: id tñ non
 exp̄ssit prout magister mathias sibi imposuit. s;
 ⁊ si exp̄ressisset: non ideo certum esset nobis. cuz
 ⁊ alia falsa in reuelatione sua tradiderit.

Circa capitulum quintum:

¶ In caplo. v. sup illud. uoca ergo si ē q̄ tibi
 r̄ndeat. burgeñ. inducit expōez. s. tho.
 dicentis. uoca ergo si est qui tibi respon
 deat. quasi dicat si mihi hoc reuelatum non cre
 dis: tu ipse inuoca deum si forte ipse tibi ad hāc
 dubitationem respondere uoluerit. ⁊ si per me //
 rita propria hoc obtinere a deo non putas: ad
 aliquē scōrū cōuertere. ut eo mediāte hui⁹ rei ue
 ritatem a deo cognoscere possis. hec scūs tho.
 ¶ Quā expōem q̄ burgeñ prefert expōi postil
 latoris: ideo magister mathias se illi opponit vi
 cens q̄ stante expositione scī tho: non debuit eli
 phat remittere iob ad alios pro acquirenda fi //
 de de reuelatione sibi facta. sed tenebatur pro //
 bare reuelationem sibi factam fuisse: vel per si //
 gna sicut moyses fecit Exodi tertio. vel per scri
 pturas quemadmodum xps probauit se missus
 a deo. quod etiam probauit per multa signa. Ex
 quo magister mathias vult concludere q̄ expo
 sitio sancti thome fuerit minus rationabilis. qm̄
 ea stante: sequeretur predictum inconueniēs. s.
 q̄ eliphat remitteret iob ad alios pro fide habē
 da de eius reuelatione. ⁊ non eam probaret suffi
 cienter per signa uel per scripturam ad quod te
 nebatur. ¶ Sed ad ista dupliciter r̄ndetur. pri //
 mo q̄ assumptum magistri mathie falsum ē nisi
 plus addatur. Nō eni uerū ē q̄ q̄ sibi factā reue
 latōem denunciat: teneatur illam per signa uel p
 scripturam probare. q̄ nullus tenetur ad id qd
 eij

non est in p̄tate sua. sed si ignorantī scripturas
 fiat reuelatio: vel etiam scienti: sed de his q̄ non
 dum in scripturis hēnt: nō hēt in p̄tate sua illā
 probare p̄ scripturā. cū scripturarū dicat igna-
 rus. vel nulla de tali re p̄cesserit scriptura. neq̄
 p̄ signa: q̄ facere miracula donū dei ē quod gra-
 tis datur. neq̄ est ī p̄tate hoīs nisi a deo detur.
 ergo rē. ¶ Sed forte dices q̄ cū reuelatiōe sem-
 per datur a deo ad eius cōfirmatiōem: uel scrip-
 turarū noticia si de ea re hētur: vel grā miraclo-
 rū. Sed hoc directe est ō ap̄l̄z p̄ma corin. xij. vi-
 centē. diuisiōes grarū sunt ⁊ alij dat̄ p̄ sp̄m ser-
 mo sapiētie. alij aut̄ sermo scie. alteri fides. alte-
 ri opatio uirtutū. alij p̄phetia. alij discretio sp̄i-
 rituum. alij genera linguarū. ⁊ alij interpretatio
 sermonū. vbi ap̄. oīa ista dona diuidit ⁊ sepat
 ad iuicē ita q̄ quodlibet dari pōt a deo et ple-
 rūq̄ datū ē sine alijs. In qua re null⁹ theologo-
 rum varie sensit. Unde ioseph reuelationē suam
 quam pharaoni denūciauit circa somniuz gen-
 flj. neq̄ scriptura. neq̄ signis comprobauit. ne-
 q̄ daniel cōfirmavit scriptura aut signis: reuela-
 tionē sibi scām a deo de somnio nabuchodono-
 sor. cū etiā expresse sibi dixisset se a deo habuisse
 talem reuelationem danielis secūdo. Nullius er-
 go efficacie est rō magistri mathie ō sc̄m tho. cū
 sumpserit pro fundamento q̄ falsum est. Ueruz
 est tñ q̄ si q̄s uelit fidē facere p̄ se ip̄m de reuela-
 tione sua ut ab alijs inconcusse credatur: q̄ tene-
 tur eam signis aut scriptura efficaciter probare.
 Sed hoc eliphat noluit put̄ patet ex textu. Naz
 ipsum iob pro fide reuelationis sue habēda: ad

alios remisit. ¶ Potest etiam secundo responde-
ri q̄ posito sed nō cōcesso q̄ eliphat per scriptu-
rā uel signa teneretur probare reuelationem suā
quod tñ non fecit: nullum inde sequitur incōue-
niēs expositiōi scī tho. nō enī ē necē excusare ip-
suz eliphat a negligētia ignorātia uel tescū quez
in confirmatione sue reuelatiōis habuerit: cum
in nōnullis sue reuelationis dogmatibus errasse
conuincatur presertim ex intentione finis.

Circa capitulū sextum.

In caplo. vi. ubi dicit̄. q̄re detraxistis ser-
monibus ueritatis. burgeñ. expōem po //
stillatoris declinans: recitat approbatq̄
expōem scī tho. dicentis detractionez eliphat eē
intelligendam qua in derogationem fame ipi⁹
iob: ḡ dixit sermonibus eius ueris quos primo
protulerat in sua lamentatione. ⁊ detractio illa
fuit in q̄tum eliphat uisus est reprehēdere iob
quia se innocētē dixit ⁊ sine culpa sua punituz.
Huius expōis maiorē approbatiōez ⁊ laudē ma-
gister math. egre ferens: se burgeñ. ac scō tho.
opponit dicens. Primo q̄ expō scī tho. uidetur
impropria. quia detractio fame consistit in scō
⁊ nō in sermone. In lra autē nō dicit̄ detractum
facto fame: sed sermonibus ueritatis. ergo ⁊c.
¶ Secūdo qz nō inueniūt alij sermōes ueritatis
quibus eliphat detraxerit nisi illi q̄bus iob ob-
iurgabat errores amicoz ab olim sibi notos scz
q̄ nulla futura sit in alia uita p̄ bonis aut malis
e m̄j

retributio put in hoc passu postillator exponit.
 Hec magister mathias. ¶ Sed certe in prima ha-
 rum obiectionum magister mathias nō satis do-
 cte se videtur habere. nam cū dicit q̄ detractio
 fame consistit in facto ⁊ non in sermone: si intel-
 ligat sicut modus loquendi sonat q̄ detractio q̄
 aliquis detrahit fame alterius fiat per scā ipsius
 detrahentis ⁊ non per uerba: manifeste est falsū
 ⁊ contra vsum ac doctrinam loquentiū. Diffini-
 tur enim detractio q̄ ē aliene fame denigratio p̄
 occulta uerba. Un̄ prouerb. iiii. remoue a te os
 prauū ⁊ detrahentia labia sint procul a te. ⁊ ca.
 p̄rii. dicitur. ventus aq̄lo: dissipat pluuias ⁊ fa-
 cies tristis. linguam detrahentē. Lingue aut̄ ⁊ la-
 bijs v̄ba accommodāt: nō scā. Et sup̄ illud Rō.
 i. detractores deo odibiles. dicit glo. quod ido
 additur: ne leue putetur detractio: propter hoc
 q̄ consistit in uerbis. Item gregorius sup̄ ezechī-
 elem omel. ix. ait. linguas detrahentium sicut no-
 stro studio non debem⁹ excitare ne ip̄i pereāt:
 ira per suam maliciā excitatas debemus equani-
 miter tollere: ut nobis merituz crescat. ecce q̄
 gregorius linguis attribuit detractionē. Sunt ⁊
 alie q̄ plurime auctoritates sacre scripture ⁊ san-
 ctorum doctorum in quibus detractio non nisi
 uerbis aut lingue accommodatur. ¶ Si autē in-
 telligat q̄ detractio fame consistit in facto ⁊ nō
 in sermone. i. q̄ factis alterius detrahitur ⁊ non
 eius uerbis: non minus falsum est. nam sicut fa-
 ma uel nomen bonum habetur de factis alteri⁹
 si recta sint: ita ⁊ de sermonibus eius si cōsonāt
 ueritati. fama enim aut nomen bonum: a p̄sona

usq; ad facta eius ⁊ uerba cōsueuit extendi. Lau-
damus enim non solum hominē: sed uerba eius
⁊ facta si uera ⁊ recta sint s̄m illud. In deo lau-
dabo sermones meos. ps. l. ergo per opposituz
denigratio fame que est detractio nō solum fie-
ri pōt de benefactis alterius: s; ⁊ de eius sermōi-
bus ueris. ⁊ sicut factis: ita etiam ipi sermoni de-
trahitur. Et hoc loco iob ipis sermōibus prout
est datini casus: dixit fuisse detractuz vt etiā ma-
gister math. cum postillatore exponunt. Un pa-
tet prime obiectiōis inefficacia ⁊ nullitas. ¶ Ad
secundam dicit q; sermones quibus eliphaz de-
traxerat: sermones ipius iob sunt. sed nō sunt il-
li quos postillator notauit. nam illos iob nōdū
protulerat. sed quos scūs tho. expressit. illi. s. q;
bus iob dixerat se innocētē ut flagellaret ibi. nō
ne dissimulaui. nōne filui. nonne q̄eui ⁊ uenit su-
per me indignatio supra ca. iij. ubi scūs tho. in-
quit. Si quis colligere velit que in hac deplora-
tione iob dicta sunt: sciēdū ē tria in ea cōtineri.
Primo enim ostendit sibi vitā suā eē tediōsam.
Secūdo magnitudinem miserie quā paciebat.
ibi anteq; comedo suspiro. Tertio ostēdit suam
innocētiā ibi. Nōne dissimulaui. Nec scūs tho-
mas. ea igitur uerba iob sunt de quibus in cap.
isto dicit. quare detraxistis sermonibus uerita-
tis. quos magister math. inuenire non poterat.
prout ex mō interrogatōis sue accipit. illis enim
v̄bis iob: detraxerat eliphaz i ca. iij. ibi. Recor-
dare obsecro te: q̄s vnq; inocēs perijt. prout eti-
am postillator exponit.

Circa capitulum. xxiij.

e iij

In caplo. xxiiij. super illud. nec abulet per
viam vinearū. burgeñ. pōit expōem facti
tho. exponētis uerba illa de pctis impio
rū. sed magister mathias dicit expōem postilla
tois illa exponētis de pena reproborum: eē ma
gis consonam littere. Sed cum id nō probet: ea
dem facilitate qua dictū est: pro nulla reputat.
vnū tñ est q̄ cū scūs tho. exponit illa uerba de
pctis impiorum: non est expositio sua aliena a
penis reproborum in vita ista. de quib⁹ pp̄e fi
unt imprecatiōes seu maledictiōes. Nā pctā: ple
rumq; pene sunt precedentium pctōrum prout
sanctus thomas declarat prima secunde questi
one. lxxviij. arti. ij.

Circa capitulum. xxxvj.

In caplo. xxxvj. qđ dicit in manibus ab
scōdit lucē. scūs tho. expōit de luce spūa
li. Dicit tñ q̄ illud annunciat de ea ami
co suo. pōt etiā exponi de corporali luce fm opi
nionem platonicozum. quorum sententiam reci
tat de animarū efluxu ab aiabus stellarū ⁊ de ea
rum reditu ad siderum claritatem. ¶ Cōtra hāc
sancti thome expositionem magister mathias di
cit. primo q̄ postillator cū beato gregorio ⁊ glo
sa ordinaria legunt illud. Immanibus prout est
ditiui casus nominis immanis ⁊ hoc immane.
Sed scūs tho. aliter. quia prout ē ablatiuus no
minis man⁹ cū pp̄oe. in. quod sibi uidet abf̄q;
rōe scām. ¶ Secūdo qz expōez secūdā de luce cor

porali sup illud. anūciat rē. pbat p qdā q fm
fidē nrāz falsa sūt r erronea. s. q aīe deriuēt a na
tura stellaz r ad earū claritatē rēe vinēdo reuer
tant. q opinio fuit platonicoz. hec mgt math.
¶ In quoz pmo qd dicit postillatoz exponere
illud Immanibus prout ē datiui casus. r sanctū
thomā prout est ablti casus: nescio vnde acce
perit. Nā sicut in uerbis sci tho. dicit ad expōez
illius pticule in manib⁹. i. p sue uirtutis opa vlt
ex ptate dei q in scripturis figurat per manuz:
ita in vbis postillatoz dicit. i. p ei⁹ vtutē. s. dei
q silr p manū significari cōsueuit. An nō minus
uidet ex uerbis postillatoz q in manib⁹ fuerit
ablti casus: q ex vbis sci tho. neqz magis q fue
rit casus vti: pmo si bene pōderēt verba postil
latoz simul cū textu: satis apparet q postilla
toz legerit. In manibus: put ē ablti casus. alias
nō consonaret expō eius: textui. Dicit enī in lra
In manibus abscondit lucē r precipit ut r rur
sus adueniat. Certū ē aut q aduerbiū rursus: p
prie denotat reiteratiōem respēu eius quod pre
cessit. An si immanibus eēt datiui casus: signifi
catur in littera q lux immanibus idest supbis
aut crudelibus semel abscondita: rursus. i. iterū
ad eos rediret. nā respēu alioz: nō diceret rur
sus. An gregori⁹. xxvij. mora. qz legit immanib⁹
viti casus: hysdē. s. supbis expōit lucē spūalē qn
qz abscondi r rursus aduenire. Hoc aut postil
latoz nō vult ex sua expōe. Nā dicit q lux gr̄et
glie aliquib⁹ abscondit vt reprobis: r aliqb⁹ cō
cedit vt electis. Itaqz vult q nō eisdē cōceditur
a qbus absconditur. Nō ergo li. in manibus in

tellexit postillator: eē dñi casus sed ablti. vt sit sē
sus. In manib⁹. i. in v̄tute dei ⁊ dispōe. ut ip̄e ex
ponit: abscondit lux bonis ⁊ cōcedit malis. Ex
q̄bus etiā appet q̄ si scūs tho. exposuit. In ma
nibus put ē ablti casus nois man⁹: nō id fecit si
ne rōe. Nā multū cogit ad sic exponēdū aduer //
biū rursus put deductū ē. ⁊ tūc meli⁹ ē expone //
re illud de recessu ⁊ reditu lucis corporalis que
cōiter fit oib⁹ hoib⁹ put scūs tho. expōit: q̄ de
recessu lucis resp̄cū quorūdā ⁊ reditu ei⁹ resp̄cū
alioz sicut postillator expōit. ⁊ hoc p̄pt aduer
biū rursus. ¶ Illud uero q̄ secūdo obicit mgr
math. s̄ expōem secūdā sci tho. de luce corporali:
certe nō aliud oñdit q̄ q̄ ip̄e mgr malo s̄ s̄ctū
tho. moueat affcū. ita ut nō erubescat etiā i q̄b⁹
scūs tho. s̄m alioz opiniōem apte p̄cedit: calū
pniosas sibi rōes obicere. Cū. n. scūs tho. secun
dā expositionē de luce corporali probet p̄ dicta
plonicoz q̄ ip̄e in q̄plib⁹ sue scripture locis cō
dēnat: q̄s nisi aut maliuol⁹ aut penit⁹ ignorans
nō cognoscat q̄ eā expōem det p̄supposita falsa
sententia heliu quā cōem cū platoniciis hēret de
aīarū efluxu ab aīab⁹ stellarū: Cū scūs tho. nō
dicit absolute q̄ illa uerba heliu: de luce corpa
li debeāt expōi. s̄ q̄ sic p̄nt expōi. s̄. p̄supposito
q̄ heliu falsam plonicoz opiniōē de ortu aīaz
teneret. Atq̄ ita nō declarat scūs tho. p̄ ea que si
des catholica dānat: illa q̄ in sacra scriptura cō
tinēt tāq̄ in se ⁊ absolute uera. sed ea q̄ i scriptu
ra sacra hēnt dicta s̄m falsā quorūdā ⁊ erroneā
opiniōē. Talia enī falsa ⁊ erronea: scripturaruz
omētatores nō verēt p̄ alia erronea dēcā expōet.

Psalmorum.

pmo id rē fit. nā r si sic pcedat ex falsis: pcedi
tur tñ ex cōcessis. Nō enī verit⁹ est postillator s.
ca. iij. p falsa r erronea dicta amicoꝝ iob fm suā
expōem: pbare ea q̄ de maledictōe vite iob r na
tuitatis in ca. i. cōtinēt. qz. s. p̄suppōit ip̄e: q̄ te
ptus ibi loq̄t fm eoꝝ falsā sniaz quā būerant de
punitiōe r remuneratiōe hoīm a deo.

Circa librū Psalmorū in plogo.

N plogo sup libꝝ psal. postillator mo
uet qōnē de cōpatōe dauid ad alios p
phetas. In c^o p̄secutiōe cōmēorat qđ scūs
tho. sc̄psit s̄a s̄e. q. clxxiij. ar. iij. vbi disputās
de cōpatōe ppharū ad inicē. dicit q̄ r si dauid
q̄tū ad aliqđ fuerit excellētiꝝ pph̄a moyse i eo
sc̄z q̄ pleni⁹ cognouit r exp̄ssit misteria icarnati
onis xpi: simpli⁹ tñ loquēdo de pph̄ia: moyses
fuit excellētiꝝ illo r ceteris pph̄is veteris testa
mēti. ¶ Primo q̄tū ad visionē itellcūalē. eo q̄ ui
dit ip̄am dei eēntiā sicut paul⁹ i raptu. Secūdo
ex pte denūciatiōis qz moyses denūciauit pph̄iaz
suā toti pplo fideliū ex p̄sona dei q̄si legē ppo
nēs. nō sic aut dauid nec ceteri pph̄e. Tertio q̄
tū ad opatōez miracloꝝ q̄b⁹ pph̄ia confirmat.
qm̄ maiora signa fecit moyses toti pplo: q̄ da
uid r alij pph̄e. hec. s. tho. ¶ Sz q̄cqd sit de cō
clusiōe iqt postillator. rōes iducte nō uidēt vale
re ad ppositū. Nō p̄ma qz claritas cognitionis
actū pphetādi excludēs: nō pōt constituere ex
cellētiꝝ gradū pphetie. Nam sic idem consti
tueret r excluderet. Sz visio diuine essentie exclu
dit actum pphetādi sicut r actū fidei qz vterq̄
est enigmaticus ergo rē. ¶ Preterea si p̄dicta rō

uideret dicit ipe: seq̃t q̃ moyses fuerit excellēti
 or oibꝫ aplis pꝛeter paulū q̃bus non ē cōcessū
 uidere diuinā eēntiam in uita p̃nti. quod tñ san
 ctus tho. negat i loco p̃allegato. ¶ Nec secūda
 rō uidet ualere. qꝫ denūciatio pꝛphetie ē aliqd
 sequēs pꝛpheticā cognitōem. id eo nō uidet ua
 riare gradū pꝛphetie ex hoc q̃ plibꝫ uel paucio
 ribꝫ denūciat. ¶ Et eadē rōe dicit ipe tertia rō
 sci tho. nō ualet qꝫ cōfirmatio p̃ signū: seq̃t p̃
 pꝛphetiā. vñ ⁊ iohānes baptista nullū signū fecit
 ut dicit io. x. ⁊ tñ. s. tho. cōcedit q̃ fuerit maior
 pꝛpheta ip̃o moyse. Uñ cōcludit postillator q̃ p̃
 babilr p̃t dici q̃ dauid fuerit excellētiꝫ pꝛpheta
 moyse. ad quod cōfirmādū arguit triplr. ¶ Pri
 mo qꝫ licet moyses quēadmodū ⁊ dauid acce//
 perit ueritatē sup̃ naturalē absqꝫ q̃buscūqꝫ figu
 ris ⁊ signis sēfibilibꝫ: nō tñ totiēs nec ita cōiter
 hūit tles illustratōes sicut dauid. ¶ Secūdo qꝫ
 put. s. tho. dicit dauid pleniꝫ ⁊ clariꝫ exp̃ssit mi
 steria xꝑi q̃ moyses. sꝫ lex uetꝫ ⁊ pꝛphete ordina
 bāt ad xꝑm sicut ad finē. qꝫ ut apꝫ dicit gal. iij.
 lex pedagogꝫ nꝛ fuit i xꝑo. ergo dauid excellēti
 or pꝛpha fuit q̃ moyses. cū finis sit nobilioꝫ his
 q̃ sūt ad finē. Uidet enī pꝛphia dauid q̃dā hēre
 excellētiā ex hoc q̃ xꝑi misteria sic exp̃ssit. ¶ Ter
 tio qꝫ bt̃us grego. exp̃sse dicit q̃ dauid clarioꝫ
 cognitōē q̃ moyses hūerit omel. iij. sꝫ ezechielē
 hec postillator in sñia d̃ sc̃m tho. ¶ In quoz ab
 solutōē ⁊ si burgen. mltā dixerit. non tñ re uera
 mentē sci tho. sicut neqꝫ postillator aduersarius
 eius concepit. Non enim fuit mēs sci thome in
 questiōe pꝛposita: ex clara visiōe diuine eēntie

quā hūit moyses: pbare pphetiā moysi fuisse
 excellētiore aut perfectiore: pphā dauid sumen
 do pphetiā fm pphā 7 formale eius rōem. Nā
 q̄ pphetia fm formale rōem dicat enigmatica;
 cognitōez fm aliquē modū. 7 q̄ clara visio diui
 ne eēntie ut sic rōem pphā excedat pphetie: ex
 presse docuit sanctus tho. scōa secūde. q. clxxiij.
 ar. i. 7. q. clxxiij. art. v. 7 in de veritate. q. xij. ar.
 vij. 7. xij. 7 in pluribus alijs locis. Sed mens ei⁹
 fuit dicere q̄ q̄ moyses vidit diuinā eēntiam: ex
 cellentior propheta fuit q̄ dauid q̄tum ad rōez
 generis prophetie: quod ē cognitio. i. q̄ fuerit
 excellentior cognitio moysi: cognitioe dauid q̄
 uis propter diuine essentie claram visionem: co
 gnitio illa moysi: min⁹ ppe dicat pphā. Et q̄
 ista distinctio de rōe pphie generica 7 specifica
 fuerit de mēte sci tho. pz expresse in. q. de verita
 te. q. xij. ar. xij. in corpe qōnis vbi sic dicit. Rñ //
 deo dicendū q̄ cū natura spēi cōsistat ex natura
 generis 7 natura differētie: ex vtraq; dignitas spe
 ciei pōt pensari. 7 fm has duas cōsideratōes. in
 ueniūtur aliqua se inuicē in dignitate excedere.
 qñq; 7 q̄tū ptinet ad rōem spēi: semp illud pti
 cipat pfectius spēi rōez: in quo differētia forma
 liter speciem cōstituēs: nobilius inuenit. s; fm //
 pliciter loquendo qñq; ē nobilius id in quo na
 tura generis ē pfectior. qñq; vero id i quo ē pfe
 ctius natura differētie. Cū enī natura differentie
 addit aliquā pfectōem supra generis naturam:
 peminētia q̄ ē ex pte differētie: facit aliqd eē sim
 pliciter nobili⁹: sicut i specie hoīs q̄ ē aīal rōnale
 simplr ē dignior ille q̄ ē potior in rōnalitate q̄ q̄

ē potior i his q̄ ad rōez aialis spectāt. vtpote sen-
sus ⁊ mot⁹ ⁊ alia hmoi. Qñ uero oīa aliq̄ iperfe-
ctōem iportat: tūc id i quo ē cōpleti⁹ natura ge-
neris: ē simplr nobili⁹. vt pz i fide q̄ ē cognitio
enigmatica eoz. s. q̄ nō uidet q̄ eni habūdat in
natura generis ⁊ deficit i fidei oīa vtpote fide //
lis q̄ iā pcipit aliquē itellcm credibiliū ⁊ quodā
mō iā ea uidet: hēt simplr nobiliozē fidē eo q̄ mī
n⁹ cognoscit. ⁊ tñ q̄stū ad rōez fidei ptinet: ma //
gis ppe hēt fidē ille q̄ oīno nō uidet illa q̄ cre //
dit. ⁊ sic etiā ē i pphetia. p̄ph̄ia. n. uidet eē q̄
dā cognitio obūbrata ⁊ obscuritati admixta fm
id qd hēt. ij. pe. s. hētis firmiozē p̄pheticū ser-
monē ⁊c. hec. s. tho. Et cōcludit q̄ si cōparem⁹
p̄ph̄ias q̄stū ad oīam q̄ rōez p̄ph̄ie cōplet: illa
iueit pfectōez p̄ph̄ie hēre ⁊ magis ppe: cui yma-
ginaria visio admisceat. Sic eni ueritatis p̄pheti-
ce cognitio obūbrat. Si aut̄ opem⁹ p̄ph̄ias fm
id q̄ ptinet ad naturā generis. s. cognitiōem uel
uisionē: cōcludit. s. tho. q̄ illa p̄ph̄ia ē pfectioz
⁊ dignioz q̄ hēt iudiciū ⁊ acceptionem supnatu-
ralē fm uisionē itellectualē sine ymaginaria visi-
one. cui cōclusiōi cōsonat qd dicit secūda. ij. q.
clxxiiij. ar. ij. In q̄t. n. dignitas eoz q̄ sūt ad finē:
pcipue cōsiderat ex fine. finis aut̄ p̄ph̄ie ē māife-
statio alic⁹ ueritatis s̄ hoīem exntis. Un̄ q̄to h⁹
modi māifestatio ē potior: tāto p̄ph̄ia ē digni //
or. Māifestū ē at̄ q̄ māifestatio diuine ueritatis
q̄ fit p nudā cōtēplatōez ipius ueritatis: potior
ē illa q̄ fit sub similitudine corpaliū rerū. magis. n.
appropiqt ad uisionē patrie fm quā i eēntia di-
uitas cōspicit. Et in̄ ē q̄ p̄ph̄ia p quā aliq̄ sup //

Psalmorum.

naturalis ueritas cōspiciť fm itellectuālē uisionē:
 ē dignior q̃ illa i q̃ ueritas supnatural māifestat
 p similitudinē corporaliū rerū fm ymaginariā uisi
 onē. hec. s. tho. Ex q̃b⁹ liq̃de appet q̃ aliq̃s di
 ci p̃t excellētiōr pph̃a alt̃o: q̃ tñ min⁹ ppe ⁊ nō
 fm formalē rōem recipit denoiatiuā p̃dicatiōez
 prophetie. ⁊ in hoc sensu accipiēda sunt ṽba sc̃i
 tho. in loco preallegato de cōpatione moỹsi ad
 alios pphetas cū dixit q̃ moỹses ea rōe fuit ex
 cellētiōr ceteris pphetis veteris testamēti: q̃ vi
 dit ip̃am dei eētiā. Nō. n. itellexit q̃ ab illa cla
 ra uisiōe denoiaret moỹses ppheta magis ppe
 ⁊ formaliter q̃ dauid ⁊ ceteri. sed q̃ excellentior
 eēt ppheta. s. q̃tū ad naturā generis. i. dignior
 ⁊ pfectior cognoscēs aut uidēs. eo q̃ i pph̃ia et
 fide ⁊ silibus q̃ ex sua d̃ra specifica dicūt ip̃fecti
 onē: tota dignitas ⁊ p̃eminētia accipit simplici
 ter loquendo: a natura generis put s̃ deductuz
 est. Nō enī ex eodē ē q̃ aliq̃s denoiēt ppe ⁊ for
 maliter pph̃a: ⁊ excellētiōr pph̃a. Uñ. s. tho. se
 cūda. ij. q. s̃. allegata. clxxiij. ar. ij. ad. iij. sic di
 cit. Ad tertiū dicēdū q̃ nihil phibet aliqd̃ esse
 simplr̃ melius: quod tñ minus pprie recipit ali
 cuius p̃dicationē. sicut cognitio patrie ē nobili
 or q̃ cognitō vie q̃ tñ magis ppe dicūt fides: eo
 q̃ nomē fidei ip̃ortat ip̃fectiōez cognitōis. Simi
 liter aut pphetia ip̃ortat quādā remotiōem ⁊ ob
 scuritatē ab intelligibili ueritate. ⁊ ideo magis
 ppe dicūt pphete: q̃ uidēt p ymaginariā uisio
 nē q̃uis illa pphetia sit nobilior: que est per itel
 lectualem uisionē. dum tamen sit eadem ueritas
 utrobiq̃ reuelata. hec sc̃s tho. i forma. ¶ Et si

Hoc instet q̄ pari rōe bti in patria existentes
 poterūt denotari excellentiores prophete id ē p
 fectius uidentes ⁊ cognoscētes: rñdet scūs tho.
 arti. v. q̄onis s̄ notate. clxxiiij. vbi arguit sic p̄i //
 mo loco. moyses vidit diuinam eēntiam qui tñ
 ppheta dicit. ergo pari rōe bti possunt dici p //
 phete. ecce argumentū. Seq̄t rñsio. Ad p̄mū di
 cendū q̄ visio illa moysi: fuit raptim per modū
 passiōis. nō autē pmanens per modū beatitudi
 nis. Unde adhuc vidēs erat pcul. ppter hoc nō
 totaliter talis visio amittit rōem prophetie. Nec
 scūs tho. ¶ Ex qua solutōe duo accipiūt. Unū
 est q̄ fm intēdōem sci tho. in illa visiōe clara di //
 uine eēntie ppter quā moyses dicit excellentior
 propheta ceteris: modicū fuit de rōe p̄p̄a ⁊ for
 mali pphetie. patet hoc cū dicat q̄ tal visio nō
 totaliter amisit rōem prophetie quasi signās q̄
 multū de formali rōe pphetie amiserit. quod fa
 cit ad ea q̄ s̄ dicta sunt fuisse de mēte sci thome.
 ¶ Aliud quod seq̄t ex p̄dicta solutōe ē q̄ actus
 visiōis clare diuine eēntie nō oīno phibet: quin
 sic videns possit dici ppheta si viator sit. Et h̄
 ratio ē. qm̄ ⁊ si vidēs in illo actu vidēdi nō sit p
 cul ab eterna ueritate in se ip̄a: ē tñ pcul fm sta //
 tū suū. cū nōdū puenerit ad vltimā pfectiōem ⁊
 cōiunctionē ad deū. Un̄ ap̄. ij. corin. v. q̄ diu in
 corpore sum⁹: peregrinamur a dño. Est etia3 sic
 videns pcul a cōi hoīm sensu cum quibus con
 uersatur que distātia cōsequit pphetiā tam in //
 trinsece ⁊ de per se: q̄ illa sola sufficit ad hoc q̄
 supernaturaliter vidēs denotetur propheta. Un̄
 scūs tho. iij. pte. q. v. ar. viij. arguit sic secūdo lo

co. Sicut fides ē eoz q̄ nō uidēt ⁊ spes eoz que non habentur: ita pphetia ē eoz que non sunt pntia. sed distant. Nam ppheta dicitur q̄si procul fans. sed in xpo nō ponitur fides nec spes vt s̄ dictū ē: ergo pphetia nō debz poni i xpo. ecce argumentū. Seq̄t r̄sio. Ad secundū dicendū q̄ fides est eoz q̄ non uidentur ab ipso credēte. et s̄lr spes est eoz q̄ non habēt ab ipso sperante. sed pphetia est eorum que sunt pcul a cōi ho//minum sensu cum quibus propheta cōuersat ⁊ cōicat i statu vite. ⁊ ideo fides ⁊ spes repugnāt perfectioni beatitudinis xpi. non aut pphetia. Nec scūs tho. ¶ Ex his r̄ndet per ordinē ad argumenta postillatoris s̄ rōes scī tho. Ad primam dicitur q̄ maior est uera de illa claritate cogni//tionis que simpliciter excludit actum prophetā di. sed minor est falsa in proposito nostro. nam visio diuine essentie qualem habuit moyses: nō excludit actum prophetandi simplr sicut supra declaratum est. tum qz fuit raptim ⁊ per moduz passionis. tū etiam qz fuit viatoris pcul existen//tis ab eterna ueritate fm statum suuz. pmo talis visionis claritas constituit excellentiorē graduz prophetie q̄tum ad rōem generis ipius prophe//tie. de quo mō excellētie scūs tho. intellexit sicut s̄ satis deductum est. ¶ Ad secundū negatur cō//sequentia. Nam ⁊ si alij apostoli xpi preter paulum non habuerint in hac uita claraz diuine eē//tie uisionem: omnes tamen habuerūt per doctri//nam xpi ⁊ reuelationem spūs sancti pleniorē no//ticiam de misterijs fidei ⁊ rebus diuinis q̄ moy//ses ⁊ ceteri prophete ueteris testamenti. Post ad

uerū enim xpi maior fuit plenitudo gr̃az q̃ añ.
 q̃ gr̃a ⁊ ueritas p̃ ihesum xpm sc̃a ē. Jo. i. Unde
 math. xiiij. dñs dixit apl̃is. uobis datū est nosse
 misteriū regni celoz. ⁊ infra. Multi prophete et
 iusti cupierunt uidere que uidetis ⁊ non uide-
 runt ⁊ audire que auditis ⁊ nō audierūt. quod
 exponens hyla⁹. ait. apostolici t̃pis beatitudi-
 nem docet quorum oculis atq̃ auribus contin-
 git dei salutare uidere ⁊ audire: prophetis atq̃
 iustis cupientibus uidere ⁊ audire in plenitudi-
 ne temporum destinatum. Et inde ē quod ap⁹.
 dicebat ephe. iij. alijs generationibus nō ē agni-
 tum filijs hominū. sicuti nunc reuelatum est san-
 ctis apl̃is eius ⁊ pphetis in spū. ⁊ Ro. viij. de se
 ⁊ alijs apl̃is dicit. sed ⁊ nos p̃mitias spūs habē-
 tes. i. perfectōez spūaliū gr̃arū. Quare br̃s gre-
 gorius dicit q̃ fm̃ incrementa t̃pm: creuit scia s̃a
 ctorum patrū. ⁊ q̃to uiciniores aduentui salua-
 toris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius
 p̃ceperunt. Neq̃ visio clara diuine essentie quā
 habuit raptim moyses: arguit efficaciter q̃ i eo
 fuerit excellentior cognitio prophetica q̃ in apo-
 stolis. aut q̃ plura de diuinis misteriis in ea co-
 gnouerit. quoniam uidentes diuinam essentia⁹
 etiam br̃i: nō oīa uidēt in ea. quanto igitur pau-
 ciora uidebunt qui quodā priuilegio ad talem
 uisionem eleuātur dum hac uita mortali uiuūt.
 Et est specialis ratio de moyse. quia ut doctores
 communiter dicunt sequentes augustinū. moy-
 ses adhuc uiuens ad uisione⁹ diuine essentie ad-
 missus fuit: eo quia doctor erat ⁊ magister iude-
 orum. Unde tm̃ de rebus prophetādis sibi i ea

Psalmorum.

visione ostensa uidentur fuisse: q̄tū oportebat
pro tempore illo populo iudeorum tradi. Nam
fidei doctoribus datur māifestatio spūs ad vti
litatem prout dicitur prima Cor. xij. Un̄ satis vi
detur dicēdū q̄ paulus in raptu uidēs diuinam
eēntiam: plura uiderit in ea de misterijs fidei et
clariozem hūerit cognitōez de eis: q̄ moyses qū
habuit silem diuine essentie visionem. quia tem
pore plenitudinis gratie habuit illam visionem
paulus. Non enim tempus post aduentum xp̄i
appellatur tempus gratie reuelate: nisi quia i eo
copiosior facta est reuelatō misterioz gr̄e. Unde
nulli patri veteris testamēti nec etiā moȳsi tot ⁊
tā exp̄licite misteria fidei reuelata sūt. prout pul
cre deducit scūs tho. secūda secūde. q. i. ar. vij.
⁊. q. clxxiij. ar. vl. vbi dicit q̄ moyses pleni⁹ fu
it instruct⁹ de simplicitate diuine essentie q̄ alijs
patres veteris testamēti. Sed postmodū tpe gr̄e
ab ipso filio dei reuelatum est misterium trinita
tis. Idem exp̄resse dicit eusebius exponens illud
luce. viij. exijt qui seminat ⁊c. Inquit enī moy
ses etiam ⁊ prophete post eum nō inseruerūt ho
minibus regna celoz. sed retrahendo insipiētes
ab errore nequicie ⁊ ydolorum cultu: quasi cole
bant animas hominum ⁊ noualia redigebāt. so
lus aut oīm sator verbū dei exiuit euāgelizatur⁹
noua semina. s. misteria regni celorum. Nec ille.
Ad argumenta ō secūdam ⁊ tertiam ratōem
scī tho. dicit q̄ non aliud pbāt nisi q̄ gradus
essentiales prophetie nō uariāt s̄m diuersū mo
dū enūciatiōis aut confirmationis p miracula.
s̄ nō obstat quin ex earū diuersitate: accipiātur

diuerſi gradus dignitatis ⁊ perfectionis pphē-
 tie tanq̃ ex quibꝫdam ſibi accidentibus. Nam
 neq̃ in rebus naturalibus tota pulcritudo per-
 fectionis que debetur rei: eſt ſibi a forma ſubſtā-
 tiali que dat ſpēm. ſed multum ſuperadditur ex
 accidentibus ſuperuenientibus. ſicut in homine
 ex figura ⁊ colore ⁊ alijs quorum ſi aliquod de-
 ſit: contingit malū ⁊ deſectus. neq̃ etiam in actōi-
 bus tota plenitudo perfectionis ⁊ bonitatis cō-
 ſiſtit in earum ſpecie que ſumitur ex obiecto. ſz
 aliquid addit ex his que adueniunt tanq̃ acci-
 dētia que circūſtantie dicunt̃. Uñ ſi aliqd deſit
 quod requiratur ad debitas circūſtantias: ſeq̃-
 tur actio mala ⁊ deſiciēs. ¶ Qd̃ autem magiſter
 mathias in fauorem poſtillatoris addit. ſ. q̃ gra-
 dus rei eſt ip̃i rei modus intrinſecus qui per ni-
 hil extrinſecum pōt variari: nullam addit diffi-
 cultatem. ſed eſt eiꝫdem inutilis repetitio. Uñ
 de dicitur q̃ veritatem habet de gradu rei eſſen-
 tiali ⁊ ſpecifico. quem graduz ſcūs tho. dixit ua-
 riari ſm̃ maiorem ⁊ perfectiorem illuſtrationem
 luminis prophetici. Sed gradus accidētales nō
 ſunt ip̃i eſſentie intrinſeci. quare ⁊ a cauſa extrin-
 ſeca eēntie rei: conſequi ⁊ variari pñt. Et ſi dica-
 tur q̃ gradus rei ⁊ ſi ſit modus extrinſecus eſſen-
 tie ſaltem eſt ip̃i rei intrinſecus. i. inherens: non
 obſtat q̃ etiam ſi denunciatio ⁊ confirmatō per
 miracula ſint extrinſeca prophē: ordo tamē pro-
 phētie ⁊ relatio ad ea ſicut ad finem: eſt quid in-
 herens prophetie ⁊ intrinſecum q̃uis nō de eius
 eſſentia ⁊ ex illo ordine diuerſo: variatur grad⁹
 qui eſt modus intrinſecus prophetie. Et eſt ſile

Psalmorum.

quod scūs tho. dicit in alio pposito pma scde
q. xvij. ar. iij. arguit enim sic secūdo loco. Boni
tas actus est aliqd in ipso epns. finis aut ē cā ex
trinseca. non ergo fm finē dicit actio bona uel
mala. Ecce argumētū. Seq̃t rñsio. ¶ Ad secūdū
dicēdū q̃ quis finis sit cā extrinseca: tñ debita p
portio ad finem ⁊ relatio in ipm: inheret actiōi.
hec scūs tho. ¶ Quod aut vltcrius dicit mgr
math. q̃ denuntiatio prophie vni uel pluribus
non solum est accñs extrinsecū sed accñs p acci
dens: falsum est. nam causa per accidens ē put
dicitur secūdo phisicoy ad quā effcūs qui seq̃
tur nullum hēt ordinem. Sed pphetia: ad vengu
ciatiōem ordinat tanq̃ ad quēdā finē fm illud
pma Corin. xij. vnicuiq̃ dat manifestatio spūs
ad vtilitatem. ⁊ infra. xiiij. q̃ pphetat: hoīb⁹ lo
quit ad edificatiōem ⁊ exhortatiōem ⁊ cōsolatiō
nem. ¶ Un ⁊ ysidorus dicit li. vij. ethimo. capi.
viij. q̃ pphete dicūt quasi pfatores. eo q̃ por
ro. i. a remotis fant ⁊ de futuris uera pdicunt.
Cum ergo ordinet pphetia ad denūciationem ⁊
vtilitatē: seq̃tur q̃ dignio: sit illa q̃ ad vtilitatez
plurium plib⁹ denūciat. qm fm dionisiū ⁊ phi
losophū. bonū tanto diuinius est: q̃to cōmuni
us. ¶ Silr ⁊ ad id q̃ addit magister math. de cō
firmatione que est per miracula: dicitur q̃ q̃q̃
facere miracula sit accñs extrinsecum nō sequēs
de necessitate spūm ppheticū: tñ qz ordinat ad
prophetie confirmatiōem fm illud aDar. vlt. ser
monē cōfirmāte sequētib⁹ signis: multū confert
ad eius dignitatē. ac p hoc pfectio ⁊ excellentia
pphetie merito variat fm diuersum modum et
f iij

genus miraculorum. Dictum est. n. q. ex accidē-
tibus que etiam extrinseca rei sunt: aliqd digni-
tatis ipis rebus accedit. Unde ad excellentiā p-
phetie moysi inducūt deut. vlti. miracula que
per eū scā sunt. dicitur. n. non surrexit propheta
ultra in israel quem nosset dñs facie ad faciem i
omnibus signis atq. portentis. Et inde est q. p-
phetare: nonnūq. in sacra scriptura pro opera-
tione miraculorum accipit: eo q. miraculorum
operatio argumētū r cōfirmatio est prophetie.
dicit. n. Eccl. xlviii. q. corpus helisei mortuū p-
phetavit. i. miracula fecit. ~~et p. p. dicitur de Jo-~~
~~seph. q. ipse videret se post mortē p-~~
~~phetare miracula faciebant.~~ ¶ Illud autem
quod postillator obicit de iohāne baptista q.
scz nullum signum fecit cū tñ ponat a scō tho. ex-
cellentior ppheta moysē r ceteris veteris testa-
menti bñ pbat q. nō hūerit eius pphā illā per-
fectōem que accrescit prophetie ex cōfirmatōe
miraculorum. excelluit tñ pphas veteris testa-
menti in alijs duobus. s. in cognitiōe quā habu-
it expressiorē r pfectiorē r denunciatiōem dignio-
rem. ipse enim xpm filium dei r mūdi saluatorez
cognouit explicite non solū in spū: sed presentia
liter. vnde dixit. ecce agnus dei ecce q. tollit pctā
mūdi. Jo. p. i. r infra. r ego vidi r testimoniū p-
hibui quia hic est filius dei. Item missus ē pre-
cursor r denunciator aduentus xpi toti pplo iu-
deorum quibus preparauit viā. nec alōge vt ce-
teri prophete prenūciauit: sed quē denunciabat
digito demonstrauit fm illud. r tu puer pphā:
altissimi vocaberis preibis enim añ faciē dñi pā-

rare vias eius. Luce. i. vbi dicit Criso. Alij enim prophete eminus xpi misterium predicauerunt. hic vero propius predicauit vt eum ceteris indicaret. Et q̄tum ad hec duo ponit a scō tho. iohannes baptista excellentior antiquis pphētis. non q̄tum ad miraculorum confirmatiōem. Non enim ē necē q̄ qui excellētior dicit ppha: in omnibus que ad pphetiā cōcurrūt pcellat. ¶ Ad ea q̄ postillator adducit pro cōfirmatiōe sue opinionis: Ad primū rñdet burgeñ. ⁊ bñ q̄ dictū postillatoris nullū hēt fundamentū ex sac scriptura neq; aliquam auctoritatē ipse allegat id probantez. vnde nec cogit. sed neq; magister mathias propugnator eius id ratione aliqua vlt auctoritate probauit. quare respōsione nō eget. ¶ Ad secundum ipse scūs tho. respondet in pre annotata qōe. clxxiij. ⁊ ar. iij. Ad primū. Lōce dir. n. q̄ pphetia dauid excellētior fuit q̄ pphetia moyſi q̄tuz ad hoc q̄ dauid plenius cognouit ⁊ magis expressit misteria incarnatiōis xpi. S; excellentia ista est fm vnum aliquid. moyſes vero habuit excellentiam q̄tum ad plura ⁊ potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moyſes propheta excellentior simpliciter. dauid autem fm quid. Sed magister mathias in fauorez postillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior propheta simpliciter ex eo q̄ excelluit fm ali quid intrinsecum prophetie. s. fm cognitionem. quod reuera non est satis erudite dcm. Non. n. qui in vnius rei particularis cognitiōe pſtātor est: dicitur in mentis acumine aut in sciē habitū excellere simplr alterum qui in pluriū cognitiōe

rerum difficilium et in doctrina et in ceteris que ad habitum scientie et ingenij nobilitatem faciunt : doctior et subtilior inuenitur etiam si cognitio illius rei sit aliquid de his que intrinsece probant et scientiam habitualemente esse in aliquo et mentis perspicua citate. Neque enim dicimus ptholomeum ipso aristotele doctiorem fuisse simpliciter propterea quod de motu orbium et planetarum a ceterorum situ plura et docuit et cognouit. Unde in proposito nostro et si dauid excellenter dicat ipso moysen quantum ad aliquid prophetie intrinsecum : non ideo dicitur excellentior illo simpliciter cum ille in quibus plurimis et in eo quod potius est ipsum precellat. sed dicitur excellentior propheta secundum quod. non. i. per accens. sed. i. secundum aliquid preclarare. ¶ Ad auctoritatem gregorii quam ultio inducit postilla totum respondet burgen. et bene. quod intelligenda est quantum ad cognitionem misteriorum christi quam habuit clariorem et expressius tradidit quam moyses. et quantum ad hoc excellenter dicitur propheta. et sumitur responsio ista ex his que sanctus thomas scripsit exponens aliam gregorii auctoritatem huic similem. In de ueritate. q. xij. ar. ultimo. Ad primum.

Circa psalmum quinquagesimum.

Intra psalmum quinquagesimum burgen. in prima additione sequens doctrinam sancti thome. prima secunde. q. cxliij. dixit quod iustificatio per gratiam est causa remissionis culpe. Item quod si gratie infusio et remissio culpe considerentur quantum ad substantiam actus : idem sunt. quia eodem actu deus largitur.

grām ⁊ remittit culpā. sed si considerent ex pte
 obiectorum sic differunt s̄m differentiam culpe
 que tollitur ⁊ grē que infundit. ¶ Harū asserti
 onum prime: magister math. obstitit dicēs q̄ de
 cōi lege prior ē remissio culpe q̄ iustificatio. nā
 ⁊ vulgo dicūt q̄ expulsio vitij uirtutis meret in
 gressum. nullū autē posteri⁹ est causa prioris ut
 sic. Secundam improbat per hoc quia stat q̄ de
 tur grā ⁊ nō remittat culpa sicut in btē uirginis
 conceptione. In quo magister math. ipm etiam
 postillatorē cuius se defensorē p̄clamat: apto
 ore impugnat. In p̄cipio. n. h⁹ ps. postillator
 idem eē dicit s̄m rē duo ista. s. remissionem cul
 pe ⁊ grē restitutōem sola rōe differre. ¶ Sed cer
 te has magistri mathie obiectiones nō erit diffici
 le soluere. Et ad primā negatur assumptum. s. q̄
 de lege cōi prior sit remissio culpe q̄ iustificatio
 loquēdo de prioritate simplr ⁊ ad dictū vulga
 re. Rñdet scūs tho. iiii. li. sniarū. di. xvij. q. i. ar.
 iiii. subar. i. in pede q̄ōnis dicens q̄ extirpatio
 vitiōrū dicūt opari uirtutis ingressū: p̄ modum
 cause materialis s̄m quē ordinē p̄or ē naturaliter
 remissio culpe q̄ iustificatio per grām qz ē q̄dā
 dispō materialis ad eā. sed per modū cause effi
 cientis formalis ⁊ finalis: infusio grē aut iustifi
 catio per grām: p̄or ē naturaliter q̄ remissio cul
 pe. ⁊ qz talis prioritas est s̄m plura ⁊ potiora ge
 nera causarū: dicūt infusio grē: p̄or simplr ipsa
 culpe remissioe. ⁊ p̄ cōsequens eius cā simplr lo
 quēdo. Eādē doctrinā tradit p̄ma scōe. q. cxiiij.
 ar. viij. ⁊ in de ueritate. q. xxviiij. ar. vij. ¶ Ad ob
 iectōes ei⁹ ō secūdū dcm scī tho. rñdet q̄ q̄cqd

fit de ueritate casus datus: non est tamē ad propo-
situm. qz scūs tho. in qōne allegata per burgeñ.
loquitur de iustificatione per grām que impo- //
tat transmutationem quandam de statu iniusti //
cie ad statum iusticie: vt de iustificatione impij.
sicut ipse premittit in ar. pmo eiusdem qōnis. in
qua iustificatōe sp verū ē qz grā remittit culpaz.
De doctrina autēz scole fratrū minorū circa cō-
ceptōez btē uirginis quā mgt math. allegat: nō
est pntis propositi disputare.

Circa psalmum. lxxviii.

Upra ps. lxxviii. burgeñ. volens assigna //
re rōes quibus xps orare disposuit: idu-
cit uerbum xpi Jo. xj. dicentis. ppter po-
pulū qui circūstat dixi vt credant qz tu me misi-
sti quod dicit intelligendum eē etiā fm deitatē.
Ad quod allegat scm tho. iij. pte. q. xxi. ar. pmo
¶ Sed magister math. sitiens contra scm thomā
calumpnias utcūqz suscitare: commemorat dca
burgeñ firmans eum iuxta intentōem sci thome
fuisse locutum. qz scūs tho. in loco supra alle //
gato talem intentionem neqz ostenderit neqz ha-
buerit. Unde o magistrū mathiam stabit qz uel
sanctum tho. non vidit uel nō intellexit ne dicaz
qz maliciōse ueritatez quā nouit: reticuerit. Nus-
qz enim scūs tho. scripsit nec uerbis significauit
qz xpus fm diuinitatem aut fm qz deus: orauit.
pmo id apte negat qōne ⁊ articlo p burgeñ. alle-
gatis. Inquit enī in corpore qōnis. orō ē quedā

applicatio pprie voluntatis apud deum vt eam
impleat. Si igit in deo esset vna tantum volūtas
scz diuina. nullo mō competeret sibi orare. qz
voluntas diuina p se ipsam ē effectiua eorū que
vult fm illud ps. omnia q̄cūq; uoluit fecit dñs.
sed qz i xpo ē alia volūtas diuina ⁊ alia hūana.
Et volūtas humana non est per se ipam efficax
ad implendum que vult nisi per uirtutē diuinā:
manifestum est qd xpo fm qd est homo ⁊ hūanā
voluntatem habens: competit orare. Itē eadem
liij. p. q. liij. ar. iij. ad secūdū inqt. Ad secundū
dicēdū qd xps orando petijt ⁊ meruit suā resur //
rectōem in q̄tū hō. non in q̄tū deus. Nec fact²
tho. in forma. false ergo iponit mgr math. factō
tho. qd fm eius intētoem: burgeñ. dixerit xpm se
cundū deitatē orasse. Sed p̄terea ut fratri necessi
tatem patienti succurram² iuxta illud ps. Eripi
te pauperem ⁊ egenum ⁊c. Dicimus qd nec bur
geñ. xpm fm deitatem orasse scripsit. Non enim
tanti erroris atq; dementie: senex p̄sul argua //
tur. Sed illud uerbum domini Johannis vnde
cimo. vt credant quia tu me misisti: dixit intel //
ligendum esse etiam secundum deitatem. in hoc
sensu. vt credant qd secundum deitatem a te pro
cessi. ⁊ ad hoc propositum est auctoritas illa. f.
de trinitate quam allegat. f. nobis orauit: ne fi //
lius ignoraretur. f. qd a patre sit missus. Utrū au
tem hilarius intellexerit de ignorantia missionis
temporalis filij a patre: vel eternalis sicut dicere
videtur burgeñ. viderint qui pro eo certamen
assument. Nostri quidem laboris est veram san
cti tho. doctrinam a calūpnijs ⁊ fallacib² rōib².

defensare. ¶ Unde glosa supradicta ad v̄ba xpi
Jo. xj. s. q̄ intelligitur etiam fm̄ deitatē: burgeñ.
est non sancti thome.

Circa psalmum. cx.

¶ N̄ ps. cx. burgeñ. in prima additiōe alle //
gat sc̄m̄ tho. iij. p. q. lxxv. ar. viij. Ad ter //
tium dicentem q̄ circa sacramentum eu //
charistie in conuersione panis ⁊ vini in corpus ⁊
sanguinem xpi: plura difficilia sunt q̄ in creatio //
ne. ¶ Contra quod magister mathias ad solam
sancti thome vt uidetur nominationem concita //
tus ueluti cecus qui vocem inimici sonantem cō //
fusus baculi sui iactibus a dextris ⁊ a sinistris p //
sequitur: obicit probans a sufficiente diuisione
q̄ maior sit difficultas in opere creationis q̄ in
transsubstantiatiōe panis ⁊ vini in substantiā cor //
poris ⁊ sanguinis xpi. ¶ Sed certe magister ma //
thias vano occupatur labore. cum argumētatio
sua extranea fuerit a proposito sc̄i tho. Non enī
sc̄us tho. in loco prenotato comparat difficulta //
tem transsubstantiationis memorate ad creatio //
nis difficultatem: q̄tum ad intensiōem. ut ue //
lit dicere q̄ maior difficultas sit in transsubstā //
tiatione q̄ in creatōe. sed facit cōpatōem q̄tū ad
num̄erum dicens. q̄ plures difficultates cōcur //
runt in illa trāssubstantiatiōe q̄ in creatōe. q̄ in
creatione hoc solū ē difficile: q̄ aliquid sit ex ni //
bilo. In transsubstantiatiōe nō solū ē difficile q̄
hoc totū conuertatur in illud totum: ita q̄ nihil

Psalmorum.

prioris remaneat: sed etiam est difficile q̄ acci-
dētia remaneāt corrupta substātia ⁊ multa alia
que in illa cōuersione sunt difficilia. ¶ Patet er-
go q̄ argumentatō magistri mathie: dictum san-
cti tho. non tangit. ¶ Utrum autem difficilius
sit aliquid ex nihilo creare: q̄ panem ⁊ vinū in
corpus ⁊ sanguinem xpi conuvertere. aut ecōtra:
alia questio est.

Circa psalmum. cxviiij.

Upra. ps. cxviiij. cū postillator diceret q̄
meritum congrui est qñ homo ex uirtu-
te naturali studet bonum opari. ⁊ sic fa-
cit quod in se est ⁊ per cōsequens meretur de cō-
gruo q̄ deus det sibi grām: burgen. notat ex dī-
ctis sci tho. p̄ma secūde. q. ciij. ar. vj. in corpore
q̄onis q̄ hō ex sola uirtute naturali: nō pōt ali-
quod opus facere p̄ quod mereat de cōdigno
aut de congruo q̄ deus det sibi grām. qñ ipsa
preparatio ad grām habitualem: non est ex sola
uirtute naturali cum presupponat aliquod aux-
ilium gratuitum ex parte dei interius aiām mo-
uentis. licet tale auxilium non sit per donū habi-
tuale. ¶ Sed contra hāc sci tho. doctrinā magi-
ster math. sic arguit. Nō minus rīdet de² homi-
ni hūti per uirtutē naturalē bonū vsum liberi ar-
bitrii: q̄ angelo. sed angelo in prima morula exi-
stenti in beatitudine naturali que nihil ē nisi bo-
nus vsum rōis: respondit deus per collationem
gratie in secunda morula: igitur ⁊ homini. Nec

oportet huiusmodi vsum precedere aliquod do-
num gratuitum vel dispõem gratuitam. sed so-
lum gratis datam que continetur sub naturali
facultate. Hec magister math. Ad que rñdetur
negando presuppositum. s. q angelus in prima
morula fuit btus btitudine naturali gřaz nō ha-
bens. loquendo de morulis tpis vel successiōis
realis. Nam ut cōius tenetur 7 magis dictis san-
ctorum consonū est: angeli creati fuerunt in gra-
tia. Dicit. n. aug⁹. xij. de ciuitate dei q deus cre-
auit angelos simul in eis condens naturā 7 lar-
giens gratiam. neq mgr sniarum ubi eum magi-
ster mathias allegat expresse dicit q āgeli in pu-
ris naturalibus creati fuerunt. sed hoc solum q
angeli per ea que in prima sui conditione acce-
perūt: proficere non potuerunt. Ad quod tamē
scūs tho. rñdet di. iij. eiusdem secūdi li. arti. iij.
¶ Ad scōm q dicūt a magistro angeli non po-
tuisse pficere: non quia mereri non potuerūt: s3
quia per suam uirtutem in glam transferri nō po-
tuerunt nisi ampliori lumine infuso. Et cū dicit
arguens q bonum vsum liberi arbitrij in homi-
ne non op3 aliqđ donum gratuitum vel gratui-
tam dispõem precedere: sed sufficit facultas na-
turalis: falsum est 7 contra uerbum dñi. Jo. vj.
Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit
me traxerit eū. Ubi augustinus dicit. magna gra-
tie commendatio nemo venit nisi tractus. ¶ Itē
cōtra illud Jo. xv. sine me nihil potestis facere.
vbi glo. interlinearis dicit. neq parum. parū au-
tem dicitur: opus moraliter bonum quod ē mo-
dicum quid: respectu operis meritorij. quo lo-

eo dicit aug⁹. magna gratie commendatio cor-
da instruit humilium. ora obstruit superbiorum.
nonne huic resistunt veritati: ad bona opera fa-
cienda deum sibi necessarium non putantes: nō
assertores: s; precipitatores liberi arbitrij. Hec
augustinus. et in li. de correctione et gratia ait. si
ne gratia: nullus prozsus siue cogitando. siue vo-
lendo et amando siue agendo: faciunt homines
bonum. et accipitur gratia in dictis augustini p
speciali et gratuito dei auxilio naturalibus super
addito. Cōsonat premisis quod habetur tren.
vlti. Conuerte nos dñe ad te et conuertemur. Et
illud apli Ro. ix. non est uolentis neq; currētis.
sed dei miserentis. Item phili. ij. deus est q̄ opa-
tur in nobis velle et proficere pro bona volun //
tate. vbi dicit glo. hoc nobis expedit et credere
et dicere quia pium est et verum est vt sit humi //
lis confessio et totum detur deo. per proprium
enim arbitrium nisi gratia dei iuuetur: nec ipsa
bona voluntas esse in homine potest. Hec glo.

Circa librum ysaye. Ca. iij.

Ircā librum ysaye. in cap. iij. sanct⁹ tho-
mas et post eum postillator exponit p //
phetiam que incipit. ecce dñator dñs.
de captiuitate babilonica. contra quam expōez
burgen. arguit. quia in captiuitate babilonica
multi fuerunt prophete sicut hieremias. Eze //
chiel. Daniel. et alij. Et tamen in ea auctoritate

dicitur. et auferet ab hierlm et iudā iudicē et prophetam et ariolū rē. Et intelligit scūs tho. de vero ppheta. sicut bñ sonat lra. Cū uiderē burgeñ q̄ prophetia illa non ptineat ad statū babiloni ce captiuitatis. ¶ Sed ad hāc burgeñ. instātiā: facile patet respōsio. qm̄ textus pphetie nō sic intelligi debet q̄ dñs auferet simpliciter a gēte iudeorum uel israhelitica iudicem et prophetā rē. ita q̄ nullus vltra in orbe surrexerit de populo illo. sed sensus est q̄ auferet dñs. i. transferet ab hierusalem et iudā. i. a terra illa duarum tribuū iudicem et prophetam rē. qm̄ omnes iudices et prophete et omnes principes et viri fortes robusti et bellatores rē. translati sunt per medos a terra hierusalem et iuda in babiloniam fm̄ qd̄ plane habetur. iij. Regū. xxiij. Nam ut ibi dicit nēhil relictum est exceptis pauperibus populi terre. Unde scūs tho. postq̄ exposuit lram usq̄ ad illud uerbum. et prudētem eloquiū mystici. ostēdens quō impleta fuerit prophetia: ait. Et de oībus his habetur. iij. Regū. penul. q̄ trāslati sūt a nabuchodonosor in babiloniam. ecce q̄ pbat uerbum superius. s. auferet: per id quia translati sunt.

Circa capitulum. viij.

In caplo. viij. scūs tho. circa expōz signi dati in principio capli: dicit q̄ hoc signū iudei exponūt de filio esayē. per c^o nomē dñs significare uoluit destructionem. p. tribuū

quorum scz iudeorum expōem subiungit. dein
de pōit obiectiones quorundā catholico ꝓ dīcē
tium qꝫ non possit signum illud intelligi de filio
esaye. sed de xꝑo tm̄. quemadmodum ꝫ signum
primum quod ponitur supra ca. vii. ecce virgo
conciptet ꝫ. vnde ꝫ consequenter exponit hoc
secundum signū per ꝓtulas suas de xꝑo. demū
compans expōem vtriusqꝫ signi ait sic. hec autē
expō. s. secunda non est tāte auctoritatis sicut su
perior que fuit s. ca. vii. qꝫ magis extorta ē ꝫ ex
scripturis non habet auctoritateꝫ sicut illa mat.
ꝓmo. vnde quidam dicūt nō eē inconueniens si
hoc intelligatur ad lꝑam de filio esaye. ita tm̄ qꝫ
puer iste sit figura xꝑi sicut etiā supra dictū ē i qꝫ
dā glo. vii. ca. super. ecce uirgo. hec scūs tho. ꝫ
cōsequēter rīdet fm̄ hanc opinionē ad obiectō
nes supra positas in 3rium. ¶ Sed 3 hec uerba
sci tho. postillatoꝝ magnam suscitāt calumniam.
dicēs qꝫ dicta sancti tho. nimis fauent errori he
breorum dicentium qꝫ in istis tribus caplis. vii.
viii. ꝫ ix. non fiat mentio de xꝑo. Unde inducit
quedā uerba fm̄ caldaicam translatōem ad ꝓ
bandum qꝫ uerba illa signi ꝫ adhibui mihi te //
stes ꝫ. Et illa. ꝫ accessi ad prophetissam ꝫ. nō
fuerint uerba esaye: sed dei. ꝫ per consequens qꝫ
filius conceptus de quo loquitur signū: sit xꝑs
ad lꝑam. non filius esaye. ¶ Ad hoc tamē respō
det burgeñ. ꝫ satis sufficienter qꝫ uerba sci tho.
in nullo fauent hebreorum errori. qm̄ scūs tho.
non improbat expōem que dicit signum hꝫ ca //
ꝓtuli intelligi ad lꝑam de xꝑo. sed dicit qꝫ nō ē
tāte auctoritatis talis expō sicut superior i caplo

precedente. Cuius rōem assignat manifestā. Nā
 prima habet auctoritatem ex euangelio. Mat. p
 mo ubi dicitur. hoc totū scī est ut ipleret qđ
 dictum est per prophetam. ecce uirgo concipi //
 et rē. sed expositio huius signi non habet tāta
 auctoritatem. cum in sacra scriptura non conti //
 neatur: qđ hoc quod dicit hic: accessi ad pphe
 tissam: intelligat de beata uirgine. ¶ Itē princi
 pale fundamentū postillatoris ad firmādā hāc
 expōem est illud quod continet in translatōne
 caldaica. quod licet verum sit: nō tamē est tāte
 auctoritatis sicut si in littera contineret. ideo v
 ba sci tho. sunt manifeste rōnabilia nec i aliquo
 fauet errori hebreoz. Nec burgen. ¶ Sed o hāc
 rñsionem magister mathias zelo quodam. sz nō
 caritatis excitatur. ita ut in uerba prorūpat ama
 ritudinis. Unde probare contendit qđ ex tribus
 appareat dicta sancti tho. errori hebreozum fa //
 vere. ¶ Primo qđ friuolis ac falsis assertiōibus
 nititur soluere argumenta catholicoz. ¶ Secun
 do quia non roborauit argumenta catholicoz
 nec aliquid facit pro eorum uera expōe sed lřaz
 exponit et diuidit pro perfidia iudeorū. ¶ Ter
 tio quia dicit catholicam expōem extortā et non
 esse tante auctoritatis sicut illa supra ca. vij. ubi
 ille passus. ecce uirgo cōcipiet: exponit de xpo
 auctoritate euangeliste. ¶ Postremo querit iste
 magister de auctoritate quā scūs tho. pfert an
 sit apud iudeos auctentica magis: an apud xpi
 anos. sed certum est dicit ipe qđ non apud iude
 os. quia translatio caldaica cui innitit expō hu
 ius littere: est apud iudeos maxime auctoritatis

Exemplum aut cui innitit expō. vij. ca. nulli⁹ ē
auctoritatis apud hebreos. igit maioris ē aucto
ritatis apud iudeos expō h⁹ capli q̄. vij. qm̄ ad
faciendū fidē infidelib⁹ p euāgeliū qđ nō reci
piūt: nihil cōcludim⁹. nisi cū hoc innitatur eo
rū fundamētis q̄ negare nō cōsueuerūt. Nec ma
gister ma. ¶ Que certe q̄ idocte ⁊ puerilr dicta
sint: facile erit oñdere. ¶ Un̄ ad p̄mā ei⁹ p̄batio
nē dicūt p̄mo q̄ rñsiones date a scō tho. sūt fm̄
opinionē exponētū signū h⁹ capli de filio esaye
p̄z quia quasi imediate p̄miserat. Un̄ qđā dicūt
nō eē icōueniēs si hoc itelligat ad l̄ram r̄c. ¶ Se
cūdo dī q̄ ⁊ si ponāt rñsioēs date fuisse de mē
te sci tho. ⁊ q̄ ipe uoluerit signū hui⁹ capli posse
exponi ad l̄raz de filio esaye put ē figura xpi: nul
lū icōueniēs ē. qm̄ i sacra scriptura idē text⁹ pōt
exponi ad l̄raz de duob⁹. in q̄tū vnū ē figura al
teri⁹. put magis dicet i articlo sequēti. f. ca. ix.
esaye. S̄z nec postillatoz rñsioēs. f. tho. sufficiēt i
pugnat. Nō p̄mā: qz fm̄ illā opinionē zacharias
de quo ē hic sermo nō ē ille filius barachie quī
vn⁹ ē ex. xij. p̄ph̄is. s̄z ali⁹ q̄ tūc t̄pis natus erat
put in rñsione. iij. fm̄ illā opinionē scūs tho. re
citāt. quod tñ ⁊ si postillatoz neget: nulla tñ rōe
aut auctoritate irrefragabili illud impugnat. ne
q̄ suus magister mathias post eum. Nam ex trā
slatione caldaica: non trahitur efficac argumen
tuz. Neq̄ impugnatio responsionis secunde va
let. qz ⁊ si postq̄ dicitur. ⁊ adhibui mihi testes:
non dicatur. ⁊ scripsi: satis fuit p̄missum eē in
mandato dñi illud. ⁊ scribe in eo r̄c. ita ut non
fuerit necessarium postea dicere ⁊ scripsi. certuz

est enim q̄ iuxta preceptum dei scripsit. ad quā scripturam: intelligit illa opinio q̄ adhibuit testes. ¶ Qd̄ etiā obicit 3̄ tertiā rñsionē: nihil est q̄ supponit q̄ in rñsione falsuz assumat. .s. q̄ si erit alius zacharias qui propter auctoritatem sacerdotij: diceretur fidelis. 7̄ tñ postillator nō p̄bat efficaciter illud falsum esse. sed suppōit fm̄ intellectum quem habuit in translatōe caldaica qui non cōvincit ut dictū ē. ¶ Ad illud aut̄ qd̄ postillator inducit contra quartā rñsionē: rñdet burgē. 7̄ bñ q̄ 7̄ si theglaphalasar nō expoliavit totū regnū samarie: satis uere pōt dici q̄ expoliavit samariam. ea rōe q̄ expoliavit aliq̄s ciuitates regni isrl̄ cuius metropolis erat samaria. Lō suetū est enī in huiusmōi locutōibus q̄ ponat totum pro parte per sinodochem. ¶ Sed 3̄ solutōem hāc burgeñ. instat magister mathias q̄ per spoliū factum per theglaphalasar non est ablata fortitudo damasci 7̄ samarie prout innititur l̄ra. sed fuit pticularis inuasio. Hec mgr̄ mathias. ¶ Que plane nō satis pite dicta sunt. putat. n. magister math. q̄ ablatio fortitudinis damasci 7̄ spoliatio samarie: vna 7̄ eadē deuastatiōe facta fuerint 7̄ sic ceceptus arguit q̄ per spoliū samarie non est ablata fortitudo damasci. sed littera non dicit q̄ simul vtrumq̄ factum fuerit neq̄ q̄ propter spoliū samarie: ablata fuerit fortitudo damasci. nam non pertinebant ad eandem prouinciam neq̄ ad idem regnū. cū damascus esset metropolis sirie. samaria autem metropolis regni israhel. Sed est sensus littere q̄ añ q̄ sciret puer uocare patrem suum et matrē: au //

ferenda esset fortitudo damasci. quod impletus
fuit quando theglaphalasar ascendit in dama //
scum ⁊ deuastauit eam ⁊ transtulit habitatores
eius cirenem ⁊ rasin regem occidit prout habet //
iiij. R. xvj. ¶ Item q̄ ante q̄ sciret puer ⁊c. aufe //
renda erant spolia samarie. quod fuit impletus
regnante facee quādo theglaphalasar cepit abi //
on ⁊ abel domum maaca ⁊ alias ciuitates pro //
ut habetur. iiij. R. xv. q̄uis inter eas non nomi //
netur ipsa ciuitas samarie. sed intelligitur per sy //
nodochem vt supra dictus est. ¶ Ecce patet eui //
denter q̄ rñsiones date a sancto tho. fm opinio //
nem exponentium signum huius capituli de fi //
lio esaye: non sunt per ea que postillator obicit //
euacuate. Unde magister math. gratis pmo ad //
verecūdiam suam dicit eas friuolis ⁊ falsis asser //
tionibus esse iniūas quas tamen ⁊ ipse intactas //
reliquit. ¶ Itē neq̄ scōa eius mgi pbatio ō vi //
ctū burgen. q̄ scūs tho. in nullo fauet iudeorū //
errori: aliquid hēt momenti. Nā false ⁊ maligne //
dictum est q̄ nihil scūs tho. faciat pro uera xpi //
anorum expōe. sed pro perfidia iudeorum. qm //
totam litteram signi huius capituli distinguit. //
diuidit ⁊ exponit per ptes suas de xpo ⁊ btā uir //
gine melius certe ⁊ plenius q̄ postillator vt rcō //
oculo inspicienti patebit. Verus est q̄ dicit hāc //
expōem magis extortam esse ⁊ minus habere au //
ctoritatis q̄ expō illa. ecce virgo concipiet. ca //
pituli precedentis q̄ ex textu mat. primo proba //
tur. Sed quis nisi insaniens aut omnino desipi //
ens arguet sanctum tho. sceleris propterea q̄ p //
fert auctoritatem euāgelij auctoritati trāslatiois //

caldaice cui soli initit in sua expōe postillator: neq; enim ē aliquis textus sacri canonis ex quo talis expositio habeat auctoritatem. ¶ Item cuz dicat scūs tho. q; expositio que intelligit signuz de filio ysaye non hēt incōueniens dum tñ puer ille sit figura xpi: satis approbat primā expōem de xpo. Nam illis uerbis aperte significat q; expositio que est de filio esaye nō ē conueniens: nisi intelligat puer ille esse figura xpi. ¶ Et pterea expō illa de filio esaye recitat a scō tho. ut est catholicorum quorūdam expō. quibus uidet nō eē incōueniens q; sic textus exponat. Non enim ab eo recitaretur eo q; a iudeis acceptat. cū eorū scūs tho. acerrim⁹ fuerit impugnator sicut ex doctrina sua liq̃t et ex scitate eius pbatur existit. ¶ Quod aut obicit magister math. pro magno inconuenienti q; scūs tho. nō roborauit argumēta catholicorum: popularis qdā uidet aclamatio. quasi iam piclaretur fides incarnatōis xpi: nisi argumēta illa vim suā et robur hērent. aut nisi signū h⁹ capli exponeret ad lram de solo xpo. et nisi catholici doctores omnes vno i hoc passu ore loquāt tāq; multitudine se armātes. certe obiectio ista salua pace dixerim mgfī mathie rudis ac puerilis ē. Nā alie auctoritates sunt q; ples q; veritatē fidei de conceptu uirginis et incarnatōe xpi exp̃ssius ac efficacius pbāt. ita ut ueritas ipsa sine hoc signo de xpo expōito: satis bñ atq; i cōcussē subsistat. ut ē illa auctoritas. nō auferet sceptrū de iudā et. gen. xlii. Itē illa pcedētis capituli. ecce uirgo cōcipiet et. Et illa agei pphe te. et ueniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹. agei. ij. et plu

res alie que cā breuitatis omitto. ¶ Un̄ ⁊ postil
latoꝝ in qōnibus suis q̄s edidit iudaicā pfidiaz
circa xpm ⁊ eius aduētū improbātes: cum in se //
cūdo ar. induceret auctoritates sacri canonis ad
probandum persone diuine incarnatiōem. et in
iij. articulo alias ad probandum tempus aduen
tus xpi iam p̄teritū: nullā de auctoritate h̄ si
gni fecit mentiōem: quā neq̄q̄ omisisset: si ad
xpi incarnationis probatiōem: multum haberet
efficacie ⁊ euidentie. Sed hic mgf math. obicit
sancto tho. tanq̄ crimē lese maiestatis hoc solū
q̄ non roborauerit argumēta quorūdā doctoꝝ
catholicoꝝ vbi plane nullū iminebat piculuz fi
dei: ⁊ ubi eorū expōem ad plenū tradidit neq̄ il
lam in aliqua sui pte tāq̄ falsā aut nō lralē exclu
serit: postillatozem tamen suū irreprehēsilē
p̄dicat qui illud Gen. p̄mo. In p̄ncipio creauit
deus celū ⁊ terrā. expōit ad lram de p̄ncipio tē //
poris aut duratiōis. nulla mētiōe scā de expōe ca
tholicorum qui exponunt ad lram. in p̄ncipio
id est in filio. Ex qua auctoritate cōiter pbāt tri
nitatem personarū. vt in p̄mo li. sniārū di. ij. Itē
ecclā cōiter tenet q̄ vbi dī gen. xviij. ⁊ apparue
runt ei. s. habzæ tres uiri: facta fuerit illi reuela
tō de trinitate psonarū ⁊ de unitate eēntie. vñ cā
tat ecclā. abrahā tres uidit ⁊ unū adorauit. vbi
ābro⁹ ait. vide p̄mo fidei misteriū de⁹ illi appa
ruit ⁊ tres asperit cui de⁹ refulsit trinitate nō sine
filio p̄fex suscipit nec sine spū scō filiū cōfiteretur.
hec ābro⁹. Et tñ postillatoꝝ de tali reuelatione
⁊ de misterio trinitatis: nullā facit mētiōem s̄ ex
pōez hebreoꝝ ibi approbat ⁊ ptractat ¶ Itē illō
g iij

uerbo dñi celi firmati sunt. ps. xxxij. doctores ca-
 tholici exponunt de trinitate personarum. vt pz
 li. pmo sniarũ di. ij. In cuius tamen expõe postil-
 lator nullam habuit de distinctõne personarum
 considerationem. ¶ Item illud ps. iij. Ego dor-
 miui ⁊ soporatus sum. ad litteram exponitur se-
 cundum doctores catholicos de xpi morte ⁊ re-
 surrectione. Unde ⁊ Eccla. illud cantat in die sã-
 cto pasce. sed postillator nulla facta mentiõ de
 xpo illud exponit de dauid quando fugit a fa-
 cie absalon. secutus titulum ps. sm hebreos. vt
 ipse fateatur in principio ps. ¶ Item in hoc libro
 esaye ca. xlv. illud. Rorate celi desuper ⁊ nubes
 pluant iustum. vniuersalis ecclesia intelligit di-
 ctum esse de xpo ⁊ de nullo alio. vnde ⁊ in offi-
 cijs diuinis illud cantat de xpo p̄cise. sed postil-
 lator exponit illud etiam de rege ciro ad litteraz
 sub figura xpi. ¶ Item circa librum Lanti. a pri-
 mo ca. vsq; ad. vj. inclusiue exponit postillator
 de ecclesia ueteris testamenti sub figura sponse
 sm intellectum hebreoz. cum tamẽ doctores ca-
 tholici totum librum exponant cõiter de eccle-
 siã noue legis vt spõsa ⁊ de xpo sponso. vt ipse met
 postillator ibi fateat. quoz catholicoz expositõ
 nẽ: non veretur q̄tum ad hoc defectuosam asse-
 rere. ⁊ q̄ plus est quia in sex caplis primis illius
 libri que postillator de ueteri testamento p̄cise
 exponit: sunt nonnullæ auctoritates quas eccle-
 sia de beata uirgine concinit vt in ca. i. illud. In
 odorem unguentoz tuoz currimus. Item illud
 Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c. Et illud. sicut li-
 lum inter spinas. Illud etiã in ca. ij. surge p̄pera

amica mea rē. Et illud. que ē ista q̄ ascendit per
desertum sicut virgula fumi? Et illud ca. iiii. tota
pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē in te rē. vsq;
ad finē fere capli. Et plura alia sunt in dictis ca
pitulis: que de beata uirgine cōis ecclia cantat.
que oīa postillator exponit de sinagoga que di
citur ecclesia veteris testamēti. Multi alij passus
possent notari in sacra scriptura in quibus po
stillator plane diuertit a cōi doctorū catholicorū
expōe quos ne arguar prolixitatis: placuit sub
ticere. ¶ Unde iuxta uerbū dñi admiro. cum po
stillator tanto trabis pondere oculis suis cecuti
at: quō in oculo fratris sui festucaꝝ clamat vide
re? Qua etiam fronte magister math. audet sc̄m
tho. probis afficere pro eo q̄ in hoc passu non
se exhibuit illorum propugnatorem: a quib⁹ po
stillator quem ipse defensat sepe recedit. ⁊ quo
rum se constituit nonnūq̄ impugnatorem: iudi
cet dñs. ¶ Allegat t̄tio s̄ sc̄m tho. magister ma
thias q̄ dixit expōem catholicorum in hoc capi
tulo extortam. sed non aduertit iste magister q̄
illud dictum sit per compatiōem non ad aliā ex
pōem que intelligit de filio esaye: sed per cōpa
tionem ad aliam auctoritatem precedentis capi
tuli. Ecce uirgo concipiet rē. Unde uerba s̄c̄ti
tho. sunt ista. hec autem expō non est tante au
ctoritatis sicut superior que fuit supra. vii. de il
lo signo. quia magis extorta ē ⁊ ex scripturis nō
hēt auctoritatem sicut illa ad Nat. p̄mo. hec sc̄s
tho. ¶ Item obicit magister math. q̄ dixerit san
ctus tho. expōem h⁹ capli de xpo nō eē t̄te au
ctoritatis sicut illa. ecce uirgo concipiet. supra. vii.

que exponitur de xpo auctoritate euāgeliste. Sz
 cū expō h^o capli non habeat auctoritatem ex sa
 cra scriptura ⁊ alia sic aDat. pmo vt mgr math.
 bñ concedit: nō videt mibi q sit alia rñsione vi
 gnus. nisi q pcedū ē illi. ¶ Arguit tertio ipse
 mgr querēs an illa auctoritas quā pfert sanctus
 tho. sit autentica magis apud iudeos: an apud
 xpianos. ⁊ probat q non apud iudeos. quod ⁊
 nos concedimus: sed dicimus q est magis au
 ctentica ⁊ fm se: quoniam ab ipsa ueritate est in
 euangelio probata. ⁊ apud xpianos qui textum
 euangelicum sincera ac inconcussa fide tenent et
 firmiter confitentur ⁊ non sic caldaicam transla
 tionem. Quod nunc inconueniens putat magi
 ster mathias hoc esse: nullum certe. sed nec ipse
 inuenit.

Circa capitulū nonum.

In caplo. ix. scūs tho. exponit pncipiuz
 capituli. pmo tpe rē. ad lram. usq; ad il
 lam partem. populus qui ambulabat rē
 de duplici captiuitate filioz israel. Nā pma fuit
 facta p theglaphalasar regnāte facee in samaria
 q captiuauit duas trib⁹ cū dimidia q erāt trās
 iordanem respēu hierlm. ⁊ de tribu zabulon et
 neptalim q erāt citra iordanē: tm qd posset e q
 parari dimidie tribui. de q captiuitate dī. iiii. R.
 xv. ¶ Secūda fuit scā p salmanasar. ix. āno osee
 q captiuauit residuos ex. x. tribub⁹ q erāt citra
 iordanē respēu iudee. Et de hac hēt. iiii. R. xviii

¶ Sz postillator hāc expōem dicit eē incōpeten-
 tem propter quatuor. Primo quia implicat ōria
 saltem in modo loquēdi. qz p̄mā captiuitatē no-
 minat alleuiatōem: ⁊ secundā aggrauatōem. cuz
 tamen fuerint eiusdē ratiōis. ¶ Item qz si loq̄re-
 tur de secundā captiuitate: cū dicit. Et nouissi-
 mo aggrauata est ⁊c. non fieret ibi mētio de ga-
 lilea que in prima captiuitate fuit captiuata sal-
 tem in magna parte. sed magis de samaria q̄ erat
 ciuitas metropolis regni ⁊ principaliter fuit ob-
 sessa ⁊ capta per salmanasar. ¶ Tertio quia ma-
 theus. iiii. ca. dicit hanc prophetiam fuisse com-
 pletam ad litteram in x̄po. dicens sic de x̄po. Et
 relicta ciuitate sua nazareth venit ⁊ habitauit in
 ciuitate capharnaum maritima in finibus zabu-
 lon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum
 est per esayam prophetam. Terra enim zabu-
 lon ⁊ terra neptalim via maris transiordanē ga-
 lilee gentium. Populus qui ambulabat in tene-
 bris vidit lucem magnam ⁊c. ¶ Item cum om-
 nes expositores catholici dicant q̄ necesse est de
 x̄po intelligi illud quod dicitur supra septimo.
 Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Eo q̄
 dicitur ad nat. primo. Hoc autem totum factū ē:
 vt adimpleret quod dictū ē a dño per prophe-
 tam dicentē. Ecce virgo habebit in vtero ⁊ pa-
 riet filium ⁊c. Eadem necessitate compellit qui
 libet doctorum catholicus exponere de x̄po qd̄
 dicitur hic. primo tempore alleuiata est ⁊c. Luz
 matheus dicat hoc impletū eē in x̄po. Nec po-
 stillator. ¶ Que q̄rtum efficacie hēant ō expōez
 sancti tho. ex rñsionibus ad ei⁹ obiecta patebit.

¶ Unde ad primū dicitur secundum intellectum sancti theodori. quod
 quousque utraque persecutio captiuitas fuerit ac per hoc
 eiusdem rationis: non tamen eiusdem grauita-
 tis fuit utriusque afflictio. Nam in prima fuit ter-
 ra israel minorata habitatoribus suis. non peni-
 tus expoliata. et propterea alleuiatio appellatur
 per comparationem ad secundam captiuitatem que
 fuit generalis totius residui. id est. x. tribuum que re-
 gnum israel exterminauit. ubi omnis populus tran-
 slatus est cum rege suo in terram assiriorum prout
 iosephus etiam narrat antiquitas. Iuda. li. ix. ca.
 xv. Unde satis proprie et uere dicitur quod terra que
 primo fuerat alleuiata. id est. minorata non totaliter
 vastata: ac per hoc leuiter percussa per teglapha-
 lasar: fuerit nouissime aggrauata. id est. grauissime
 cesa per salmanasar qui totam terram expolia-
 uit et omnes transtulit habitatores. et ita merito
 appellatur prima captiuitas: alleuiatio respectu
 secunde. **¶** Ad secundam obiectionem duplex
 potest esse responsio. Una quod in textu non dicitur
 galileam fuisse captiuatam in secunda captiuita-
 te prout postillator fingit. sed quod via maris id est
 regio per quam itur ad mare quod mare est trans
 iordanem galilee: aggrauata fuerit. Lota enim ter-
 ra. vij. tribuum cum dimidia que post primam
 captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam
 partem erat via ad mare transiordanem: fuit in
 secunda captiuitate penitus vastata. Unde illa
 via non solum per prouinciam galilee transibat:
 sed etiam per aliquam partem. vij. tribuum cum dimidia
 quam per dicitur hic aggrauata modo expōitor non ipsa ga-
 lilea **¶** potest. ij. rationi quod in prima captiuitate non tota gali-

lea fuerit captiuata: sed maior pars a q̄ tota ap-
pellatur translata. sicut tota ciuitas dicitur face-
re: q̄ maior pars ciuitatis statuit. In secūda autē
captiuitate fuit galilea penitus consumpta ⁊ de-
populata. ⁊ propter hoc dicitur nouissimo ag-
grauata. ¶ Ad tertium duplex silr pōt esse respō-
sio. Una est q̄ q̄rtum est ex lra adat. iiii: nō pba-
tur efficaciter textū h^o capli esaye ab illa pte. Pri-
mo tpe. vsq; ad illā. ppl̄s qui ambulabat in te-
nebris: debere exponi ad lram de xpo. Nā apō-
matheū ubi prophetia huius capituli allegat: :
nulla sit mentio aut de duobus ⁊ diuersis tēpo-
ribus: aut de alleuiatione ⁊ aggrauatione terre
de quibus in hoc caplo esaye est sermo. sed illis
omissis: inducitur ex hac prophetia esaye id p̄-
cise. s. ppl̄s qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnā. quod erat ad ppositum euangeli-
ste. Dixerat enī euāgelista q̄ ihesus venit ⁊ ha-
bitauit in ciuitate capharnaum maritima in finī-
bus zabulon ⁊ neptalim. ex quo infert q̄ imple-
tum est dictum esaye prophete. qz. s. ex presentia
xpi in terra illa in qua cepit predicare: populus
qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā
⁊c. vt predixerat esayas. Quod autem dicit in
euāgelio. terra zabulon ⁊ terra neptalim via ma-
ris ⁊c. non respondet ibi ad illud quod dicitur
in hoc capitulo esaye. primo tempore alleuiata
est terra zabulon ⁊ terra neptalim: sed ē expō illi-
us. populus qui ābulabat in tenebris. vt sit sen-
sus in euāgelio mathei. q̄ ihesus vēit ⁊ habita-
uit in ciuitate capharnaū in finibus zabulon et
neptalim vt adimpleret quod dictum ē p esayā

prophetam terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c.
 qui pp̃ls ambulabat in tenebris: vidit lucē ma-
 gnā ⁊c. s. ex p̃ntia ⁊ predicatione xpi. itaq; s̃m
 propriū sensum littere mathei: id precise ex p̃
 phetia esaye inducitur: quod scribitur ab illa p̃-
 te. populus qui ambulabat in tenebris vidit lu-
 cem magnā ⁊c. sed premittitur terra zabulon
 ⁊c. tanq; expositio. ad denotandum qui popu-
 lus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud mathe-
 um nihil differenter dicit̃ de terra zabulon ⁊ ter-
 ra neptalim: ⁊ de via maris transiordanē s; vnū.
 ponitur vt expositio alterius. Sed in hoc caplo
 esaye: aliud refertur ⁊ pro alio tpe ad terram za-
 bulon ⁊ terram neptalim: ⁊ aliud ⁊ pro alio tpe
 refertur ad viam maris transiordanem. Uñ qdā
 glo. adat. iiii. dicit sic. hic autē in euāgelio diuer-
 si noīatim: ad idem uerbum reducūt ita. ⁊ terra
 zabulon ⁊ terra neptalim que est via maris que
 est trāsiordanē. s. populus galilee gentiū q̃ ābu-
 labat in tenebris. hec glo. vbi exp̃sse legit illud
 via maris expositiue ⁊ totā litterā refert ad vnū.
 ¶ Glo. etiā. Raba. ait hoc loco. qđ p̃mo posi-
 tū est: p̃termittit euāgelista. s. primo tpe alleuia-
 ta est terra zabulon ⁊ terra neptalim sicut ⁊ qđ ī
 medio ē. s. nouissimo aggrauata ē via maris: qđ
 ideo facit. quia intendit ostendere initiū predi-
 cationis xpi. ⁊ ideo quod mysticū ē tangit. hec
 glo. vbi aperte dicit qđ euangelista non allegat il-
 lud quod de alleuiatione ⁊ aggrauatione scribi-
 tur in pp̃hia esaye quod tñ postillator legit gra-
 tis ut uideat. ¶ Sed qz scūs tho. etiā illud. pp̃ls
 qui ambulabat in tenebris. refert ad liberatiōez

factam iudeis per angelum a persecutōne tertia
 excitata per senacherib. de q̄ habet. .iiij. R. xvij
 ideo videtur q̄ stet adhuc instantia contra san
 ctum tho. sed ad hoc p̄ solutio ex secūda r̄sio
 ne que iam ponetur. ¶ Potest secūdo r̄nderi q̄
 q̄uis euāgelista adat. .iiij. exponat principiū h̄
 capituli ysaye ad l̄ram de xpo: non ideo sequit̄
 q̄ non possit uere exponi ad l̄ram de duab̄ he
 breoz captiuitatibus. ¶ Ad c̄ intellectū aīad //
 uertendum est q̄ fm̄ augustinū. xij. cōse. in fine.
 quencūq; sensum in sacra scriptura hoies inueni
 re possunt: credendū ē sp̄m sanctū qui auctor
 sacre scripture est: habuisse. ⁊ q̄ sensus l̄ralis est
 quē auctor l̄re intendit: inferunt doctores. et est
 doctrina sc̄ti tho. p̄ma pte. q. i. ar. vlti. q̄ in vna
 l̄ra sacre scripture plures nōnunq̄ sunt sensus lit
 terales ⁊ nō solū respectu dei qui sub vna litte //
 ra plura pōt intelligere: sed ⁊ de p̄phetis inquit
 Hieronimus sup̄ osee. q̄ ita loquebantur de fa
 ctis p̄ntibus: q̄ etiā itēderūt futura significare.
 a qua intentione vtrāq; expositio ⁊ de factis p̄e
 sentibus ⁊ de futuris: vere pōt dici l̄ralis. Nam
 nō p̄pe dicit̄ sensus l̄ralis quē voces significāt:
 sed magis quē auctor l̄re itēdit. ⁊ inde ē q̄ inter
 vij. regulas exponendi sacram scripturam quas
 ysidorus tradit li. p̄mo de summo bono. xxv. ca
 pitulo: vna est fm̄ intellectū postillatoris q̄ ea
 dem littera aliquando habet duplicē sensum lit
 teralē put̄ ip̄e p̄mittit in secūdo p̄logo suo sup̄
 Ben. qua regula postillator sepe iuuat̄. ⁊ nisi ue
 ra eēt: argumētatio sua q̄ hoc loco vtiť ō s̄ctū
 tho. in se ipsum retorq̄ret̄. Nā illud Exodi. xvij

percutiesq; petrā rē. postillator expōit ibi de pe-
tra materiali. sed ap^o. i. Corin. x. dicit illud intel-
ligendum esse de xpo. inquit. petra autē erat
xps. Item illud Deutro. xxv. non ligabis os bo-
uis terētis in area fruges tuas: postillator ibi ex-
ponit ad litteram de animalibus brutis quibus
non debet fieri iniuria. sed ap^o p^{ma} Corin. ix. ex-
ponit ad litteram dictum esse de predicatoribus
fidei quibus necessaria ministranda sunt. p^{mo} r
videtur apo^o. primam expōem a l^{ra}li sensu ex //
cludere cū dicit: nunquid de bobus cura ē deo?
an propter nos vtiq; hec dicit: ¶ Item illud. iu-
sta te est sermo ualde in ore tuo r in corde tuo.
Deutro. xxx. Postillator exponit ibi ad litteraz de
uerbo preceptorū decalogi. que quodā mō scri //
pta sunt in cordibus nostris. sed ap^o Ro. x. illō
exponit dictum esse de uerbo fidei ihesu xpi qd
predicabat. ¶ Item illud. Ego ero illi in patre:
r ipse erit mihi in filiū: ap^o. in q^o dictum esse de
xpo heb. i. sed postillator ibi r. ij. R. vij. vñ su //
mit auctoritas: exponit illud ad l^{ram} de xpo et
de salomone. In quibus locis exp^ose dicit q^o ali-
qua sunt in sacra scriptura que ad l^{ram} sunt in-
telligenda de duobus. quorum tamen vnum fi-
gura sit alteri^o. ¶ Itē illud osee. xj. ex egipto uo-
caui filiū meū. Postillator ibi exponit ad litterā
de populo isrl. sed mat. scōdo euāgelista exponit
illā pphetiā ad l^{ram} de xpo qui post mortē he-
rodus uocatus fuit de egipto. vbi r postillator
dicit auctoritatem istam duplicē hēre sensum lit-
teralem sicut r supradictam. ego ero illi in p^{re}z.
Ex supradictis satis patet solutio ad tertiam ob-

fectionem postillatozis. Nam nullum inconueniens est q̄ euangelista exponat prophetiaz huius capituli ad litteram de x̄po: ⁊ exponatur etiam ad litteram de persecutione hebreorum modo quo dictum est. Et per idem patet r̄sio ad quartam obiectōem. Concedimus. n. q̄ ista p̄phetia presertim ab illa parte. populus qui ambulabat ī tenebris. debeat exponi de x̄po eo q̄ euangelista id intellexit. sed non sequitur q̄ non possit etiam intelligi de persecutōe iudeorum ante x̄pi aduentum. nam vtrumq; auctor illius l̄fe intellexit. vt supra deductum est.

Circa capitulum. xiiij.

¶ In caplo. xiiij. burgen. fm̄ doctrinam sc̄i tho. dicit probabiliorē esse illā opinionem que ponit diabolus peccasse statim post primū instans sue creatōis. Cōtra quā sententiam magister math. arguit. quia motus spirituum non mensuratur tempore. Naz in euo. vt communiter ponit. non est prius ⁊ posterius instans: nisi nature p̄fectiōis vel originis. nō successiōis. qm̄ vt dicit eadem est mensura operatiōis rei: que ē nature. vnde cū natura angeli fm̄ esse sit indiuisibilis: erit etiam indiuisibilis fm̄ operari. ¶ Sed certe in hac argumentatione tria magister mathias assumit falsa. ideo argumentatio est nulla. vnum falsum est q̄ motus spirituum non mēsuretur tpe. hoc enī ē s̄ augustinū. viij. super gen̄. ad l̄ram dicentē q̄ deus mouerit crea

turam spūalem per tempus. quod ⁊ postillatoz
 pio quo ille certat supponit. di. super illud. qui
 mane oriebaris. quia inter creatōem ei⁹ ⁊ lapsū:
 fuit modicum tēpus. Verum ē qd eē ⁊ natura an
 gelorum non mesurantur tpe. neq; opatio eoz
 beatifica. quoniam in istis nullam habent trans
 mutationem. sed alie operationes fm quas in //
 uenitur in angelis transmutatio: tempore mesu
 rant cum in eis sit prius ⁊ posterius. Non tñ tē
 pus illud est eiusdem rōis cum tpe quo res cor
 porales ⁊ earū mot⁹ mēsurāt: cū nō dependeat
 a motu celi. ¶ Secundum falsum est qd eadez est
 mensura opatōis rei: q̄ ē nature. hoc enim est d
 phm. iiii. phiz. qui dicit qd instans est mensura
 substantie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motus q̄
 ē eius opatio nō instāti: sed tpe mēsurat ut ibi
 probat. ¶ Item corpora celestia que intrāsmu //
 tabilia sunt fm suam substātiā ⁊ eē: euo mēsurā
 tur. sed eoz motus non euo: sed tpe mēsuratur.
 ut etiam phi docuerunt. ¶ Item in euo nō ē p̄us
 ⁊ posterius successiōis ut etiā mgr math. conce
 dit. quo euo substātia angeli mēsurat. Et tamē
 multe operatōes sunt angelorum quas nō simul
 a principio habuerunt neq; nunc hñt ut opatio
 nes ille quas hñt circa nos. Itē ⁊ opatōes imma
 nentes ut sunt noue illuminatiōes quas non sp
 neq; sil hñerunt. Itē ⁊ eoz intellectōes que dicū
 tur vespertine que nō oēs sunt simul ⁊ sp. prout
 aug⁹. vult. viij. super gen. ad lram. Et cū omnes
 hmōi opatiōes non sint simul in angelis ⁊ semp
 a sui principio: manifestum est qd erunt in succes
 sione. ⁊ p cōsequens qd nō mesurant euo: qd ē

totū simul quo substantie angeloz mēsurantur.
¶ Unde assumptū illud falsissimū ē. ⁊ p conse//
 quens obieccio eius nullius ē momēti. Sed con//
 tra morulas ipas quas mgr math. tetigit: plura
 se offerebant. nisi a principio me constituissem
 veritatis sancti thome defensorē: non aduer//
 santium vbi etiam errasse eos constaret: offen//
 sorē.

Circa capitulum. xlvij.

¶ In ca. xlvij. cum postillator exponeret il//
 lud. laude mea infrenabo te ne intereas :
 de impositione cerimonialium quib⁹ de⁹
 occupauit populum iudeorum ac per hoc infre//
 nauit ne pdolis seruiens interiret. burgen. dicit
 magis pprie exponi sic. qz per diuinā laudē hō
 ascendit in deū per affectū. in tantum qz per hoc
 retrahitur ab hijs que sunt cō deū. Ad quod al//
 legat scm tho. secūda scde. q. xcj. ar. pmo. **¶** Cō//
 tra quam expōem mgr math. arguēs inducit po//
 stillam scī tho. in hoc loco que oīno cōformis ē
 expositioni postillatoris. ⁊ in fine vt aliqd in sā
 ctū thomā reprehēsiōis retorqat: dicit burgēses
 relinquere dicta scī tho. in cōdictōe quasi cōdictō
 sit inter expōem suā hic ⁊ ea q dixerat secūda se//
 cūde. **¶** Sz certe hic magis ē arguēdus mgr ma//
 thias mali affect⁹ qz falsi intellcūs. Nā nō igno//
 rabat qz ⁊ si textus huius capituli ad litteram et
 historice intelligēdus esset fm expōem quaz ha//
 buit scūs tho. in hoc caplo ⁊ post eū postilla//
 tor: qz moralr exponi possit de quocūqz q occu//
 b ij

patus in laudibus diuinis retrahitur ab his q̄
sunt d̄ deum. In quo sensu allegat sc̄us tho. au-
ctoritatem huius capituli in sc̄da sc̄de. ¶ Unde
cōstat q̄ nulla in dictis eius est d̄dictio nisi dix-
erit magister math. q̄ sensus sp̄uales. vt allego-
ricus. anagogicus. ⁊ moralis contradicunt sen-
sui litterali. Quod eēt nouam ⁊ extraneam theo-
logiā ne dicam erroneam inuenire.

Circa librū Iheremie Capitulo. x.

In caplo. x. ihere. burgeñ. in sua additōe
allegat sc̄m tho. dicentem p̄ma par. q. lxx
ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia
esse animata. ⁊ ponentes ea non animata: pua
uel nulla differentia est in re sed in uoce tantuz.
¶ Cōtra quod magister mathias arguit q̄ pla-
to ⁊ alij p̄hi ponentes corpora celestia eē aiata:
dixerūt mūdū esse animal. ac per hoc positio gē-
tilium uoluit aias cōiungi corporibus celestib⁹
sic vt cōstituerent vnū per se cū eis ⁊ tāq̄ forme
Sed positio catholicorū ē q̄ aie mouētes corpo-
ra celestia vniantur eis ut motores precise ⁊ nō
ut forme. vnde concludit manifestum eē q̄ non
sit modica differentia inter predictas opiniōes
nec vocis tantum: sed rei. Hec mgr math. ¶ In
quibus plane constat q̄ de opinionibus aristo-
telis ⁊ platonis circa aiatōem celestium corporū:
non recte senserit. Nam plato vt grego⁹. nisen⁹
refert quod ⁊ tāgit aristoteles. ij. de aia: posuit
hominem nō eē aliquid cōpositū ex aia ⁊ corpo-
re. sed q̄ ē aia vtens corpore ut intelligatur esse

in corpore sicut nauta in naue. vnde nō solū cor-
 pora celestia: sed etia3 corpora hūana dixit non
 aliter aiata nisi in q̄tum anima vnit̄ corpori si-
 cut motor mobili. ⁊ inde est q̄ posuit animā in
 intellectiuam vniri corpori per spūalem contactū.
 ymo posuit vt phs dicit secūdo ce. ⁊ mū. q̄ mo-
 ueret celum per quandam coactōem ⁊ violētiā.
 quod est cōtra rōem forme substāialis alicuius
 corporis. De aristotele vero manifestū ē ex. viij.
 phisicorū ⁊. ij. de celo q̄ nō posuit in corporib⁹
 celestibus de uirtutib⁹ aie: nisi itellectiuā. vno
 aut̄ intellectiue ptis put a sensitua ⁊ vegetatiua
 sepatur: ē sicut dirigētis mouētis ⁊ gubernātis.
 vñ euidēter pz q̄ aristotel. ⁊ plonici nō docuerūt
 aias celestiuū corporū eē eorū formas substāiales
 nec cū eis aliqd vnū p se ⁊ substātialiter cōstitu-
 ere. sz eis vniri sicut motor mobili p̄cise. Ex quo
 seq̄t̄ catholicorū positōez ⁊ illorū phorū: sola uo-
 ce differre. nō in re put scūs tho. dicit. ¶ Qd̄ au-
 tē arguēs obicit ex dictis aug⁹. q̄ plonici posue-
 rūt mūdū eē aial: nō obstat. qz plonici sic dicen-
 tes: i uocis appellatōe errauerūt appellātes ani-
 mal: aggregatū ex aia pro motore ⁊ corpore pro
 mobili. Quod ualde imprope ymo ⁊ false dictū
 ē. Nō enī qualitercūqz cōiūgāt aia ⁊ corpus: cō-
 stituūt aial. sed si cōiūgāt ut forma ⁊ materia qd̄
 illi negabāt. vnde in uoce ⁊ nō in re deficiebāt.
 ⁊ ē silis mod⁹ loquēdi cū mgr sniarū dixit. xxiij
 di. tertij libri. xpm in triduo mortis fuisse hoiez.
 Nō enim errauit in sensu credēs aiam xpi in tri-
 duo mortis eius nō fuisse a carne uere ⁊ reali se-
 paratā. qz hoc eēt erroneū. sed errauit in uocis

Euangelium.

appellatōe putans aīam ⁊ corpus etiam nō coniuncta: sufficere ad hoc q̄ suppositum diuinum cui utrūq; vnitū māsit: denominaretur hō.

Circa Euāgeliū Mathei ca. iij.

In ca. iij. mat. sup illud. maritima in finibus zabulon. postillator reprobat expositionem que intelligit illā esayę pphiaz: de duabus captiuitatibus hebreorum. quā posuit scūs tho. supra esa. ix. ⁊ obicit hic postillator hysdem rōibus quibus ibi. sed de responsione p scō tho. vide ibi esa. ix. Rō autē q̄ hic p postillatorem addit q̄ q̄ illud. puulus natus ē nobis exponit ab oībus de xpo. q̄ ideo totū precedens capli debeat de solo xpo exponi: nō cogit. qm̄ fm̄ regulas traditas ab ysidoro de modo exponendi sacram scripturam. q̄s etiā postillator premisit in secundo plogo sup gen: aliquā scriptura simul cōtexit sermones qui ad diuersa referunt. Un̄ ⁊ in eodē ca. esa. cū exponat illud puulus natus est nobis de xpo ad lram: statim sequentē. s. verbū misit dñs ⁊c. ipsemet postillator exponit de liberatione populi iude a regibus israel ⁊ sirie ipsum persequentibus.

Circa capitulum. xj.

In capitulo. xj. burgen. in sua additione induxit ad propositum suum q̄ xps in scientia acquisita ac experimentalī pfecerit

fm processum etatis. Quod dictum est fm do-
ctrinam sancti tho. iij. par. q. xij. ar. ij. q̄q̄ bur //
gen. illud non alleget. ¶ Sed magister math. ne
aliquid de doctrina sci tho. suis calumpnijs re-
linquat intactum: Inquit. dictum illud ea rōne
esse dubium: quia si xps aliquid vidicisset p ex-
perientiam quod priusvel qualiter prius nō no-
uit: sequit̄ q̄ non fuit ab instanti cōceptōis sue
omnisciens. quod est contra sc̄tōs doctores et
magistrum sniarū li. iij. Nec magister mathias.
¶ In qua argumentatione si accipit omnisciens
fm propriam significatōem ⁊ cōem vsum loquē-
di scōrum doctorum. prout. s. dicitur omnisciēs
id est omnia sciēs: certe non esset magnū quod
mediocriter doct⁹ in dialecticis plene atq; in p̄m-
ptu rōem suam euacuaret. diceret. n. q̄ in argu-
mento committitur fallacia figure dictiōis. nam
mutatur quid in qualiter. cum dicitur xps ē om-
nisciens ab instanti conceptōis: ergo per p̄ces-
sum etatis non alio modo nouit aliquid q̄ pri-
us. Unde concedimus q̄ nihil xps nouerit per
scientiam experimētalem quod ante per scienti-
am inditā ac brām non sciuerit. Sed cū hoc stat
q̄ per scientiā acquisitam uel experimētalem sci-
uerit alio mō. s. per actōem intellectus agētis ab-
strahentis species intelligibiles a fantasmatib⁹.
¶ Si forte accipit arguens omnisciens: abusue
⁊ extra mentem loquētium. i. omnia ⁊ omnimo-
do sciens: sic nō cōcedit̄ q̄ xps ab instanti con-
ceptionis fuit omnisciēs. nec illud sci doctores
vnq̄ dixerunt.

Circa capitulum. xix.

b iiii

Euangelium.

In ca. xix. cum burgeñ. de indiuisibilitate
matrimonij tractaret contra modũ dicen
di postillatoris: induxit ad ppositũ suũ
quoddã scĩ tho dictũ ex pma secũde. q. cij. ar. v
ad terciũ. scz q mrimonium fuerit in ueteri lege
put est in officiũ nature. nõ aut put ẽ sacramen
tũ cõiunctõis xpi ⁊ eccle. q nõdũ erat scã. ¶ Sz
mgr math. sua mirabili sapiẽtia obicit in õriũ.
Primo qz vt btũs gregori⁹ ait. eccle in cepit ab
abel iusto. ergo icoueniẽs ẽ dicere q in ueteri le
ge non fuisset deo coniũcta. ¶ Secũdo qz vet⁹
testamẽtũ frequẽter õndit synagogã deo despõ
satam. que desponsatio est in vna spõsa vsqz ad
nouissimum iustuz. cui ecclesie totali: xps ut spõ
sus fm deitatem ab initio coniunctus ẽ. Nã xps
⁊ si ex tpe est scũs homo: eternaliter tamen fuit
xps. qz a patre vnctus put vnctio significat cõ
municatõem per generatõem. ¶ Item fm magi
strum ⁊ doctores li. iiii. mrimoniũ fuit sacramẽ
tum ante pctm. igit alicuius sacre rei signum et
non nisi cõiunctionis dei ad aĩam iustã q ẽ eccle
uel in eccle. hec mgr math. ¶ In quibus admi
ratione dignũ hẽt quo spũ de sacris lris ac sac
mẽtis diuinis: argumẽtis dũtaxat sophisticis su
scitet disputatõem. Cũ enĩ scũs tho. dicit q i ve
teri lege nondũ facta fuerat cõiunctio xpi ad ec
clesiam: loquitur ut commũiter doctores loquũ
tur de xpo ⁊ eccle. De xpo: fm q nominat subsi
stẽs in duab⁹ naturis. diuina. s. ⁊ humana. Qd
⁊ propria nominis significatio importat. Itẽ lo
quitur de coniunctione xpi et eccle que facta est
mediante incarnatione per quam factũ ẽ vnum

corpus ecclesie fm cōformitatem nature c^o xps
 est caput prout ap^o. ait p^oma Corin. xij. 7 ephe.
 p^omo 7. v. Unde m^ogr li. iiii. xxvj. di. exponēs illō
 apostoli ephe. v. ego autēz dico in xpo 7 ecclesia:
 ait. ecclesia xpo copulatur volūtate 7 natura qz
 idem vult cum eo 7 ipse formam assumpsit de na
 tura hoīs. Item loquit^r scūs tho. de cōiunctione
 spūali que fit per nouitatem grē in sacramentis
 ex opere operato collate: per quē modū aplūs
 dicit p^oma corin. xij. etenim in vno spiritu omīs
 nos in vnum corpus baptizati sumus. De q^o etiā
 coniunctione dñs dicebat a^o Dat. vl. ecce ego vo
 biscum sum omnibus diebus usq; ad cōsumma
 tōem seculi. qui modus coniunctionis. s. p^o gra //
 tiam datam in sacramentis ex opere opato: non
 fuerat ante xpi incarnatōem. ¶ Item loquit^r de
 ecclesia prout dicit multitudinem fidelium no //
 ua lege gratie 7 nouis gratie sacramentis aduna
 tam. de qua ap^o. dicit ephe. v. q^o xps dilexit ec //
 clesiam 7 seipsum tradidit pro ea ut illam sāctifi
 caret mundans eam lauacro aque in vbo vite.
 De qua etiam dñs inquit petro. tu es petrus et
 super hāc petrā edificabo eccliam meā. a^o Dat. xvj
 Ecclia eniz in hac significatōe: nō fuit añ xpi icar
 natōem sed formata fuit profluētibus vndis aq
 7 sanguinis ex latere xpi dormientis prout habe
 tur expresse de summa trini. 7 si. catho. in clemē.
 ¶ Secūdu has acceptōes xpi eccle 7 cōiūctōis
 q^o sunt proprie 7 in cōi vsu loquendi doctorum:
 patet euidenter equocatio cōmissa in primis du
 obus magistri mathie sophismatibus in quib^o
 accipitur xps pro supposito filij dei. nō ut sub //

Euangelium.

sistit i natura humana: ⁊ ecclesia generaliter pro
quacunqꝫ fidelium congregatione: ⁊ coniunctō
pro vnione aīe ad deum per grām cōiter dictā.
¶ Quod autem dixit xpm eternaliter fuisse: sub
hoc intellectu quia filius est a p̄re vnctus pro //
ut vnctio significat cōicatōem per generatōem :
noua quedā adinuētio est ⁊ modus loquēdi pe
riculosus. nam ut scūs tho. notabiliter dicit con
tra gentiles li. iiij. ca. xxxiiij. nusqꝫ ante incarnati
onem dñi: scriptura noīat deum aut dei uerbū :
xpm. qm̄ xps vnctus interpretat. xps autē ihe //
sus: vnctus dicit spū scō prout btūs petrus ex
ponit act. x. Unde cum filius dei ab eterno non
sit vnctus spū scō quia sic spūs sanctus esset ma
ior filio vt sanctificans sanctificato. vel filius p
cederet a spiritu scō. vocādo improprie ⁊ abusi
ue vnctionem emanatōem quod est erroneum :
Sequitur qꝫ filius dei non fuerit proprie loquē
do xps ab eterno nisi fm̄ dei predestinatōem .
¶ Ad tertium quod est ex auctoritate magistri
⁊ doctorū li. iiij. dicit qꝫ ante peccatum utiqꝫ ue
rū est: matrimoniū fuisse sacramētū ut cōiter vi
citur. i. sacre rei signū. Non solum coniunctiōis
dei ad aīam vt arguēs minus subtiliter obiecit :
sed etiam coniunctionis xpi ad eccliam tempore
plenitudinis grē realiter fiende. fm̄ quem mo //
dum non negat scūs tho. m̄rimoniū ante pecca
tū fuisse sacramētū: sed expresse illud docet se //
cūda scōe. q. ij. ar. vij. quod sacramētū dicit p̄i
mū hoīem nō ignorasse. idē sentit. iiij. par. q. p̄i.
ar. iiij. Et multū exp̄sse. q. lxx. ar. ij. ad tertium. Et
tñ nō ideo sequit qꝫ m̄rimoniū vt ē sacramētū

noue legis: fuerit añ pctm̄. Certū ē. n. m̄rimoniū
 eē sacramētū noue legis vnū de septem sacramē
 tis ecclesie. Cū hoc teneat ecclā ⁊ ōriū dicere sit
 hereticū p capi. ad abolēdā de hereticis. ⁊ per
 cōsequēs q̄ institutōem habuit a xpo sicut ⁊ cete
 ra ecclē sacra. In q̄ acceptōe nō fuit realiter et in
 actu añ xpi incarnatōem al nō fuisset institutum
 a xpo. Et in hac significatōe loq̄t scūs tho. de
 sacramēto ubi in loco p̄allegato p̄ma scōde dicit
 matrimoniū in ueteri lege nō fuisse sacrm̄. Un̄ et
 iij. p. q. lxi. ar. ij. ad tertiū vtrūq̄ cōcedit. et q̄
 añ pctm̄ nō fuit sacrm̄. ⁊ q̄ fuit signū cōiūctiōis
 xpi ad ecclām. Inq̄t. n. sic. ¶ Ad tertiū dicēdum
 q̄ m̄rimoniū fuit institutū in statu innocētie nō
 fm̄ q̄ ē sacrm̄: sed fm̄ q̄ ē i officiū nature. ex cō
 sequēti tñ aliqd significabat futurū circa xpm̄ ⁊
 ecclām sicut ⁊ oīa alia in figura xpi p̄cesserunt.
 Hec scūs tho. adale ergo iēpte ⁊ sophistice ma
 gister math. impugat dictū sci tho. In quor̄ ap
 te m̄grō scoto aduersat cui⁹ doctrinā ip̄e colit q̄
 xxvj. di. iij. li. tenet q̄ m̄rimoniū añ pctm̄ nō fu
 it sacrm̄ p̄ p̄e loquēdo. Itē ⁊ postillatorē c⁹ se fa
 tet defensorē: nō minus q̄ scm̄ tho. reprehende
 re comprobāt. Nā sup illud ephe. v. Ego autēz
 dico in xpo ⁊ ecclā. sic ait postillator. licet enim
 filius dei patrē nō reliquerit q̄ sp̄ est in sinu pa
 tris vt dicit Jo. p̄mo: tñ fm̄ quādā apparētiā
 dicit̄ p̄rem reliquisse in q̄stū apparuit in mūdo
 visibilis in forma fui ad cōiūgēdū sibi ecclesiāz
 per m̄steriū incarnatōis ⁊ passiōis sue sicut sp̄o
 sam. Hec postillator. vbi cōiūctōem xpi ⁊ ecclie
 dixit fuisse per incarnatōem filij dei.

Circa capitulū. xxj.

¶ In ca. xxj. occasione illius uerbi. Hic ē heres. postillator mouet q̄onem vtrū iudei cognouerint ih̄m nazarenum eē xpm sibi promissum. In cuius absolutione recitat opinio nem que sancti tho. ē. iij. par. q. xlviij. articlo. v. scz q̄ in pplo iudeoz ij qui dicebantur minores vt layci ⁊ vulgares ea dūtaxat scientes que sunt de necessitate salutis: subtilia tñ scripturarū ⁊ pphetarum dicta ignorantes: non cognouerunt ih̄sum esse xpm prophetam in lege promissum. ea ratione quia scripturas ignorabant que de tēporis determinatione ⁊ de signis aduentus sui loquuntur. Sed maiores qui principes eorum dicebantur: cognouerunt eum esse prophetā a deo promissum ⁊ missum. quia cum scirent scripturas que de signis ⁊ tempore sui aduentus loquuntur: uidebant omnia in eo impleri que scripta erant. ipsum tamen esse deū nō cognouerūt. Un̄ ap^o. dixit p̄ma cor. ij. Si enī cognouissent nūq̄ dñm gl̄e crucifixissent. q̄si diceret. nūq̄ ei^o dñitatem cognouerunt. ¶ Hoc tñ secūdū postillator declinat ⁊ tenet q̄ maiores ac principes iudeoz cognouerunt xpm esse deum. ⁊ pbat illud s̄ p̄fitōem scī tho. tū qz iohānis. xv. xps ait. nūc autē uiderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū. quod autē uidet: manifeste cognoscitur. tū qz super illō q̄ dicit in hoc ca. Agricole videntes filiū dixerūt intra se. Hic est heres: Dicit hieronim^o. manifeste probat dñs his uerbis iudeorum principes

non per ignorantiam sed per inuidiam dei filiū crucifixisse. tum etiā per rōem. quia sicut scriptu re determinate loquunt de tpe aduēt⁹ xpi dan. ix. ⁊ de signis sui aduentus. gen. xlix. ⁊ de modo eius ueniedi in paupertate ⁊ humilitate. zacha. ix: ita expresse uel expressius loquuntur scriptu re prophetarum de eius diuinitate. ihere. xxiij. ecce dies ueniunt ⁊c. In qua auctoritate ubi po nitur dñs: habetur in hebreo nomen tethagra // maton. quod nullo mō pōt dici de alio nisi de deo uero. Unde cū ista auctoritas etiam fm do ctōres hebraicos exposita sit de xpo. sequit ipm esse uerum deum. ¶ Item esaye. ix. paruulus da tus est nobis ⁊c. Sequit. ⁊ uocabitur nomē ei⁹ admirabilis consiliarius. deus fortis. que aucto ritas etiam fm hebreos intelligitur de xpo in q̄ fit expressa mentio de eius diuinitate. Ex quib⁹ concludit postillator q̄ maiores de populo iu // deorum sicut habuerunt noticiam de tempore ⁊ signis aduentus xpi: ita noticiam per scripturas habuerunt de eius diuinitate. ⁊ sic dicit q̄ in p̄i cipio predicationis xpi: iudeorum maiores ve // ram de ipso habuerunt extimationem ⁊ in habi tu ⁊ in actu q̄. s. esset deus: sed cum incepit cōtra eos predicare: passionibus ire inuidie ⁊ ranco // ris excitati sunt contra eum. quibus passionib⁹ impediti ab actuali consideratione eius uerita // tis quam prius habuerāt de xpo: machinati sūt in eius mortē ad modum incontinentis qui pas sione concupiscibili absortus: elegit fornicari. quod alias nouit esse malum: ⁊ fugiendum. Hec postillator in summa. ¶ Que tamen reuera mo

Euangelium.

dicam scō tho. afferūt difficultatem. Nā ad p̄r
mas duas auctoritates ip̄e scūs tho. r̄ndet exp̄s
se. iij. par. loco p̄reallegato. Ad p̄mā q̄ in ea au
ctoritate. li. viderunt: nō refertur ad diuinitatez
neq; ad p̄sonā xp̄i: sed ad miracula que āte eos
fecerat. ex quib; q̄ eū nō cognoscerent filiū dei:
ex odio ⁊ inuidia p̄cessit. Unde ante illa uerba
p̄mittit si opera non fecissem que nemo alius fe
cit: peccatuz non haberent. Sequit̄ immediate.
nunc autem uiderunt. s. opera. vnde non dicitur
viderunt me. ⁊ ita auctoritas illa non facit p̄ p̄
te postillatoris. Ad secūdā r̄ndet q̄ principes iu
deorum in persona colonū dixerunt xp̄m eē he
redem: quia cognouerunt ip̄m eē xp̄m p̄missum
in lege. ⁊ eē filium dei. non per naturā: sed p̄ ex
cellentiam gr̄e singularis. nō enim poterant mē
te concipere q̄ crucifigerent eum si ip̄m eē filius
dei per naturam cognouerant. Nam vt bene vi
dit burgeñ. nullus in tantam deuenit insaniā: q̄
credat diuinam maiestatem in propria persona
supare. ¶ Ad rōem postillatoris r̄ndet burgeñ.
⁊ bene. q̄ q̄q; scripture sacre prophetarum que
mentionem exp̄ssam faciunt de diuinitate xp̄i
sint fm̄ verum intellectum satis euidentes fidei
bus ad eiusmodi misterium ostendendum: ex il
lis tamen non sumitur efficax argumētū ad hoc
q̄ principes iudeorum tale misterium de diuini
tate xp̄i cognouissent. quia hoc misterium in tm̄
capacitatem hūanā excedit: q̄ raro uel nūq; sine
auxilio dei speciali intelligi p̄ōt. Un̄ p̄missas au
ctoritates veteris testamenti maiores iudeoz va
rie poterant exponere non ualentes tantam excel

lentiam capere. nisi quibus diuina fiebat de eo
 reuelatio. poterant enim putare q̄ essent intelli //
 gende non s̄m propriam significatōem: sed simi
 litudinarie. sicut cum deus in sacra scriptura leo
 appellatur vel agnus aut lapis. Nec est simile
 quod postillator iducit de alijs xpi cōditōib⁹.
 vt de tempore ⁊ signis aduentus eius. de uirtuti
 bus ⁊ eius excellētia respectu alioꝝ pphetarū et
 filiū. Nā cognitio harū cōditionū: nō excedit
 cōem humane intelligētie capacitatē vt de se p̄z.
 ¶ Sed m̄gr math. hāc solutōem putat eē minus
 sufficientem dicens. q̄ vbi sacra scriptura plane
 dicit aliquid ad fidē ⁊ mores p̄tinens: ibi fides
 debet adhiberi prout dicit b̄t̄s augustinus. p̄
 de ci. dei. Unde cū sacra scriptura clare dicat p
 ut etiam a doctoribus hebreoꝝ exponit̄ xpm fo
 re deum: ei fides accomodāda ē. ⁊ per cōsequēs
 non erat necessaria specialis reuelatio apud do
 ctos ⁊ principes iudeoꝝ ad illud sciendū. sed
 sufficere potuit fides acquisita nō impedita per
 prauā volūtātē. ¶ Et preterea dicit ipse dissimi
 litudo inter noticiam de xpi diuinitate ⁊ notici
 am de tpe ⁊ signis ⁊ alijs cōditōibus aduēt⁹ xpi
 quā burgeñ. assignat: nō ualet. q̄ tēp⁹ aduent⁹
 xpi in scripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe
 ebdomadarū a danielē descriptarū: q̄ nō soluz
 apud hebreos: sed etiā apud catholicos docto
 res in expōne multa est diuersitas. Silr ⁊ alij pas
 sus sonātes tēpus aduēt⁹ xpi ab hebreis moder
 nis ⁊ antiquis corrupte exponunt. ergo nō pōt
 sumi ex scripturis argumentū efficax de aduentu
 xpi sicut nec de eius deitate. hec m̄gr mathias.

Euangelium.

Non nulla alia deducit contra burgeñ. que ce-
te digna essent reprehensione: nisi propositi nři
fuisset vt a principio pmissimus: ea p̄cise q̄ scūs
tho. docuit defendere ac probare. ¶ Dicim⁹ er-
go ad primam impugnatoem magistri mathie .
primo falsum eē q̄ sacra scriptura veteris testa-
mēti clare dicat xpm fore verū deū ita q̄ certitu-
dinem faciat euidentie. nec sit necessaria fides in-
fusa sed sufficiat fides acquisita prout ip̄e dicit.
Nam misteriiū incarnatōis xpi expressius ponit⁹
in nouo testamento q̄ in ueteri vt de se patet et
ab oībus concedit⁹. ⁊ tamen multi heretici totuz
nouum testamentum recipientes: illud pro suis
erroribus exponunt. ⁊ aliqui negant diuinitates
in xpo vt arrius. Aliqui ueram humanitatem si-
cut manicheus. Alij dicūt xpm nō habuisse ani-
mam intellectiuam vt appollinaris. Ex quibus
erroribus sequitur xpm non eē uerum deū ⁊ ho-
minem. ergo si predicti heretici exponebāt p se
nouum testamentū: multo magis iudei poterunt
pro se exponere scripturas ueteris testamēti i q̄
bus minus expresse misteriiū incarnationis hēt.
Sed ⁊ postillator cuius magister mathias se de-
fensorem predicat: expresse dicit hoc loco in fine
qōnis sue q̄ noticia quam iudei habuerunt per
scripturas prophetarum: non erat certa certitu-
dine euidentie. Tum q̄ talis certitudo per demō-
strationem habet. tum etiā quia prophetie pnt
multipliciter exponi. Et in disputatiōe sua quā
fecit vtrum ex scripturis receptis a iudeis possit
efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse de-
um ⁊ hoīem: manifeste tenet q̄ id probari non

pōt efficaci p̄batione. ita q̄ nullo mō possit eui
tari sine euidenti negatōe vel cōdictōe sacre scri
pture. Non ergo postillator uellet sic per magi
strū math. defendi. ⁊ cū dicit q̄ a doctorib⁹ he
breorū exponit per auctoritates scripture xpm
eē uerū deū ⁊ hoīem: dico q̄ eā expōem quidaz
speciali dei auxilio hūerūt magis q̄ ex ip̄a aucto
ritatū euidentia vñ ⁊ legentiū hmōi auctoritates:
alij uerū hūerunt intellectū: alij falsum. in quo
⁊ nō modica inuenit̄ uarietas. Ex quo seq̄t̄ fal
sum eē qđ secūdo dicit. s. q̄ apud doctos ⁊ prin
cipes iudeorū nō erat necessaria specialis reuela
tio ad sciēdū xpm esse deum ⁊ ē id q̄ ap⁹. di
cit p̄ma corin. ij. oculus nō uidit nec auris audi
uit nec in cor hoīs ascēdit q̄ preparauit de⁹ hijs
qui diligunt illum. nobis aut̄ reuelauit deus per
sp̄m suū. vñum enim eorū q̄ p̄parata sunt diligē
tibus deū: est cognitio misterij incarnatōnis fm̄
illud Jo. xviij. Hec ē uita eterna ut cognoscāt te
deū uerū ⁊ quē misisti ihesum xpm. Itē cō illud
Sap. ix. sensum autem tuū quis sciet nisi tu dede
ris sapientiā ⁊ miseris sp̄m tuū de altissimis: ⁊
iob. xxxij. inspiratio oīpotētis dat intelligētiā.
¶ Quod aut̄ vlt̄erius dicit magister mathi. ita
fuisse occultatum doctis iudeorū ex scripturis le
gis et p̄phetarū tēpus aduētus xpi quēadmo
dū ⁊ eius diuinitas: manifeste falsum ē. tū q̄ de
tpe ⁊ mō aduētus xpi: sunt auctoritates in uete
ri testamēto multū expresse i se ⁊ ex circūstātijs.
sicut p̄z plane gen. xlij. agei. ij. dan. ix. ⁊ alijs lo
cis. De diuinitate aut̄ xpi nō tā explicite habet̄
in scriptura ueteris testamēti. tum etiā q̄ ⁊ si de

xpi deitate tā exp̃sse ⁊ explicite loquerēt̃ aucto //
 ritates proph̃arū sicut de eius aduētū: tñ q2 mi
 steriū diuinitatis xpi excedit nō solū hūane s3 et
 angelice intelligentie capacitatē: ⁊ est miraculuz
 miraculorum: magis occultum esset hominibus
 ⁊ incomprehēibile etia3 doctis in scripturis: q̃
 tempus aduentus eius quod si explicite descri //
 batur: non excedit facultatē hominis naturales.
 ¶ Item falsum est q̃ de tpe aduētus xpi: nō ha
 bent exp̃ōes hebreoz vt ipse m̃gr dicit. sed et in
 hoc a suo postillatore recedit qui in disputatōe
 sua supra allegata circa tēpus aduētus xpi: reci //
 tat exp̃ōes hebreoz cōcludēs ex eis tēpus illud
 iā preteritū. ¶ Et preterea m̃gr math. non soluit
 sufficienter rōem burgeñ. s̃ opinionē postillato
 ris sumptā ex illa auctoritate h̃ capli. hic ē he
 res venite occidamus eū. Nā vt burgeñ. hic tan
 git ⁊ magis expresse prima Loz. ij. non valet di
 cere sicut hic soluit m̃gr math. q̃ ante crucifixio
 nem habuerunt docti iudeoz nōdum inuidia
 ⁊ odio excecati: veram extimatiōem de xpi deita
 te in vniuersali fm̃ quam dixerūt. hic ē heres. et
 tñ tpe crucifixiōis hūerūt falsam extimatiōem in
 particulari de eius deitate odio ⁊ inuidia deprā
 uati. Non enim hec solutio satisfacit: qm̃ pabo
 la euāgelica: manifeste loq̃t̃ de tpe crucifixiōis
 cū dicat. hic ē heres. venite occidam̃ eū. ¶ Itē
 nō satis appet qd̃ velit significare m̃gr mathias
 cum dicit. Iudeos ante crucifixionem habuiss̃ //
 se ueram extimatiōem in vniuersali de xpi deitate.
 sed q̃ extimatio p̃icularis. s. tpe crucifixiōis: fu
 erit impedita odio ⁊ inuidia. Nam si vocet exti //

matōem in vniuersali de xpi deitate. hāc. s. q. cri-
 stus eēt uel futurus eēt deus q̄cūq; hō in parti //
 culari diceretur xps: ccedimus. sed illud doctri-
 ne scī tho. nō aduersat. Negat. n. scūs tho. q. iu-
 dei cognouissent illum hoīem xpm quez oculis
 videbant in actu existentie inter eos conuersan-
 tem: esse deum cum essent odio ⁊ inuidia excecā-
 ti. sed non negat quin per scripturas propheta-
 rum: docti eorum habuissent noticiā deo inspi- //
 rante: q. xps quicunq; ille foret futurus esset de-
 us. Si autem appellet existimatiōem in vniuersa-
 li eam quaz iudei habuissent ante crucifixionem
 q. scz ille singularis homo xps quem actualiter
 ⁊ presentialiter uidebant inter se conuersantem
 esset deus ⁊ extimatiōem in particulari appellet
 ipsammet extimationem pro tempore crucifixo-
 nis quam dicit iudeos non habuisse: inepte ⁊ s̄
 omnia artis dialetice documenta loquitur. Non
 enim propositiones de eodem subiecto numero
 ⁊ predicato: variantur s̄m rōem vniuersalitatis
 ⁊ singularitatis: propterea q. diuersis tempori //
 bus ab intellectu aut formant̄ aut concipiunt̄:
 sed accipiūtur vniuersalitas ⁊ singularitas in p-
 positionibus: s̄m q. res subiecta abstrahitur vlt̄
 non abstrahitur ab indiuidualibus conditioni-
 bus. que diuersitas non fuit in existimatiōe aut
 apprehensione iudeorum de diuinitate xpi pro
 tempore crucifixionis xpi ⁊ ante crucifixionem.
 cum in vtroq; tempore: de eodem homine singu-
 lari prout pticulariter et indiuidualiter vide //
 bant eum actu existere et inter eos conuersari:
 habuerint existimationez suam. ¶ Ex q̄b⁹ oib⁹

Euangelium.

satis apparet q̄ rōes postillatoris s̄ sc̄m tho: sūt inualide ⁊ q̄ ualde inepte ⁊ minus sufficienter p̄ dicta magistri mathie probent̄. ⁊ per cōsequēs q̄ positio sancti tho. rationabilior ac uerior sit. q̄ forte diligentius considerans postillator p̄ma Corin. ij. super illud. Si enim cognouissent ⁊c. ad modum dicendi sancti tho. redire uidet̄. Inquit. n. ⁊ breuiter pōt repeti conclusio. s. q̄ periti iudeorum qui principes hic dicunt̄: cognouerunt ihesum nazarenum esse messiam in lege et prophetis promissum. quia uidebant prophetias de ipso impletas quantū ad tempus ⁊ locū ⁊ alias circumstantias. Sed quia cepit predicare contra vitia eorū publice: cognitio illa p̄ odiū ⁊ inuidiam contra xpm̄ insurgentem fuit in eis obscurata ⁊ ceperunt prophetias aliter interpretari. Hec postillator. In qua conclusione nullaz fecit mentionem de diuinitate xpi. p̄mo uidet̄ q̄ ea intentione hanc conclusionem uoluit repetere: ut ibi corrigeret quod ī hoc capitulo mathei dixerat de xpi diuinitate cognita a iudeis. nā alias: bene poterat transire in eo loco sine replicatione illius conclusionis. presertim quia ante cōclusionem subiunxerat. de hoc plenius dixi sup̄ xxi. ca. ad Nat. quod certe poterat ipm̄ excusare a tali reiteratione: nisi uoluisset ibi corrigere: que hic apud ad Natheum scripserat.

Circa euangelium Marci.
Capitulo quinto.

¶ ca. v. postillator mouet qñem si pps
fecerit miracula sola uirtute diuina. In cu
ius prosecutione recitat modum dicendi
qui communio est. q. s. virtus sancti viri opan
tis miracula: nō est aliqua uirtus permanēs per
modum habitus. sed per modum passionis trā
seuntis sicut ⁊ prophetia. Et inducit ad hoc ra
tionem que sancti tho. est in qñibus de pō. dei
q. vj. de miraculis ar. iij. quam etiā tangit secū //
da scōe. q. clxxviij. ar. pmo ad primū. quia si vir
tus facendi miracula in viris sanctis eet per mo
dum habitus pmanens: quotienscūq; uellēt mi
racula facerent. ¶ Hāc rōem postillator dicit in
ualidam inquiēs. Sed quicqd sit de cōclusionē:
ratio tñ non valet. qz sicut dictum est talis uirt⁹
operandi miracula non est principalis: sed tan
tum instrumentalis. Instrumentū autem opera
ri nō pōt q̄uis sit perfectū per formā suā: nisi
mouearur actualiter per manū artificis. sicut pa
tet q̄ securis non potest secare nisi per manū ar
tificis mouearur. ⁊ ideo dato q̄ talis uirtus sit
mansua: non potest tamen operari ad miracu //
la absq; motōe diuine uirtutis principaliter agē
tis. hec postillator. ¶ In quibus plane duplici
ter deficit quare ⁊ rō sci tho. in suo manet vigo
re. deficit primo quia vlr loquens dicit instru //
mentū q̄tūcūq; p formā sit perfectū: non posse
operari nisi tunc precise quādo a principali agē
te actualiter mouetur. hoc enim falsum est. Naz
seruus ut phs dicit in primo politi. instrumentū
est dñi sui ⁊ tñ agit vt instrumentum cum exeq̄t
preceptum eius cessante actuali motione dñi q̄ ē

impositio precepti. Item semen fm phos instru-
 mentum ē anime generantis. sed quia uirtutē ha-
 bet non transeuntem sed manentem a generante
 derelictā : agit disponendo ad animā geniti etiā
 post q̄ actu cessat motio actualis generantis q̄
 in seminis decisione consistit. Item herbe potio-
 nes emplastra ⁊ alie res medicinales iſtrumenta
 sunt secundum aliquem modum medicorum .
 sed propter uirtutes agendi quas habent pma-
 nentes: operantur ad sanitatis restitutōem cessā-
 te actuali medicorum motione que in talium re-
 rum applicatione consistit. ⁊ idem in multis hu-
 iusmodi instrumentis inuenitur. falsa ergo est il-
 la propositio postillatoris absolute ⁊ vniuersali-
 ter intellecta sicut ip̄e loq̄tur. ¶ Deficit secundo
 in illatione quam intendit. non .n. recte inferitur
 absolute ⁊ vniuersaliter. Instrumentum nō agit
 nisi actualiter moueatur a principali agente: er-
 go q̄tūcūq; perfectū sit per formā: non hēt in
 potestate sua agere cum uoluerit. Apparet ma-
 nifeste falsum. nam ministri sacramentorum iſtru-
 menta dei sunt in dispensandis sacramētis. ⁊ de-
 us principaliter ⁊ actualiter agit circa sacramen-
 torum collatōem. Sed quia sacerdos caractarez
 habet que est uirtus perfecta permanēs ⁊ immo-
 biliter se hīs per modum habitus q̄uis habit⁹
 non sit sed pō: potest quotiens uoluerit confi-
 cere debita materia p̄supposita. vnde ⁊ intentio
 agendi requiritur in ministro sacramentorū de
 necessitate. qđ nō eēt: si in eius ptāte non eēt cir-
 ca sacramenta agere. Item nec error qui in sacra-
 mentis accideret ministris imputaret: si sacmen-

torum dispensatio in eorum potestate non eēt .
 Item humanitas xpi instrumentum fuit diuini //
 tatis sed nephas est dicere q̄ per actiones suas
 ⁊ passiones: non meruerit homo xps nobis sa //
 lutem. meritum autem est fm actiones uel passi
 ones que sunt in ptate eius qui meret̄ . vnde qz
 naturalia in potestate nostra non sunt: ideo se //
 cundum phm naturalibus non meremur. Item
 viri iusti in actionibus suis instrumenta sūt spi
 ritus sancti. fm illud Rō. viij. quicunq; spiritu
 dei aguntur hij filij dei sunt. ⁊ tamen opatōes iu
 storum in potestate eorum sunt. alias non essent
 sibi meritorie. causa autem quare sunt in eorum
 potestate ē: quia spūs scūs mouet viros iustos
 dando eis uirtutem agendi permanentem p mo
 dum habitus. s. gratiaz ⁊ caritatem ⁊ dona sua .
 Unde qz magister sniarum. xviij. di. pmi li. fuit
 huius opinionis q̄ caritas non est aliquid crea
 tum in aia: sed q̄ motus dilectionis est a spiritu
 sancto nō mediāte aliquo habitu: cōiter a docto
 rib⁹ nō tenet̄ . Nā sic seq̄bat̄ q̄ mēs hūana eēt in
 actu dilectōis mota tm ⁊ nullo mō p̄cipiū talis
 act⁹ ⁊ p oīs q̄ act⁹ dilectōis nō eēt hōi volūta
 rius ac p hoc nec sibi meritori⁹ . qđ eēt erroneū .
C Et p̄terea ex diffinitōne habitus pz falsū q̄ si
 instrumētū aiatū aia rōnali p formā habitualez
 pfectū sit: non possit per eā agere quotiens uo
 luerit qm̄ habitus a commē. iij. de aia diffinitur
 quo quis agit cū uoluerit. Itēz aug⁹ . in li. de bo
 no coniugali diffinit. habitus est quo aliqd agi
 tur cū tēpus affuerit. Adale ergo ifert postillator
 absolute ⁊ vlr loquēdo q̄ instrumētū q̄tūcūq;

Euangelium.

perfectū p formam: nō hēt in prāte sua agere. de
buit enim ⁊ de instrumēto ⁊ de forma quā par //
ticipat ad agendū distinguere. ⁊ tunc uerissimā
ac ualidam inuenisset rōem sci tho. Uerum q
principalis agentis quod deus est: actualis mo
tio requiritur ad actionem cuiusuis instrumen
ti. sed hoc est propter totalem ⁊ vniuersalem ra
tionem causalitatis ⁊ influentiā cōtinuam quaz
habet respectu omnium creaturarum. ⁊ nō soluz
respectu eoz que proprie sunt instrumenta. Cū
nō requirit motio dei actualis ad actōem oīs in
strumēti sui vlr loquēdo in qstū instrumētū ē p
prie ⁊ stricte acceptū put ab alijs agētibus di //
stinguitur: sed in qstū est agens creatū. Nullū enī
agens creatū nec celū nec angelus (que tñ nō cō
sueuerunt appellari stricte ⁊ proprie instrumen
ta) agere pōt sine actuali dei influētia ⁊ motione
prout pulcre deducit scūs tho. in de pō. dei. q.
iij. ar. viij. Sed propterea nō tollitur libertas ar
bitrij in agendo agētibus per intellectum ⁊ per
fectis fm formam habitualem que sit principiū
agendi cum uoluerint. in quo postillator decep
tus est. ⁊ hui⁹ ratio est: quia motio diuina que
ad agendum requiritur: nunq̃ deest. ⁊ ita si po //
natur agens intellectuale perfectum per formam
habitualemente que sit principium agendi: in prāte
sua habebit agere. Certū est enim q sine actuali
dei motione nullam homo potest habere opera
tionē. cum deus operetur in omni operāte. Cū
ysa. xlvj. dī. omnia opa nra opatus es in nobis
dñe. Sed hoc nō obstante: dictum ē Eccl. xv. de
us ab initio constituit hoīem ⁊ reliquit illum in

manu consilij sui. ⁊ infra. Ante hominem vita et mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabit illi. Instantia autem postillatoris tenet de instrumento inanimato precise. ⁊ quod nō hēt uirtutē agendi immanentem.

Circa Euāgeliū Luce Ca. ij.

In circa euangelium Luce in ca. ij. postillator recitat duas opiniones de scia hūa // na xpi. vna ē q̄ in xpo fuerit habitualis scia acquisita experimētalis q̄ accipitur per operationem sensuum ⁊ illustrationum intellectus agētis. In qua scientia xps profecit per processum etatis. Et hec positio ē sancti tho. iij. par. q. ix. arti. iij. ⁊ q. xij. ar. ij. Alia opinio est q̄ xps in tali scientia nō pfecit s̄m habitū ⁊ s̄m se. sed solū q̄tū ad ostensionem in effectū. qz. s. scientiam suā aut sapientiam magis ac magis ostendebat s̄m processum etatis ⁊ beneplacitū suū. ac prout nostre saluti expediebat. Et pro ista opinioe arguit postillator ad quam ipse uidetur declinare. qz duo habitus eiusdem rationis: non possunt eē simul in eodem intellectu. sed in xpo ponitur sciētia infusa. que non ē alterius rōis a scientia acquisita cum se extendat ad omnia ad que scientia experimētalis ⁊ acquisita s̄m ponentes eam: ergo r̄c. Probat illud per exemplum. quia oculus miraculose datus: eiusdem rationis est cum oculo dato uel generato per naturā. eo q̄ sunt circa idem obiectum. ¶ Soluit cōsequēter motiuum prime

Euangelium.

opinionis dicēs q̄ nec p̄pterea intellectus agēs
in p̄po fuit ociosus. quia operatio intellect⁹ agē
tis non solum est necessaria in abstractione spe
cierum intelligibilium: sed etiam in consideratō
ne s̄m habitum scientie prius acquisite in q̄ non
abstrahit de nouo spēs. hec postillator. ¶ Ad
que burgeñ. rñdet. p̄mo ad rōem q̄ habit⁹ sci
entie infuse non est idem specie cū habitu sciētie
acquisite etiam si sint de eodem ⁊ circa idē ob
iectum. qm̄ habitus non solū distinguuntur s̄m
obiecta: sed etiam s̄m principia actiua taliū ha
bituū seu dispositionū put scūs tho. dicit p̄ma
secūde. q. liiij. ar. ij. Et inde ē q̄ habit⁹ sciarū di
uersificāt nō solū s̄m diuersitatē obiectoz: s; eti
am s̄m diuersa media q̄b⁹ demōstrāt cōclusiōes
īparum sciarū. sicut habit⁹ scie astrologie de ro
tūditate terre q̄ demōstrāt p̄ media mathemati
ca: ali⁹ ē ab habitu scie naturalis de eadē rotun
ditate terre q̄ p̄ mediū naturale demōstrāt. Cū
cū p̄cipiū actiuū habit⁹ scie acq̄site sit lumē na
turale intellectu agētis. p̄cipiū uero actiuū hī
scie ifuse sit lumē sup̄naturale: seq̄t q̄ tales duo
hītus sunt diuersarū rōnū. ⁊ sic p̄nt eē s̄l i eodē
intellectu. ¶ Rñdet cōsequēter ad exēplū i ductū
q̄ non est simile. quia res naturales distinguūt
specie s̄m principia intrinseca tātū precipue s̄m
formam. non s̄m principia extrinseca. Nā ignis
generatus ex alio igne: idē est specie cū igne ge
nerato ex reflexione radiorū solarium eo q̄ for
ma specifica vtriusq; ignis: est eadem licet causa
efficiens sit diuersa. sed in habitibus: differētia
specifica accipitur s̄m principium extrinsecū ut

ē principium efficiens sicut etiam diuersificatur
 fm obiectū quod ē extrinsecū. Sic rñdet burgeñ.
C Sz q: in dictis ei⁹ aliq sunt dubia ⁊ extra mē
 tē sci thome: melius ⁊ planius dicitur sicut scūs
 thomas respondet ad simile argumētū pma secū
 de. q. lxiij. ar. vlti. Erat enim argumētū tertio lo
 co. virtus acquisita ⁊ virtus infusa differūt fm
 illud q ē immediate a deo factū: ⁊ a creatura. sed
 idē ē specie hō quē deus formauit ⁊ quē generat
 natura: ⁊ oculus quē ceco nato dedit ⁊ quē vir
 tus formatiua causat: ergo videt q ē eadē uirt⁹
 infusa ⁊ acq̄sita. Ecce argumētū. Seq̄t rñsio. Ad
 tertiū dicēdū q oculū ceci nati: deus fecit ad eū
 dē actum ad quē formāt alij oculi fm naturā. ⁊
 ideo fuit eiusdē spēi. ⁊ eadē rōe eēt si deus vellet
 miraculose causare in homine vtutes quales ac
 quiruntur ex actibus. sed ita nō est in proposi //
 to. Nec scūs tho. Declarauerat nō eē ita circa v
 tutes infusas ⁊ acquisitas in corpore eiusdez ar
 ticuli. **C** Similiter dico in casu nro q sciētia aīe
 ppi infusa a deo ⁊ acquisita: non fuerunt eiusdē
 rationis cum non essent circa idem obiectū ppi
 ⁊ adequatū. neq; circa eundem actū. Nam p ha
 bitum scie infuse: aīa ppi habuit cognitiōem nō
 solū oīm rerū quecūq; ptinent ad scias hūanas:
 sed etiam omnium eoz que per reuelatiōem diui
 nā hoībuz innotescūt. Itē cognouit omnia sin //
 gularia presentia preterita ⁊ futura. Itē ⁊ eēntias
 substātiarū sepatarū p modū quo nate sūt cog
 nosci ab aīa sepatata prout scūs tho. deducit. iij.
 par. q. xj. ar. pmo. p hitū uero scie acq̄site: eoz
 p̄cise hūit cognitiōem: q lūine naturali itellcūs a

gentis ab hoīe cognosci possunt. Item cognitio per primū habitum infusum: poterat esse sine cōuersione ad fantasmata. per scientiam uero acq̄ sitam: non sine huiusmodi conuersione. nec etiā eiusdem rationis fuerunt in xpo species intelligibiles infuse ⁊ acquisite neq; per media eiusdem rationis vtraq; scientia que proprie dicitur noticiam conclusionis: deducebat. cum species infuse fuerit in maiori vniuersalitate ⁊ abstractiōe et minus cōtracte q̄ acq̄site ⁊ maioris virtutis. ut pote ad plura scibilia se extēdentes. vnde consequens est q̄ neq; habitus scientie infuse in xpo fuerit eiusdem rationis cum habitu scientie acq̄site. quēadmodū q; spēs inate q̄b⁹ āgeli itelligunt sunt alteri⁹ rōis a spēbus nostri intellect⁹ cū sint magis vles ⁊ simpliciores ac magis capaces. ⁊ similiter media per que sciētia in eis hēt: ideo ⁊ scientia angelorū alterius rōis ē a sciētis humanis quāuis scientia angelorum sit circa obiecta oīa circa q̄ sciētie hūane uersant. nō tñ adeq̄te sed superexcedenter. nā per pauciores species cognoscit intellectus angelicus eadē cognosci // bilia: q̄ intellectus hūanus ⁊ p media min⁹ contracta. sicut si grā exēpli dicamus q̄ per ipaz spāciem entis ⁊ per media quibus cōcludūt pprie entis passionēs in q̄tum ens: cognoscat angel⁹ ⁊ habeat scientiā non solum entis in sui communitate ⁊ eorū q̄ cōsequūt ens in q̄tum ens: s; etiā hēat entis mobilis sciām circa quod naturalis phia versat. aut si p unā formā animalis ⁊ p media quib⁹ de animali in q̄tū animal hēt sciētia: om̄s animalium species cognoscat. q̄s intellect⁹

hominis nō nisi per multas species ⁊ p diuersa media cognoscit. ¶ Ex qbus pz q nullius efficacie sit instātia mgi math. sumpta ex auctoritate phi. iij. de aīa. secant scie quēadmodum ⁊ res. Nam loquit phs de rebus fm rōem formālē earū in qstū sunt scibiles fm quē modū nō fuit sciētia infusa xpi circa eadē obiecta circa q fuerat sciētia acq̄sita. nā cū scia infusa in xpo fuerit per species innatas sicut in angelis: seq̄t q fuerit p spēs pauciores simpliciores ⁊ magis vniuersa // les ac etiā per media magis simplicia ⁊ min⁹ cōtracta q̄ scia eius acq̄sita q hētur p spēs accep// tas a sensibilib⁹. ac p hoc per media alterius rōnis qstū ad scibilitatem. nam maior ⁊ minor simplicitas vniuersalitas ⁊ cōtractio medioꝝ ⁊ p̄cipioꝝ demonstrationis: variant eorum rōes formalem. sicut patet in demonstratione methaphisica ⁊ naturali. ⁊ patuit supra de scientia angeloz ⁊ nostra circa easdem res. quemadmodum etiam ⁊ circa uirtutes productiuas rerū inuenitur. Nam quia ratio formalis uirtutis generatiue aut productiue leonis in sole simplicior ē ⁊ minus contracta atq̄ capacior q̄ ratio formalis uirtutis generatiue in leone generante: ideo uirtus ipsa in sole ⁊ leone non est eiusdem rationis q̄uis ad eundem effectum concurrāt. vnde sol ⁊ leo in generatione leonis: agentia sunt non vniuoca. ¶ Ex quibus infertur q ratio formalis pprij ⁊ adequati obiecti scientie xpi infuse: fuerit vniuersalior. simplicior. ⁊ maioris capacitatis q̄ ratio formalis pprij ⁊ adequati obiecti scientie acq̄site. ⁊ per cōsequens q fuerit alte

Euangelium.

rius rationis. probatur hoc quoniam formalis ratio obiecti scibilis in q̄tum est scibile: sumit̃ ex principijs per que scitur prout habetur ex dictis phi primo posterior̃ in ca. certior̃ autem scientia r̄c.. Ergo ubi media demonstrationis que sunt principia scientie alterius rationis sunt: et ipsa scientia et ratio formalis proprijs et adequati obiecti alterius erit r̄ois. qđ et expresse phs dicit in ca. allegato in. §. altera autem scia ē ab altera r̄c. ¶ Ex supradictis plane constat qđ r̄o postillatoris in proposito nostro nullius fuerit momenti. cum presupponat eiusdem rationis fuisse habitum scientie infuse et habitum scientie acq̃site in xpo. quod tamen falsum esse diffuse probatum est. Sed nec r̄nsio eius ad motuum sancti the. efficaciam hēt. tum quia ut burgeñ. tangit magnum inconueniens est qđ aliq̃ naturalis actio humane nature et q̃ principalior est intellectus agentis. s. sp̄rū intelligibiliū abstractō: de fuerit aīe xpi. Lū etiā qđ ip̄a postillatoris r̄nsio: manifeste se ipsam destruit. probatur hoc qm̃ operatio intellectus agentis que ē necessaria ī cōsideratione s̄m habitum scientie prius acquisite: necessario presupponit opatōem eius p̄mā. q̃ cōsistit in sp̄rū intelligibiliū abstractōe. Nā sine hac non fit in intellectu possibili habit⁹ scientie acquisite prout hēri potest ex. iij. de anima Et per consequens nec ē cōsideratio s̄m habitū huiusmodi. Unde cum r̄nsio illa concedat nō fuisse in xpo opatōem intellectu agentis primā que consistit in specierū intelligibiliū abstractō: ne: necesse hēt concedere qđ neq; in eo fuerit ope

ratio intellectus agēis que est in cōsideratiōe sūm
habitum scientie acquisite. quod tamen negat.
vnde patet q̄ se ipsam destruit ea responsio.

¶ Et preterea si in xpo fuit consideratio secun-
dum habitum scientie acquisite prius vt in re-
sponsione concedit postillator: ergo fuit in cri-
sto habitus scientie acquisite. quod tamen ipse
pretendit negare. Quare uidetur plane q̄ pro-
priam uocem ignorauerit. Auctoritas autem san-
cti thome quam primo loco burgen. induxit. q̄
scilicet habitus distinguūtur secundum diuersa
principia actiua: non est ad propositum. quia il-
la distinctio accipitur secundum communē ha-
bituum rationem in quantum scilicet forme sūt
producte ex similib⁹ agētibus. eo q̄ omne agēs
facit simile secundum speciem. non autem acci-
pitur illa distinctio secundum propriam habi-
tuum rationem in quantum habitus sunt. secun-
dum quam considerationem disputatur in pro-
posito de habitu scientie infuse in xpo ⁊ acqui-
site. quare argumentatio magistri mathie con-
tra distinctionem habituum datam a burgen. se-
cundum diuersa principia effectiua: non tangit
sanctum thomam. ¶ Sed contra id quod san-
ctus thomas dicit in loco allegato per burgen.
in responsione ad secundum scilicet q̄ quia per
aliud medium demonstrat naturalis ⁊ per aliud
astrologus: ideo habitus naturalis sciētie ⁊ ha-
bitus astrologie diuersificantur: arguit magi-
ster mathias dicens q̄ illud improbet p̄hs p̄mo
posterior in ca. augentur autē nō p̄ media. nā ut
ipse mgr dicit. ex illo textu hētur q̄ demōstratio

non uariat p media. sed in post uel latus subfu
mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ipe qđ adducit de
medijs mathematico ⁊ naturali. nā si eadē cōclu
sio pbat per diuersa media: ex hoc nō uariatur
sciētia. qz manet eadē cōclusio q̄uis diuersimo
de pbata. sicut si eadē cōclusio. s. deus est vnus
pbarer rōe ⁊ auctozitate sacre scripture: vnū eēt
p̄ncipiū creditū. aliud aut̄ ratiocinatiū. eadez
tñ eēt sciētia illius cōclusionis. q̄uis nō idē p̄
cipiū. vñ in talib⁹ bñ diuersificat intellect⁹ sed
nō sciētia. qz itellcūs ē p̄ncipioz: sciētia uero cō
clusionū. ¶ Infert ultimo q opinio burgeñ. et
sci tho. est s̄ augustinū. iij. de trinita. ⁊ bñ ābro
sij de incarnatōe uerbi. quoz snia ē q differētia
originis nō diuersificat speciē. ⁊ ponūt exēplum
de hoīe creato ⁊ generato q sūt eiusdem speciei.
hec mgt̄ mat. ¶ In qbus p certo salua pace dix
erim nō satis erudite locut⁹ ē de posteriorz ana
leticoz documentis. Un̄ ad p̄mā argumentatōez
dicit q in textu p̄hi quē allegauit falsum ac pue
rilē hūit intellectū. Nā p̄hs ibi nullā de differen
tia aut diuersitate specifica uel generica demon
strationū facit mētionē. neqz cōpat diuersas de
monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi
ma demōstratione in qua p̄pā passio pbat de
subiecto p̄po ⁊ adeqto: dicit q talis demōstra
tio non augetur per media. est dicere q non sūt
multa media per que multe demōstratiōes potif
sime fiāt quibus vna ⁊ eadē p̄pā passio de p̄po
⁊ adeqto subiecto demōstret. Nō enim risibile
pōt per multa media duplici aut pluri demōstra
tione potissima demōstrari de hoīe. sed vna tñ

et per unū mediū . Qui⁹ rō ē qm mediū i demon
 stratiōe potissima: est propria diffinitio. vt dī. is.
 posterior. Sed vni⁹ rei vna tm ē diffinitio ppa
 et cōpleta. ergo et vna dūtaxat erit potissima de//
 monstratio per quā vna ppa passio de subiecto
 adequato pbat neq; etiam in post uel lat⁹ sub
 sumēdo: augēt demonstratiōes potissime de eadē
 passione. sed virtute vni⁹ medijs demonstrāt plu
 res cōclusiones. quarū tm sola prima ē ppter qd
 et potissima. alie uero sunt pticulares. ¶ p3 ergo
 q male intellexerit magister math. lram phi cuz
 longe valde sit sensus illius a pposito nro . Nō
 enim poterat phs dicere q fm diuersitatē medi
 orū non diuersificarentur demonstratiōes. et p cō//
 sequens habitus sciarū cū ipse expresse dicat se
 cūdo posterior in ca. pmo mediū eē cām demō
 strationis et q omnis questio vere scibilis: sit q
 stio medijs quo habito cessat omnis questio. et
 q tota uirtus demonstrationis sit in medio. qd
 dicit ppter quid: ipse phs inquit in plurib⁹ lo
 cis primi et secūdi posterior. ¶ Itē media demō
 strationū diffinitōes sunt prout dī secūdo poste
 rior. S3 diffinitōes totā cām dicūt demonstratio
 nū quibus passionēs de subiectis pbāt put ibi
 dem phs ait. ¶ Inepte ergo et cōtra pīcipale ar
 tis resolutorie fundamētū: negat mgr math. de//
 monstratiōes uariari per media. vnde et in primo
 posterior pbat phs q si media sunt infinita: et
 demonstratio procedit in ifinitū. et si media sunt
 nccia: q cōclusiones necessarie erūt. ita q tō rō de
 monstratiōis: ex medijs ipis accipit. ¶ Ad secun
 dā eius instāciā dī q in exēplo dato de medijs

mathematico ⁊ nāli: eadē conclusio materialiter
 pbat p diuersa media. sed nō eadē cōclusio for
 maliter. i. in q̄tū scibilis: pmo fm formalē rōez:
 diuersa ē cōclusio. Nā terrā ē rotūdā aliā rōem
 scibilitatis hēt cū demōstrat p mediū mathema
 ticū ⁊ aliā cū p mediū naturale pbat. Nā pma
 rō accipit fm p̄cipia q̄titatis: secunda uero p
 p̄cipia motus uel entis mobilis. ergo terram ē
 rotūdā: aliud scibile ē formaliter loquēdo cū de
 mōstrat p mediū naturale: ⁊ aliud cū p mediū
 mathematicū demōstrat q̄uis una sit conclusio
 materialiter. ⁊ ita nō ad vnā sed ad diuersas sciē
 tias ptinet. Nam vnitas. idētitas. aut diuersitas
 sciarū nō accipit ex vnitate. idētitate. uel diuersi
 tate materiali obiectoz: sed a formali q̄ ē rō scibi
 lis in q̄tū scibile prout pulcre deducit scūs tho
 mas in scripto sup boetiū de trini. lectiōe. iij. q.
 pma ar. pmo. ⁊ sup p̄mū posterior in ca. certior
 aut ⁊c. Itē sup p̄mū phis. in p̄cipio. Un q̄tū //
 cūq; scibilia sint diuersa materialiter. dū tñ cōue
 niāt in vna rōe formali scibilis in q̄tū scibile: ad
 eandē sciām ptinēt. sicut uoces hūane multū dif
 ferunt a uocibus inanimatorū corporū. sed quia
 conueniunt in vna rōe formali scibilis fm conso
 nantiam: eadem est scientia que de vtrisq; consi
 derat. ⁊ econtra si idem obiectum scibile sit ma //
 terialiter dum tamen hēat diuersas rōes forma //
 les scibilis in q̄tum scibile: ad diuersas scientias
 ptinebit formaliter loquēdo. q; in q̄tū scibile:
 nō vnū est obiectū sed duo. sicut corpus mathe
 maticū ⁊ naturale idē sūt materialr. s. subiecto.
 sed q; diuersa sunt scibilia: ad diuersas sciās pti

nēt. ¶ Ad exemplū quod mgr̃ math. inducit de
 hac cōclusiōe deus est vnus: simili mō dicendū
 est q̃ ipsa eadem conclusio materialiter probari
 potest ⁊ ratione ⁊ auctoritate. sed nō ipsa eadem
 formaliter. Nam aliaz rōem formalem cognosci
 bilitatis habet probata per auctoritatem sacre
 scripture. quia scilicet rationem crediti ⁊ ratio //
 nem non visi seu non apparentis. ⁊ aliam ratio //
 nem formalem habet cum per rationem demon
 stratiue probatur. nam sic habet rationem scibi
 lis. visi. ⁊ apparentis. ⁊ q̃ iste due rationes sint
 formaliter diuerse: patet. quoniam se inuicem ex
 cludunt ab eodem subiecto. Ratio enim scibilis
 in quantum est visi ⁊ apparentis: excludit ab eo
 dem subiecto rationem formalem crediti per fi //
 dem que est ratio non visi ⁊ non apparētis que
 se habet ad primam. vt priuatio. Non enim est
 possibile qđ de eodem secundū idem: vnus idē
 hō habeat simul fidem ⁊ scientiam. prout sanct⁹
 tho. docet. iij. sententiarum di. xxiij. q. ij. arti. ij.
 subar. ij. ⁊ secūda secūde. q. p̃ma ar. ij. Et de ueri
 tate. q. xiiij. ar. ix. ¶ Quod aut̃ ultimo dicit mgr̃
 mathias q̃ principijs demonstrationis existi
 bus pluribus manet eadem conclusio: non satis
 docte dictum est. est enim expresse contra p̃lm
 p̃mo posteri. prout supra allegatum est in ca. cer
 tio: autem ⁊c. Et sunt hec uerba eius. altera au //
 tem scientia est ab altera: quarumcunq; princi //
 pia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. ¶ Ad au
 ctoritatē ambrosij ⁊ augustini ex r̃nsione ad pri
 mam argumentatōem: patet quid dicendum ē.
 nā nō ē simile prout scūs tho. dicit p̃ma scde. Et

Euangelium.

ibi allegatū est de diuerso mō originis in aliqua natura. vt de hoīe creato ⁊ generato: ⁊ de diuerso mō sciēdi aut demōstrādi. Nam p vtrūq; modū originis pducit eadē natura specifica ⁊ ad eundē modū essendi. ⁊ ad eosdem act⁹. qđ nō ē in pposito. Nā p diuersa p̄cipia sciēdi: alia et alia rō formalis scibilis accipit vt ex supradictis patet.

Circa Euāgeliū Johānis Cap. xiiij.

Circa euāgeliū Johānis in ca. xiiij. burgen allegat sc̄m tho. p̄ma secūde. q. cxiij. ar. iiij. dicētē q in veteri lege q̄ erat lex seruitutis nō dabāt cōsilia: sed tm̄ p̄cepta q̄ necessitatē importāt. ¶ Cōtra hoc arguit mgr math. ex l̄ra ueteris testamēti vt dicit q; puerb. p̄mo dī. Desperistis om̄e cōsiliū meū. Et ca. iij. custodi legem atq; cōsilia rē. Ex quib⁹ videt sibi q in veteri lege data fuerint cōsilia. ¶ Sed certe rudimō accepit mgr math. nomē cōsiliij in uerbis sancti tho. vel obiectio sua tentatiua est solā habēs apparētiā. Consiliū enim in p̄missis auctoritatibus ⁊ alijs ueteris testamēti: accipit largo modo p quacūq; p̄suasione aut monitōne q̄ cōiter ordinat ad vite hūane cōsuetudines ⁊ hominū prouidentia ac cōuersatiōem circa res agendas. s̄m quē modū diuinū etiā p̄ceptū ab equali uel inferiori ppositū: consiliū appellari pōt. s; sc̄s tho. loquit de cōsilijs s̄m p̄pam ⁊ strictam acceptōem prout se habēt ex additione ad p̄cepta dei q; s. dāt de actib⁹ superogatiōis ordinatib⁹

ad perfectiōem vite spūalis q̄ consistit in pfectio
ne caritatis dei ⁊ p̄mi ad quā nō oēs tenent q̄
liter apo⁹. accepit cōsiliū p̄ma Corin. viij. cū vi //
xit. De virginib⁹ autē p̄ceptū dñi nō habeo: cō
siliū autē do. dant. n. hmoi cōsilia de illis q̄ sunt
via ad p̄fctm gradū caritatis q̄ hēri pōt in via. sicut
de p̄fctā paup̄tate. castitate. ⁊ obediētia p̄p̄t
p̄m. sub quo mō cōsilioz cadūt generalr illa su
perogatiōis opa: q̄ voto suscepta p̄petuo: statū
perfectiōis cōstituūt. hmoi. n. cōsilia in ueteri te //
stamēto data nō sunt. q̄ ut ap⁹. inq̄t hebre. vij.
nihil ad p̄fctū adduxit lex. Cū sup illud. Si uis
p̄fct⁹ eē rē. aDat. xix: dicit interlinearis. ecce cō
tēplatiua q̄ ad euāgeliū ptinet. idē dicit glo. ra //
b a. ait enī. ecce duas uitas hōib⁹ p̄positas au
dimus. actiaz ad quā ptinet. nō occides ⁊ cetera
legis mādāta. ⁊ cōtēplatiuā ad quā pertinet. Si
uis p̄fct⁹ eē. actia: ad legē ptinet. cōtēplatiua:
ad euāgeliū. Hec glo. p̄z ergo q̄ obiectio magi //
stri math. nō ē ad p̄positū sancti tho. sed et po
stillator suus plane obsistit dicēs mat. v. p̄p̄z ad
didisse ad p̄cepta ueteris legis: cōsilia. exponēs
illud. non ueni soluere legem rē.

Circa epistolam ad Ro. ca. v.

In ca. v. eple Rō. cū burgeñ. 3 postillato
rem diceret peccatum originale nō eē pu
rā p̄uatōem. sed habitū corruptū: Indux
it ad illud auctoritatē sancti tho. p̄ma secūde. q.
lxxxij. ar. p̄mo id exp̄sse dicētis in solutiōe. ad p̄i
mū. Cōtra quē modū dicēdi mgr̄ mat. arguit.

Epistola.

primo q² oē positiuū ē effectiē a deo. Si igit^r peccatū originale ē tale positiuū: erit effectiē a deo. cōclusio falsa: ergo aliq² pmissarū. non maior. q² ab oībus cōcessa. igit^r minor. falsitas cōclusiōis pbat^r. nā si de² effectiē pducit aliqd positiuum ad pctm originale ptinēs: aut pducit illud concurrēte cā scōa: aut nō. secūdū nō p^t dari q² in causato a solo deo: nulla ē obliq²tas vitiosa. In pctō aut^m originali ē morb² corruptio ⁊ obliquit²as. igit^r a solo deo effectiē pducī nō p^t. Nec primū p^t dari q² in hmōi pductōe: nō cōcurrit primus parēs. q² eo nō ex²te: nihilomin² cōcurrit pctm originale. nec primus parens eadē rōe. Si aut^m cōcurrere d^r d^rhens: tūc poti² ē dicēdū actuale q² originale. ¶ Cōfirmat^r dicit ipse q² nihil in differens ad statū culpe ⁊ grē ymo vtriq² statui cōpossibile: pōt eē pctm originale sed fomes. q² litas morbida. corrup² habit². q²litercūq² noietur ex quo osurgit rebellio viriū aīe: ē vtriq² statui predicto cōpossibilis. igit^r talis hitus confictus non ē pctm originale. a² Maior pbat^r q² peccatum originale nō stat cū grā. ymo constituit filios ire. a² Minor p² q² paulus ap². ex²is in gratia infra ca. vij. ⁊ gala. v. de huiusmodi qualitātib² sibi adherentibus ⁊ eum collaphizantibus facit querelas ⁊ petit absolui ⁊c. Est ergo peccatum originale pura priuatio per ansel. ⁊ alios sic de scripta. Peccatum originale est quedam carētia iusticie originalis cū debito hūdi eā. sic q² deb²tū hūdi: sit formale in descriptōe illa. Nec mgt^r math. ¶ Sed ad ista responder^r. Ad primū cōcedit^r p²ma cōsequētia nec cōclusio ei² ē falsa vt ar

Ad Romanos.

quē dicit. Et ad pbatōem sue falsitatis dico q̄
illud positiuū qđ in pctō originali includit̃ tan-
q̃ materiale: effectiue producit̃ a deo q̃tū ad id
quod h̃z entitatis cōcurrētib⁹ causis secūdis q̃
cause sūt originis hoīs pctm originale ōhētis. ē
enī māle in pctō originali q̃tū ad id qđ h̃z enti-
tatis positiue ⁊ realitatis: dispō qđā viriū aīe in
cōpatōe ad act⁹ suos. quod aut̃ h̃z talis disposi-
tio corruptōis obliq̃tatis ⁊ descūs (ṽr. n. hitus
corruptus aut inordinata dispō) est nō a deo ni-
si per accūs tanq̃ a remouente prohibens sed a
cā secūda defectuosa. s. a uolūtate inordinata p̃
mi parentis ⁊ a natura infecta ⁊ deficiente q̃ per
viciatam originem ab adam per p̃ximos parē-
tes traducitur. Unde ⁊ primus parens mediate
⁊ p̃m⁹ parēs imediate: cōcurrūt ad pductōē
talis habitus corrupti. i. abilitatis ⁊ inordinate
dispositionis eo mō quo huiusmodi corrupte
dispōni ouenit p̃duci. Nā sicut nō ē ens p̃ se sub-
sistēs: ita nec per se producit̃ sed ad pductio-
nē alterius. s. nature humane infecte. ¶ Nec ua-
let improbatio huius q̃ ⁊ si p̃m⁹ parēs actu nō
existat in se ⁊ p̃sonaliter: nec isto mō cōcurrat ad
traductiōem peccati originalis: existit tamen et
concurrit uirtute tanq̃ prima causa in fieri. cō-
currētibus inter medijs parentib⁹ qui ab eo de-
scendunt ⁊ naturam ac uirtutem generatiuā ab
eo acceperunt sicut a principio ⁊ cā productiua.
qua uirtute: ex cōsequēti pctm originale tradu-
cit̃ in puero nato. quicquid enī ē cā cause: cau-
sa est causati. Unde falsum est q̃ non existen-
te primo parente neq̃ in se neq̃ in suo effectū

Epistola.

uel uirtute aut natura ab eo deriuata: peccatum originale cōtrahat. Et cū dicit arguens q̄ neq̄ parens primus existit. s. in se. cum puer nat⁹ cōtrahit pctm originale: dico q̄ ⁊ si illud def⁹ ut in postumis: existit tñ ⁊ cōcurrit mediāte. s. uirtute generatiua ab eo cū semie decisa. Et hoc sufficit ad illud qđ p̄cipiū ē ⁊ cā in fieri qualiter se habent parētes p̄imi ⁊ remoti in generatōe prolis ⁊ peccati originalis traductōne. Un̄ si argumētū m̄gfi math. ualeret: sequeretur q̄ neq̄ prim⁹ parens neq̄ primus parēs cōcurreret non solū ad traductionem peccati originalis: sed neq̄ ad generatōem pueri nati. ⁊ ita nec parentes eius dicerent. Non enim magis requiritur existentia parētum ad pcti originalis traductōem: q̄ ad pueri generationē. ¶ Ad cōfirmatōem dī ad minores q̄ fomes. qualitas morbida. corruptus habitus ⁊ qualitercūq̄ noietur dispō illa uiriū inordinata: nō manet in statu gr̄e s̄m q̄ ponit peccatum originale. s. in q̄tum est defectus quidā culpabilis. Nā per grām baptismalē tollit⁹ culpa ⁊ reatus pene soluitur. Remanet autem fomes aut illa uirium inordinata dispō prout ē descūs quidā nature in se relictæ. s̄m quam rōem nullū inconueniens est q̄ remaneat sub utroq̄ statu. q̄ baptismus naturam nō purgat nisi q̄tum pertinet ad infectōem persone.

Circa epistolam ad Hebreos.
Capitulo octauo.

Ad Hebreos.

Neplā ad Hebre. ca. viij. burgeñ. uolens
rōes assignare. quare lex noua nō fuit da
ta in scriptis. allegat sc̄m tho. p̄ma secūde
q. cxi. ar. p̄mo dicētē. q̄ lex noua principaliter ē
gratia spūs sc̄i cordibus hoīm indita que datur
per fidē xp̄i. Inde cōcludit burgeñ. q̄ lex noua
sc̄z principalis nō solum nō debuit scribi a xp̄o :
sed nec etiam potuit scribi. q̄ gr̄a s̄m suā eēntiā
est quedam qualitas mentis que non est scripti
bilis. ¶ Sed cōtra hoc m̄gr math. dicit fūdamē
tum illius rōis burgeñ. esse erroneum. qm̄ tollit
a xp̄o omnipotentiā ⁊ per consequēs deitatem .
probat. q̄ dicere xp̄m aliquid non posse quod
cōtradictōem non implicat. est ab eo tollere om
nipotentiā . sed qualitatem spūalem signo sensi
bili exprimere sicut uerbo uel scripto: minus in
cludit contradictōem q̄ patrem in uoce ⁊ spiri
tum sanctuz. in colūbe specie apparere: ergo nō
est impossibile xp̄o: gratiam spūalem sensibili //
ter scribere ⁊ pronunciare. Unde infert incautus
esse fundamentum rōis burgeñ. Et ut in sanctuz
thomā retorqueat iuxta desiderii cordis sui qđ
putat male dictum esse per burgeñ. dicit q̄ illō
fundamentum: burgeñ. acceperit a sancto tho .
cum tamen scūs tho. mentionem nullam fecerit
vtrum gratia spūalis scriptibilis fuerit a xp̄o: v̄
non. neq̄ plura expresserit circa questionem per
postillatorem motam: quam ipse postillator q̄
totius questionis decisioneꝝ a scō tho. accepit .
Uñ nō magis potuit habere burgeñ. fundamen
tum sue conclusionis de inscriptibilitate gratie
ex dictis sc̄i tho: q̄ ex dictis postillatoris. p̄mo

minus prout patet intuenti. Sufficeret ergo dicere ad obiectionem magistri mathie quod prout pertinet ad id quod de sancto thoma tetigit: quod false et vrinam non maliciose sibi imposuerit fundamentum rationis burgen. ¶ Sed ne sibi sapiens uideatur: dico quod etiam si sanctus thomas dixisset legem nouam. id est gratiam spiritualem non potuisse a christo scribi: verum esset dictum in sensu quem burgen habuit. Non enim mens burgen. fuit cum dixit gratiam esse quid inscriptibile: quod ipsa aut alia spiritalis qualitas per corporale aut sensibile signum significari. aut suo modo representari non poterat. Nam id magne esset demeritis cum ipse sepius uiderit ac legerit nomen gratie quod ipsam essentiam gratie significat: litteris scriptum. primo et figuram corpoream in pariete depictam gratiam aut caritatem rudibus representantem. Sed intellexit burgen. quod gratia est quedam qualitas mentis que in natura sua est quid inscriptibile cum sit res pure spiritalis. et in hoc sensu argumentatio magistri mathie nullius est momenti. Nam minor propositio eius est falsa. quoniam qualitatem penitus spiritualem corporeis litteris scribi aut formari per se et secundum se ipsam: implicat contra dictionem: nam quod secundum se et in natura sua spirituale est: incorporeum est et insensibile: sed quod scribi aut depingi potest secundum se in natura sua: necessario est sensibile ac corporale. Esse autem sensibile et non esse sensibile. et esse corporeum. et non esse corporeum: contradictorem important. Igitur id quod spirituale est secundum essentiam suam litteris scribi aut corporaliter depingi secundum se ipsum et in natu

Ad Hebreos.

ra sua: contradictōem includit. ac per hoc omni
potentie dei non subiacet. ¶ Neqꝫ ppositū suūz
pbat ipse magister per simile quod inducit de
apparitione patris in uoce. ⁊ spūs sancti in spe //
cie colūbe. qm̄ pater fuit in uoce sicut in quodā
signo q̄stū ad aliqd quod p̄ri attribuitur repre
sentatus. sed non fuit in se ipso q̄stū ad id quod
est: uoce formatus. Nā quod uoce format: sen
sibile ē ⁊ corpale. sic ⁊ spūs scūs fuit in specie co
lūbe sicut i signo quodā designatus q̄stū ad ali
quod attributū. sꝫ nō fuit fm̄ se ⁊ in natura sua:
corporali columba formatus. hoc. n. ē impossi //
bile. Un̄ aug⁹. in sermōe de trini. loquēs de hu //
iusmodi apparitōe ait. hec aut opatio visibilit̄
exp̄ssa ⁊ oculis oblata mortalibus: missio sp̄i //
tus sancti dicta ē. nō ut appareret inuisibilis ei⁹
substantia: sed ut corda hominum exterioribus
visis commota: ad occultam eternitatem cōuer
terentur. Ita etiam nec ipsa uox facta: ad naturā
patris loquentis pertinet. Ait enim dñs Jo. v.
Neqꝫ voces eius. i. patris vnqꝫ audistis. neqꝫ spe
ciem ei⁹ vidistis. Quod exponēs Criso. inquit:
Non hoc dicit qꝫ speciem sensibiles habeat. aut
visibilem: sed quoniam nihil horꝫ est circa deū.
¶ Patet ergo qꝫ ex apparitione patris in uoce. ⁊
spiritus sancti in specie columbe: non pbat cō
tra burgen. qꝫ gratia sit secundum se ipsam ⁊ in
natura sua res scriptibilis. Unde constat aperte
qꝫ impugnatio magistri mathie i hoc passu gra
tis ⁊ pro sola cupiditate aduersandi fuerit exor
ta:....

Ec sunt illustrissime pater ⁊ dñe que ma
gistrum Nicholaum in postilla sup Bi //
bliam magistrumq; aDathiam ppugna
tozem suum validis ac catholicis scī Thome sen
tentijs reperi obiecisse. In quorū absolutōem vt
a principio laboris mei pollicitus sum: satis me
dixisse arbitror. Et quidē spero diuino fret⁹ aux
ilio. id catholicū. id religiosū. idq; institutis sã
ctis consonū omnino fore. Et si qd fortasse ex lap
su excideret lingue vel alias diuinis nō cōsentaneū
documētis: ex nunc itidē reuoco: irritū eē uolo.
meq; sacro scē Romane eccle pro cuius fide san
guinē fundere paratus sum: in omnibus ⁊ singu
lis dictis atq; scriptis subijcio. finit.

DEO GRATIAS.

Absolutum hoc opus: editum a Reuerendo magistro fratre Didaco de Deça ordinis predicatorum. Magni ac Serenissimi principis Hispaniarum Sicilie &c. preceptore. In defensiones sancti Thome: hispalis per Bernardum vngut Alemanum & Stanislaum polonum socios. Anno salutis cristiane Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo. Die vero quarta mensis february.

meves do de hebreo tenyllz amados y mude amos esta doyo
enl odo de mra senora de prado de valladolid q me adora do ahe
gar alla con llo pate fuey domingo de parraga q amboz eramus en
guals nos do lo tte si me clare do fuey po de castilla hyo de do
sanche de castilla hyo del principe do qn qnra fagla y hz del
obispo de almeria q estabala m mra do fagla de gnhor de y q
bra pod adon q clre guma q abiamto y qste fagla tenyato do
do st thomas mra do de glorioso q deza del alquis palabns fag
no paxa na bre dhs paxa de agla casa y q cl es do mas de una
mano de papel el mra de la aaptio de mra senora con st thomas
po loms mra do el terna era deza alquis palabns fag do st
thomas vmo a q por as q a vna casa. Ragnel st do
de prado doero de mra q vme q do vna q mra y mra
este fagla gno do mra q q ofe q le pte do al fagla
de st thomas le la caro do mra q q de la do de prado
paxa le q mra el habito del glorioso st thomas y le do pte
de su st huate hecille ora fe q de castilla y de x freo
pate fuey po de castilla mra do vna pte no tal avro legia q
de st thomas del qual clre mra mra do mra do mra do
qua do vme do. Ragnel mra do mra de apul fagla vna
paxa se ofe q mra q mra do de hz q mra do fagla
q no mra do

figa
Condite

